

Ч. 6 (165) 82

Р. XXXVI

Авангард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДИ

Авангард

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

«АВАНГАРД» Ч. 6 (165) ЛИСТОПАД – ГРУДЕНЬ 1982

ДВОМІСЯЧНИК, ВИДАЄ
ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА СУМ

VANGUARD - bi-monthly

Official Press Organ of the Ukrainian
Youth Association in Exile

AVANTGARDE - bimestriel

Revue de jeunes éditée par le
Comité Central de l'Union de la
jeunesse ukrainienne en exil

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:

«AVANGARDE»
72 Bld Charlemagne
1040 Bruxelles
tel: 734.04.82

КРАЙОВІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

Вел. Британія

KU SUM
«Tarasivka»
Old Cliff House
Weston-on-Trent,
Derby's

Австралія

Mr. J. Kutnyj
7 Dale street
Maribymong 3032,
Vic.

Аргентина

W. Zastawnyj
Soler 5039
Buenos-Aires

Бразилія

Ivan Kuchar
Rua Baia Grande, 148
V. Bela, São Paulo - SP

ЗСА

Mrs. M. Piatka
% SUMA
PO BOX 21 1
New York NY 10276

Канада

KU SUM
83, Christie str.
Toronto, Ont.

Редагує колегія. Головний Редактор — Роман Зварич.

Графічне оформлення: Графік Яків Гніздовський

Редакційне листування й матеріали

надсилати на адресу Редакції:

«AVANTGARDE» 136 2nd Ave, New York NY, USA 10003

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1983 РІК

КРАЇНИ:	ОДНЕ ЧИСЛО:	РІЧНО:	
		в передплати: до 31.3.83	в післяплати:
ЗСА	дол. 3.00	15.00	дол. 16.50
КАНАДА	дол. 3.50	16.00	дол. 17.50
ВЕЛ. БРИТАНІЯ	ф.ст. 1.20	6.00	ф.ст. 6.60
АВСТРАЛІЯ	дол. 2.75	13.50	австр.дол. 15.-
БЕЛЬГІЯ	бфр. 90.00	450.00	бфр. 500.-
ФРАНЦІЯ	ффр. 12.00	60.00	ффр. 66.-
НІМЕЧЧИНА	н.м. 6.00	30.00	н.м. 33.-
АРГЕНТИНА	пезо 20.000	100.000	пезо 110.000
БРАЗІЛІЯ	круз 280.00	1400.00	круз. 1500.-

ПОСЛАННЯ В 40-ЛІТТЯ СТВОРЕННЯ УІІА

Слава Ісусу Христу!

Йосиф

*Божою Милістю Патріярх Києво-Галицький і всієї Руси
Братам і Сестрам в Україні і на поселеннях суцим Мир у Гос-
поді і Архиєрейське Благословення*

Дорогі Браття і Сестри!

*Ще недавно, з нагоди мого 90-ліття звернувся я до Вас з Послан-
ням, висловлюючи в ньому свій подив для Вас та своє сострадання
з Вами і прохаючи Вас витривати в вірі батьків та у вірності
нашій святій Церкві.*

Блаженніший Патріярх Йосиф.

Сьогодні, наближаючися до закінчення — фіналу спільної з Вами моєї життєвої симфонії, унаглядненої в ювілейних святкуваннях 90-річчя з дня мого народження, «сидячи на саях, помисливши в душі своїй і хвалу віддавши Богу», як це читаємо в древньому пам'ятнику нашої християнської літератури, «Поученні Володимира Мономаха дітям», — бажаю скерувати Ваші духовні очі на Нерушимий Знак нашої сили і нашої надії на перемогу. Цим Нерушимим Знаком у днях нашої всенародньої скорби є Пресвята, Пречиста, Препоблагословенна, Славна Владичиця наша Богородиця і Приснодіва Марія.

В жовтні кожного року святкуємо Її празник Покрови. Цей наш рідний український празник стався виявом збірної української душі, проникнутої благодаттю Христової Істини. Це празник, в якому діти і Мати вірні і їхня небесна Заступниця і Владичиця з'єднані разом у молитві і любові, в горю, терпінні і радості. Цей празник для нас тим цінніший, що він спільний для нас усіх християн; що більше, для всіх синів і дочок Української Землі, що Бога шукають, історичною долею ще роз'єднаних, хоч усі ми по суті одне в ісповіді Христа Богочоловіка, Єдинородного Божого Сина, в своєму житті з благодаті всім нам спільних тайн і в своєму бажанні та віковичному змаганні — бути дітьми Єдиної Святої Соборної і Апостольської Церкви. Всі ми одне у своїй вірі та в своїй тузі за всенародньою єдністю. Пресвята Богородиця, під якої чесним і чудесним Покровом всі ми, як діти, під охороною Матері перебуваємо і в бідах та нуждах наших під Її Покров прибігаємо, була і є оцим непорушним Пристанищем, знаменем і запорукою єдності нашої Української християнської родини. Вона ж бо як «Діва днесь предстоїть у Церкві і з хорами святих за нас молиться Богу...» І тому благаємо Її словами вечірніх стихир: «Великим заступництвом для печальних Ти є, Богородице чиста, скоро Помічнице, Спасення світу й утвердження, милости Глибино, Божої Мудрости Джерело, світу Покрове..., бо «...Ти для мучеників Доброво і для всього світу Предивний Покров. Покрий Владичице омофором милости Твоїї нарід наш увесь...»

Цьогорічний Празник Святої Покрови ще тим цінний та особливий, що він співпадає з великою всенародньою річницею в останній, ще не завершній історичній добі змагань Українського народу за свою національно-державну суверенність, що випливає з любови до своєї батьківщини. Та любов батьківщини є природним обов'язком кожної людини. У християн є вона чимсь вищим, святішим, а саме надприродною релігійною повинністю, що опирається на об'явленій науці. Та релігійна повинність походить з заповіді Божої — пошани і любови батьків, а остаточно виростає з великої і загальної заповіді любови ближнього, яка домагається, щоб ми любили всіх людей;

одначе, щоб особливою любов'ю любили найближчих ближніх, яким найбільше завдячуємо матеріальні, духовні і моральні добра, а такими найближчими ближніми є наші батьки і батьківщина. Батьківщина — це наш рідний край, наша мова, наша історія, наша віра, всі наші предки, що впродовж століть будували свою державу. Любов батьківщини є наказом розуму, серця і віри. Вона є найбільшим багатством, найвищою моральною силою народу, найбільш плодovitою землею, на якій росте культура. Тільки в батьківщині і через законну рідну державу нарід вповні заспокоює свої духовні, моральні і суспільні потреби та й осягає найвищий ступінь ладу, безпеки і добробуту.

Совершений християнин повинен бути досконалим патріотом. Не є досконалим християнином той, хто по думці Божій не любить всеціло свого народу. Свята Церква поручає чесноту любови батьківщини своїм вірним, заохочуючи їх до жертвенного сповнювання обов'язків супроти свого народу, держави і даючи поодиноким народам кровноспоріднених покровителів у небі.

Християнин, як все інше, так і свою батьківщину має любити в Бозі і для Бога. То значить, радо і щиро, завжди і всього думкою, серцем і ділами давати перше місце Богові, тобто любити Бога і Його найсвятішу волю у своїй батьківщині. Без Бога ми були б нічим, а без батьків і батьківщини ми не були б тим, чим ми є. Ми не мали б духовної і моральної вартости і краси, які ми набули і маємо. І тому по Богові людина найбільше довжна і зобов'язана своїм батькам і батьківщині. Господу Богові сплачуємо наш довг відданням Йому найвищої релігійної пошани актами віри, надії, любови і послуху. А батькам і батьківщині, як заступникам і знаряддям Творця і найбільшим по Бозі добродіям, сплачуємо належний їм довг виявом пошани, вдячності і помочі, та тими ділами звертаємо їм бодай частинно добра, які ми від них одержали.

Після Бога першенство має любов батьківщини. То значить, коли батьківщина в небезпеці і закликає своїх дітей до оборони, вони повинні залишити батька і матір для неї, а ніколи противно. Це залишення батьків для батьківщини є мнине, бо діти, обороняючи батьківщину, обороняють одночасно батьків. Жертвуючи своє життя за батьківщину, дають найбільший доказ любови своїх батьків і рідних.

Любов батьківщини оперта на любові Бога і з нею злита в одну велику любов, повинна бути діяльно-активна. Любов без діл, подібно як віра без діл є мертва. Слова св. ап. Йоана: «Дітоньки! Не любимо словом, ані язиком, лише ділом і правдою (II послання Йоана 3, 18) відноситься і до кожної любови, отже і до любови батьківщини. Тому, що доля батьківщини базується на діяльній любові кожної одиниці; а вартість діл одиниці залежить від її

внутрішньої моральної вартості, то першою і найважливішою працею для добра батьківщини — це внутрішнє моральне удосконалення, ушляхотнення одиниць, бо батьківщина буде такою, якою будуть її діти. Добрий патріот — це людина передусім праведна, щляхетна, жертвенна і безінтересовна. Праця над ушляхотненням свого духа і серця повинна тісно в'язати любов батьківщини із сповненням своїх обов'язків. Щоби любити свою батьківщину, треба пізнати красу рідної мови і історію свого народу, та любов має бути жертвенною. З тої жертвенної любови до своєї батьківщини-України зродилась Українська Повстанська Армія, що стала живим оплотом, наявним символом і вогненным знаменем на майбутнє для прийдешніх поколінь. Родилася вона перед 40 роками, коли здригалася Українська Земля під полчищами ворожих військ. Родилася вона зі свідомости молодого покоління і готовости зі зброєю в руках і жертвою свого життя боронити свій нарід перед смертю.

І хоч як нелюдною є кожна війна, то шануючий себе народ і свідома своєї приналежності до нього людина, мають не тільки право, але обов'язок в обороні найшляхетніших вартостей людства — волі, справедливости, національної незалежности, ісповіді віри в Бога, своєї рідної Христової Церкви і Божого миру між народами світу зробити все, щоб відкрити шлях для встановлення Божого закону на своїй землі.

Отож Українська Повстанська Армія родилася з християнської свідомости про конечність боротьби проти сатани і його земних служителів, бо написано: «Йди від мене, сатано!»... «Господу Богу твоєму поклонися і Йому єдиному послужи!» (Мт. 4,10) і готовости принести в жертві життя своє за друзів своїх, по взору і заповіті Христа, що «ніхто не має більшої любови, як той, хто віддає життя своє за друзів своїх». (Йо. 15,13).

Не маючи помочі сторонніх сил, Український нарід «на сторожі своєї волі... поставив від карпатських верхів по Дон і Кавказ збройні кадри своїх синів — Українську Повстанську Армію» і віру в перемогу поклав на двох тривких фундаментах, на зрілості і силі рідного народу і на довір'ї до помочі Єдиного Всемогучого Бога.

Це тривкі і незнищені фундаменти, які дали в дарі українському народові, а то й народам всього світу, дотепер небувалий і нерозгаданий феномен: На землі, опанованій варварською ворожою системою, жорстоко пригнічений народ творить власним зусиллям основи свого рідного, єдиного всенационального керівництва. І коли після закінчення війни, світові потуги браталися на руїнах і горах трупів, коли ділилися сферами впливів, коли безбожницька імперія почала відбудовувати свою розхитану невільницьку систему національного і соціального поневолення, Українська Повстанська Армія ще довгі роки бореться, рятуючи несплямляне ім'я свого народу і право визнавати

і прославляти Бога-Творця. Вона жертвою свого життя та крові освятила Українську Землю і стала її добривом та заповітом для майбутніх поколінь.

І хоч багато воїнів Української Повстанської Армії ворог загнав у в'язниці і табори смерти, як це він зробив з ієрархією, священниками і вірними Українських Церков; хоч ворог намагався знеславити воїнів і мучеників, нищив намогильні хрести і заорював танками могили воїнів Української Повстанської Армії, він не зміг знищити її. Вона існує як жива легенда, бо віддає себе під Пречистий Покров Пресвятої Богородиці.

Бувши в'язнем Христа ради в цьому часі і свідком глибокої віри в Бога та довір'я до заступництва Пресвятої Богородиці моїх співв'язнів і каторжників і не маючи можливості довести до відома свого благословення для цього рішення, роблю це тепер. Як Глава і Батько Української Церкви потверджую і благословляю шляхетну постанову Української Повстанської Армії.

Зокрема, в 40-річчя народження Української Повстанської Армії, що припадає на осінь цього року, кличу і благаю всіх українців в Україні і на поселеннях, без різниці релігійних і політичних переконань, по Божому, гідно, в єдності, у взаємному прощенні і братній любові відмітити ці роковини і тим дати доказ нашої християнської і національної зрілості.

І якщо моя просьба і моє благання не траплять до Ваших сердець, щоб зрушити Ваше сумління, тоді нехай до Вас усіх промовлять голосом гromу море крові Ваших братів і сестер, їхнє мучеництво і ісповідництво, могили поляглих за волю Батьківщини, тайги Сибіру, засіяні їхніми кістками, замучені, померлі і живі свідки боротьби за те, щоб на передодні Ювілею Тисячоліття християнства в Україні, знову засяяв хрест св. ап. Андрея в престольному граді Києві. Почуйте цей голос Брате і Сестро! «Чи чуєш? Відізвися! Рідна Мати Україна плаче». Прошу всіх Владик, священників і мирян з'єднатися в молитвах у Празник Святої Покрови, відслужити молебні і в літургічних молитвах пом'янути спочилих воїнів.

Погляньте мої дорогі, Браття і Сестри, на видіння, яке супроводить нас до воскресення і благаймо Пресвяту Богородицю Її заступництва, бо «Днесь благовірний народе, світло празнуємо отінювані, Твоїм Богоматри прищестям і, споглядаючи на Твій пречистий образ, покійно мовимо: Покрий нас чесним Твоїм Покровом і вирятуй нас від усякого зла».

Благословення Господнє на Вас!

†Йосиф, Патріярх

Дано в Празник Покрова Пресвятої Богородиці при Соборі Святої Софії в Римі, 1/14 жовтня 1982.

Василь Білас

Дмитро Данилишин

У ПОКЛОНІ ГЕРОЯМ

Вранці, 23-го грудня 1932 року, польська окупаційна влада замордувала на підвірті в'язниці «Бригідки» у Львові двох членів Організації Українських Націоналістів: Дмитра Данилишина і Василя Біласа. Вони брали участь разом з іншими боекниками ОУН в акції на польську пошту в Городку, Західня Україна, але були при відступі зловлені та засуджені окупаційним судом на смерть. Коли засуджених впроваджували з в'язниці на шибеницю, то нагло «Бригідки» заgrimіли могутнім співом сотень українських політичних в'язнів старого жалібного маршу революціонерів «Ви жертвою в бою нерівнім лягли» та бойового маршу «Не пора». Ці пісні рознесли поза мури в'язниці і їх підхопили зібрані там численно українці. Цього ж дня в містах і селах Західньої України ці пісні співав український нарід під час спеціальних Богослужб і панахид по двох молодих українських націоналістах. А коли польські окупанти вішали Біласа й Данилишина, то по українських церквах у Львові і по всій Західній Україні дзвонили дзвони. Поет Юра Шкрумеляк склав про нових героїв пісню-думу, що скоро поширилася в народі.

Василь Білас і Дмитро Данилишин віддали своє життя за ідею Української Самостійної Соборної Держави. Їх велич — у вірності присязі, що її вони зложили, приступаючи до ОУН: «Здобудеш Українську Державу, або згинеш у боротьбі за Неї». Їхня горда й гідна постава на суді польських імперіялістів засвідчила найсильнішу прикмету ОУН: етичний націоналізм. Лише безкомпромісові ідеалісти, такі як Білас і Данилишин, будували й будують стійкі підвалини української державности. Поява на історичній сцені таких людей, як Данилишин і Білас, та масова солідарність з ними населення доказують, що за короткий час одного покоління ця частина українського народу, що опинилася під польською окупацією, у почутті національної гордості й

гідности стала в авангарді революційно-визвольної боротьби всієї нації за УССД. Західньо-українське населення зовсім виразно маніфестувало свою волю жити єдиною в соборній українській державі, а не бути під ворожою польською окупацією.

День 23-го грудня 1932 року був виразним плебісцитом крові населення Західньої України в користь власної національної держави. Організація Українських Націоналістів стала дуже скоро після свого заснування рушійною силою боротьби народу, зокрема на теренах, окупованих польськими завойовниками, за власну національну державу і волю. За перших чотири роки своєї діяльності ОУН виросла в найсильнішу політичну формацію, сильнішу, ніж всі діючі тоді українські партії разом. Нарід визнав за ОУН авангарду ролю у боротьбі за УССД, бо ОУН реалізувала ідеї, рідні народові, зуміла ясно і чітко з'ясувати свої позиції найширшим колам та засвідчити їх чинами й безкомпромісовою поставою до ворогів. Події 1932 року вказують на те, що ідеї українського революційного націоналізму змобілізували мільйони українців. Концепція національно-визвольної революції стала власністю всього народу. ОУН запалювала до чину все нові тисячі народних месників. Нарід повірив тим, які твердили, що єдиною власними силами поневоленої нації зможемо вибороти собі державність, а не в наслідок переговорів із націями-поневолювачами.

Найвизначнішим націоналістичним ідеологом того часу був Дмитро Донцов, ідеями якого захоплювалася українська молодь, яка творила головний актив ОУН. За кілька років виросла в боротьбі і серед безперервних геройських чинів молода націоналістична еліта ОУН, за якою пішов весь народ. На наказ Крайової Екзекутиви ОУН сотні й тисячі членів ОУН зі всіх верств народу організували всенародні масові акції і виконували чини, які часто вимагали жертви життя. Взором безприкладного героїзму осталися назавжди ремісничий челядник Дмитро Данилишин, сільський робітник Василь Білас, чи син священика, студент Юрко Березинський. Вони символізують факт, що весь український народ станув на бій з окупантами, що вневдовзі виявилось у всенародному повстанні УПА на захист відновленої Актом 30 червня 1941 року української державности. Героїна боротьби 30-их і 40-их років та її ідеали були ідейним та моральним підложжям визвольних дій, повстань і страйків у концтаборах 50-их років, організованих ОУН—УПА. Вона теж була рушієм відродження національного традиціоналізму і самостановлення питомених українських вартостей молодію культурною елітою 60-их і 70-их років.

Крайова Екзекутива ОУН, до якої входили Степан Бандера, Зенон Коссак, Ярослав Стецько, Роман Шухевич, Дмитро Грицай і другі, зуміла створити культ збройної боротьби проти окупантів. Упавші в цій боротьбі, Данилишин і Білас виховувалися в душі чинів крутянців, героїв Базару і Холодного Яру, повстанців Грицька Чупринки, замордованих окупантами Миколи Міхновського, Ольги Басараб, Крайового провідника ОУН Юліяна Головінського та інших. Після Біласа і Данилишина слідували чини членів ОУН Миколи Лемика, Гриця Мацейка та героїв Карпатської Січі на чолі з полковником Михайлом Колодзінським. Вислідом цієї боротьби було відновлення української держави Актом 30 червня 1941 року, що в свою чергу започаткувало епоху масового

ВЛАСНОВЛАДСТВО НАЦІЇ ЗОБОВ'ЯЗУЄ

(думки з приводу Листопадового Зриву)

«Щастя усміхається до людини, а так само до народів дуже рідко і то тільки на короткий час. Хто вміє його охопити обидвома руками, той переможець, а хто прогавить відповідний момент, пізніше буде виправдувати свою нездібність тим, що мовляв, усе було зроблено, все було на найкращій дорозі, але мабуть, не судилося». Так писав у 1939-ому році в рік своєї смерті, в боротьбі за Карпатську Україну, М. Колодзінський, автор «Укр. Воєнної Доктрини» і шеф штабу Карпатської України.

64 роки тому листопадові події зрушили до життя давню славу і велич города князя Льва, зросили вулиці міста Львова і військові стяги українського війська кров'ю, записуючи в історію України гучні дні слави, а водночас і мартирологію українського народу. Після шістьох століть, на фоні європейської історії, пробудилася з підневільного похмілля західня вітка українського народу — Галичина. Свій довговіковий сон скупала вона кількамісячною затьмяною боротьбою і героїзмом проти переважаючих сил Польщі і ворожо наставленого побідного світу Антанти, якому карта Пілсудського і Падеревського була спрjemливіша, ніж дошкульне українське питання Галичини.

«Сама подія Першого Листопада — це жодний випадок, це неминучий закономірний вислід усього історичного розвитку нашої національної державної свідомості» — писав з нагоди 30-літньої річниці листопадових подій Волод. Дорошенко. Ми ж скажемо зі свого боку, що шістьсотлітня неволя не вбила в західній вітці українського народу потреби власнопідметности українського народу, яка проявилася в завзятій аспірації до панування у своїй власній державі й Нації. «Національна ідея, що хоче жити, має одверто голосити свій остаточний ідеал власновладства супроти зовнішніх і проти внутрішніх сил, що сковують її енергію. Мета Нації не обмежується завданнями дня...» а далі «Нація глядить в минуле, звідки у традиціях черпає відправну точку, і в майбутнє, яке має урядити для будучих поколінь, ретроспективно і перспективно, не нехтуючи традиціями... ані провідною ідеєю майбутнього в ім'язавдань дня», — писав Дмитро Донцов. І ця ідея власнопідметства Нації стала для нас відправною точкою дії, зумовленої не так революційними подіями 17-их років, які стру-

героїзму в боротьбі проти німецьких і московських окупантів, що тривала понад 10 років.

Героїня Данилишина і Біласа одуховлювала також нові форми боротьби по всій російській імперії у 50-их і 60-их роках.

Пам'ять про Дмитра Данилишина і Василя Біласа житиме вічно в серцях українського народу, а їх імена увійдуть в пантеон борців за УССД.

ПРОВІД ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ

Грудень 1982 року

нули російською імперією як потребою життя української Нації, яка в Східній Україні кульмінувала в четвертому універсалі, а в Галичині затвердилася з Першим Листопадом, революційною дією, яка підкріпила її проголошення із 19-го жовтня 1918-го року.

Листопад від довгих років символізує для нас вклад крові творців цієї буремної епохи, отих Героїв, які в невідрадних обставинах склали своє молоде життя, на те, щоб панувала на українській території українська влада, на те, щоб не було займанців на нашій землі, щоб в злуці з братами зі східної України ми творили одне свободне життя. Творці листопадових подій віддавали своє життя більше, ніж за ідею любови до свого народу, чи із патріотизму чи із самопожертви — за ідею влади. І це для нас є ясным, бо вже Дмитро Донцов писав, що «Нація, стає щойно тоді повноцінною, коли вона може суверенно діяти, тобто є справді незалежною, політично самостійною». І далше продовжує цей великий теоретик націоналізму і знаменитий публіцист, що «Українці повинні розвинути в собі ідеал «самодержавної Нації» і «власновладства», який не признає ніяких доктрин, які обмежують її неподільний вплив ані всередині, ані назовні...» Треба самовизначуватися у відношенні до зовнішнього світу і до світу власного оточення.

Ця ідея стала зреалізована Актом 22-го січня 1918-ого року на Софіївській площі волею українського народу та в Галичині — волею частини українського народу. Ця ідея власновладства — влади Нації на власних етнографічних межах над власною людністю і територією не можна в жодний спосіб підмінити ідейками «культурної автономії», «федерацією», «обмеженою політичною автономією» чи навіть якимись поширеними громадянськими правами, які легко приманюють до себе політичних «спекулянтів». Творці листопаду — пише Володимир Дорошенко — ідеї не зрадили. Вони не мали нічого спільного з старим рутенством та зовнішніми його взірцями, що їх подавали українському громадянству політичні спекулянти під тим чи іншим виглядом. Згадаймо хоча б утопічну концепцію окремої галицько-волинської держави, яка нібито мала всі економічні і політичні підстави для самостійного і незалежного існування між Польщею, Мадящиною та Великою Україною». Зрілість політичного думання, яке протиставилося відродженню бісмарківських концепцій, і йому подібних, перемогла і тому листопадові події стали прелюдом до історичної події об'єднання в одну державу українських земель Актом Соборности — 22-го січня 1919 р.

Конечність розуміння ситуації виросла на повний зріст в обличчі нахабного повідомлення про скоре перебрання Львова Польською Ліквідаційною Комісією, яку б радо привітало сотисячне польське населення міста Львова, якщо б тому не перешкодив Дмитро Вітовський.

Сьогодні для нас із перспективи часу видається цілковито невинуватим глибоке довір'я до політичної інтегральності слова австрійського уряду, коли вже в другому році війни сталися події, які це довір'я мусіли або цілковито підірвати, або поважно надщербити. Маємо на думці допомогу Австрійського уряду у створенні польської держави, та загравання обіцянками до української і польської сторін. І ще

відчувається, що дія Парляментарної Репрезентації не брала під увагу, помимо своєї політичної логічності, підготовки інших національностей до перебрання керми над власним державним життям. Робили це всі: чехи, словаки, серби, хорвати, румуни, італійці — окрім українців, вірних підданців цісаря, образ якого висів поміж святими в селянських хатах... Сліпа віра вичікування на збереження федеративної австро-угорської держави, сьогодні, з переспективи шести десятиліть виглядає нам незрозумілою в обличчі грядучих подій. Навіть в день 18-го жовтня, коли у Львові зібралися представники Української Національної Ради, все ще існували дві концепції. »Зударилися два напрямки — пише Дмитро Паліїв у своїм творі »Листопадова Револуція« — один співпраці з Австрією і творення української держави в рамках австрійської федерації. Другий — приєднання західньо-українських земель до української держави, що його обстоювали представники соціал-демократів і студентства. За першим була велика більшість і він переміг«.

Та все таки вірадною подією у грізній ситуації можливої втрати національної території в користь поляків було об'єднання всіх політичних того часу, що виступили як одна зорганізована сила, даючи відсіч польській армії та шовіністичним елементам. Це здорове політичне явище схоплює д-р Матвій Стахів у творі »Українські політичні партії« такими словами: »Усі політичні партії — Українська Національна Демократична Партія, Українська Соціал-Демократична партія, Українська Радикальна Партія, Християнські суспільники чи їх послідовники, згідно із принципами правдивих партій, визнавали можливість і потребу внутрішнього національно-партійного компромісу в усіх неполітичних ділянках життя (Кооперація, Рідна Школа, Просвіти, самоврядування і т.д.) Окрім того вони визнавали конечність компромісу у всіх загальнонаціональних акціях важливого характеру. Так було за Австрії, потім за часів ЗУНР та пізніше під польською окупацією. Перший уряд ЗУНР обіймав коаліцію усіх 4-ох партій«.

Виглядає, що політична дійсність в Галичині далеко випередила події на Великій Україні. Великий Симон Петлюра, оглядаючися після кількох років на зреалізоване державне життя, писав світле слово для нащадків, в якому знайдемо віддзеркалену також і дійсність західньої України як і можливості співпраці всіх політичних партій, які виринають перед кожною партією, навіть в сьогочасних умовах політичного і громадського співжиття:

»Справа української держави — це справа цілої нації української, а не якоїсь кляси її чи партії — от через що порозуміння, погодженість всіх чинників громадських і співпраця їх є умовою, без додержання якої ми ніколи своєї мети не досягнемо.

Не можна забувати, що таким шляхом консолідації всіх національних сил у справі організації своєї держави, принаймні на перших початках творення її, ішли досвідченніші і організованіші нації, як от чеська, наприклад.

Цей шлях і для нас є єдиним, бо він забезпечує затрату сил, жертв, енергії, з найбільшими позитивними наслідками. Отже, пріоритет державности над партійністю, загальнонаціональних інтересів над

класовими та груповими, партійними — мусимо ми розуміти і відчувати як категоричний імператив, як одну з головних умовин нашого державного будівництва».

Зрозуміння ваги цієї тези навчить нас підпорядкувати себе і свою діяльність вимогам державної дисципліни...»

А дальш продовжує свою глибоку думку державний мислитель:

...«Ми вступили на арену історії тоді, коли весь світ не знав, що таке Україна. Ніхто не хотів її визнавати як самостійну державу, ніхто не вважав нашого народу як окрему націю. Єдиною боротьбою упертою і безкомпромісовою, ми показали світові, що Україна є, що її народ живе і бореться за своє право, за свою свободу й державну незалежність!

Ті, що легковажили наш рух, тепер побачили, що ми така сила, якої не можна не брати під увагу.

Признаймось без гордоців і без зайвої скромности, що за час нашої дволітньої боротьби, ми створили Українську Націю, яка й надалі активно боротиметься за свої права, за право самостійно і ні від кого незалежно порядкувати на своїй землі!»

Горді сини Галичини, що дорожили минулим своєї територіяльної історії, як спадкоємці традицій, слави, культури і навіть багатства колишньої Київської Держави, як забороло проти турків і татар та негачією духового імперіялізму Польщі залишилися вірними синами свого народу, певні, що «Божа огненна рука їм на чолх спочила і стягах з подобою лева», як про це надхненно писав О. Ольжич.

І ця «Божа огненна рука» допомогла в творенні власної збройної сили, а саме Січових Стрільців — запал, відвага і дисциплінованість яких стали джерелом натхнення для наступних поколінь. Від року їхнього створення, мимо того, що призначені австрійським урядом до невідрадних завдань, тавровані шовіністичними елементами клеветним п'ятном зради австрійської держави — все таки зуміли своєю присутністю на військово-політичній арені докласти багато до ліквідації ворожого панування на нашій українській землі і так допомогти в реалізації створення власної держави. Війна синів Галичини супроти окупантів була тотальною, з цілодушним вкладом своїх молодих сил, ресурсів, війська, населення. Це була війна видана концепції випадковості, глупому вичікуванню майбутнього та нерозумному недовір'ю до власних сил.

Автор епохальної праці «Про війну» Фон Клявзевіц доказував у своєму творі, що доктрина війни кожного народу мусить бути вислідною його політичних задумів, змагань, геополітичного положення, моральних прикмет, душевних пристрастей, хотінь, історії, бойової традиції й усього того, що складається на живу душу народу. Віра борців листопадової революції була реалізацією української воєнної доктрини, яка типізує особу Фон Клявзевіца, який визнавав, між іншим, —

- «що нарід нічого більше не може шанувати, як гідність і свободу свого існування;
- що він повинен це все боронити до останньої краплі крові;
- що це є найсвятіший обов'язок до виконання і найвищий закон

- наказування;
- що ганьбу трусливого підданя ворогові ніколи не можна змити;
 - що ця отрута в крові народу переходить і в потомство й буде параліжувати та підкопувати сили майбутніх поколінь;
 - що нарід серед найвищих обставин є непоборний у боротьбі за свободу;
 - що навіть утрата свободи у кривавій героїчній боротьбі запевняє відродження народу й є зародком життя з якого виросте нове сильне дерево». (подано скорочено за М. Колодзінським).

В такий спосіб можуть думати і діяти люди, яким доля Нації не є чужа, а припала до серця глибинною суттю існування сильніше від ідеалів вигоди життя. Ця вірність потребам Нації, усвідомлена почерез Шевченкове вогненне слово, потребою запалити «досвітні огні» одержимістю Лесі Українки, повноцінною громадською і політичною працею Івана Франка — покликана на шлях тисячі вірних синів українського народу. Оця жертва стала крицевою основою духовости і вона стала іспитом зрілості молодій Українській Державі, проголошеної ІV-им Універсалом, вона відродила державний устрій для західної вітки українського народу, і злучила оба уряди, територію і нарід український в один моноліт. Цю єдність доказали Січові Стрільці, борючися за інтереси Української Держави під Мотовилівкою, а вояки сотника Долуда зі Східної України у Львові і спільними силами здобували Київ. Оце воскресіння до державного життя стало джерелом натхнення для творців Карпатської України, а в модерних часах стали дієвою інспірацією для Творців Акту 30-го Червня, що в обличчі загрози для української державности не завагалися її зреалізувати проти волі гітлерівських іберменшів. Сьогодні вже ясно, що ленцію історії й гін українців доконати цю велику, шляхетну ідею ніщо вже не зупинить.

Один з Провідників ОУН — Степан Бандера — на Варшавському процесі в 1934-ому році заявив: «ОУН цінить життя своїх членів, дуже цінить; але — наша ідея в нашому понятті є така велична, що коли йде про її реалізацію, то не одиниці, не сотні, а мільйони жертв треба посвятити, щоб її таки зреалізувати».

Так думають люди одержимі Нацією. І ця ідея, знайшовши свою історичну тяглість і переємність в ряді поколінь затвердилася сьогодні повністю і немає потреби труститися над її приреченістю до загибелі. Це доказують духові парості національного руху спротиву в Україні. Хіба ж великий письменник-фантаст і мислитель О. Бердник не доказував, що людини немає поза народом? А один з колишніх світочів Руху Спротиву писав: «Найвищий обов'язок людини належати людству. Але належати людству можна тільки через націю, через свій народ. На всю історію людства можна знайти хіба що кілька винятків з цього загального правила, підтвердженого як ґрандіозними рухами мас, так і життєписами великих людей. Можна знайти, скажемо, кілька випадків, коли людина покидала свою Націю і прилучилася до іншої, робила добро їй і людству. Але тоді, коли її материнська нація вже утвердила себе у вселюдській сім'ї, вже забезпечила собі національне існування і не відчула великої втрати через відплив кількох одиниць.

А коли твоя нація в критичному стані, коли саме її національне буття і майбутнє під питанням — тоді покидати її — ганебно».

А Олекса Тихий, наче відгук до зронених колись слів Івана Дзюби, продовжує при кінці сімдесятих років:

«Ситуація, яка складалася в Україні, зобов'язує всіх українських патріотів, як на Батьківщині так і поза її межами, взяти на себе відповідальність за долю Нації. А тому, що кривавий терор може перекинутися на інші народи, ми несемо відповідальність і перед людством».

Свідомість потреби стати в обороні Нації не є витвором нашої модерної доби, ані результатом наших визвольних змагань, які все таки показали, що ідею державности і оборони Нації можна найефективніше доконати збройною боротьбою. Реалізація державности — це лише доконання ідей, якими український нарід жив через довгі століття. Провідники і творці громадської думки це були добре усвідомили, ще при кінці минулого століття. Тоді ж популярним і proverbialним став вираз одного із них: «Ідея, за яку людина не проллє краплі крови не вартує нічого».

А наш великий письменник, мислитель, поет і науковець Іван Франко проронив такі пам'ятні слова:

«Все, що йде поза рами Нації це або фарисейство людей, що інтернаціональними ідеалами хотіли б прикрити свої змагання до опанування одної нації над другою, або хворобливий сентименталізм фантастів, що раді би широкими «вселюдськими» фразами прикрити духове відчуження від рідної Нації».

Хай події 1918-ого року, які створили нам буремну епоху в якій зродилася наша держава у вогні боротьби проти кількох армій — ростуть листопадним зерном і зійдуть буйним плодом вірности рідній Нації, обороною її славних традицій і духовости, вшануванням Героїв, які склали за ідеал панування української Нації свої голови — світлою надією радісного і свобідного майбутнього.

Осип Рожня

Сергій Солдатов

ПАМ'ЯТІ УКРАЇНЦЯ — БОРЦЯ ЗА ВОЛЮ НАРОДІВ

АРТЕМ ЮСКЕВИЧ — 1930—1982

Серпень 1975 року. Штабквартира КГБ у Талліні на вулиці Паґарі. Генерал-майор КГБ Август Порк, начальник політичної поліції Естонії, бажає власними очима бачити заарештованого демократа Естонії Артема Юскевича.

— Так оце ви, український націоналіст, прийшли нас, естонських селян, розуму навчати? — запитав «селянин» з золотими пагонами і в генеральських штанах з червоними лямпасами.

— Не селян, а таких як ви новоявлених вельмож, — відрізав Артем. — І ми вас ще вишколимо та по-справжньому.

Пролог до цієї історії почався ясного осіннього дня 1967 року. Один з наших активістів, разом зі мною, відвідав одного опального поета, якого посадили на загальний режим до Таллінської психоневрологічної лікарні. Під час відвідин він познайомив мене з присадкуватим, темноволосим і серйозним чоловіком середнього віку. Той дивився на нас недовірливо й насторожено. Була в нього якась суміш слов'янських рис з татарськими. Він викликав у мене зацікавлення, після відвідин в лікарні ми провели разом вечір. Слухав його розповідь, в якій, на перший погляд, не було нічого особливого. Член КПСС, колишній секретар парткому Таллінського цегельно-керамічного заводу. Неодноразовий голова Виборчої комісії Коплиського району. Але одночасно помітив також і здібність до тверезої аналізи, глибоке розуміння сучасного стану суспільства, визнання за народами права на самовизначення. Розмова закінчилася запрошенням у гості.

Незабаром я завітав до його мурованого, ще не закінченого будинку в околиці Талліна, на вулиці Таґеторне. За хатою густий чагарник, далі ліс. Ідеальне місце для опорного пункту підпільного руху — подумав я про себе. Артем оповів мені, що будує дім вже майже 12 років.

— Хочу бути незалежним від системи, — пояснив мені. Проте відчуваю, що йому вже все це надокучило. І враз, як обухом по голові:

— Я готовий працювати для повалення советської влади в Естонії.

— Та, що ви? Ми не такі серйозні люди, — відповідаю стримано. Проте задумуюся...

І незабаром вирішуємо випробувати його на ділі. Під час виконання спробного завдання він виявив відвагу, ініціативу, винахідливість і енергійність. Виявилось, що він також добрий публіцист. Він, наприклад, склав основну частину документу «Шляхи демократизації» і доставив його до Москви. На жаль, деякі надміру обережні московські правозахисники зліквідували цей документ за так званий «екстремізм». Пізніше він брав участь у здійсненні найвідповідальніших і найсекретніших завдань Естонського демократичного руху. Його внесок у підготовку проекту бойової програми Естонського демократичного руху колосаль-

ний, він мав також вплив на зміст двох «Меморандумів» до ООН, що вимагали незалежності для Естонії. Брав він участь в опрацюванні документів, що накреслювали програму і тактику демократичного руху Советського Союзу. Він творчо й організаційно підтримував видання підпільних журналів «Еесті Демократ» і «Еесті Рахвуолік Гаал», співпрацював у російськомовному журналі «Демократ». Його статті відзначалися природнім глуздом, залізною логікою та живим стилем.

Проте я мушу чесно заявити, що ми не раз з покійним палко сперечалися. Бували в нас і розбіжності. Він був атеїстом, я — вірним, він був схильний вести збройну боротьбу, я був проти насильництва і вважав, що зброю треба вживати тільки в оборні, в разі потреби, він обстоював правовий лад, я був прихильником ще й морально-політичного відродження.

Так чи інакше, а бетонований підвал його хати незабаром перетворився у підпільну друкарню. А таких у нашому розпорядженні багато не було. Ми назвали це приміщення «бункером». У «бункері» ми звичайно працювали в двох чи в трьох і, як правило, вночі. Влітку з нас градом лився піт, взимку ми трусилися від холоду. Від несподіваного наскоку ворогів нас оберігала саморобна сигнальна система. Деколи в цю систему залпувалися бездомні коти. Тоді здійслювалася фальшива тривога і, бувало, що в піч летіли свіжонадруковані матеріяли.

Не зважаючи на велике навантаження роботою і постійну небезпеку, Артем довгі роки працював над книжкою про національне питання в советській колоніальній імперії і у сферах її впливів. Це була основна праця його життя. Я сподіваюся, що цей цінний твір буде опублікований.

Свої основні «враження» про советський лад Артем дістав ще з дитинства. Народився він в 1930 році, на Волині в Луцькій області, в родині селянина-середняка. 14-18 річним юнаком він був свідком збройної боротьби українського визвольного руху під проводом Організації Українських Націоналістів. Він на власні очі бачив як ті змагання були придушені військово-терористичною сталінською машиною. Багато його родичів і знайомих стали жертвами советського імперіялізму. Бажання дістати освіту і жити в дещо кращих умовах привело його в Естонію. Працюючи старшим інженером, перекладаючи з слов'янських мов і будуючи дім, він, за советськими стандартами, був матеріально непогано забезпечений. Але він не міг погодитися з фактами нелюдяності і поневолювання «реального соціалізму» і це зробило з нього майже професійного борця за свободу.

13 грудня 1974 року органи КГБ заарештували Юскевича, Мятіка і Кийренда, дещо пізніше Варато і, під кінець, і мене. Майже рік минув у центральній тюрмі Естонії в т. зв. «Батарей», під слідством — «пресуванням» органів КГБ, і, після комедії суду у Верховному Суді Естонії, наприкінці 1975 року, повезли нас обох в одній залізній клітці до Мордовських політтаборів.

У таборі Артемові було надзвичайно тяжко. Він хворів на епідиміт, гіпертонію, на серцеву недостатність. Спричинювали ці хвороби надмірне курення, зумовлене нервовим напруженням, погане харчування, виснажлива робота та принизливий таборовий режим. Були й психо-

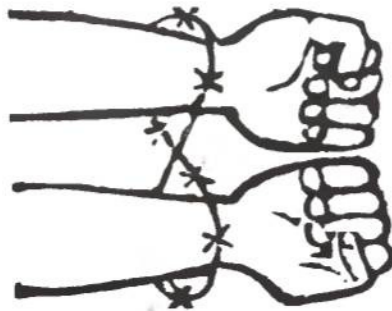
логічні причини — постійна турбота за долю доньки і дружини. КГБ намагався витиснути в нього прохання про помилування. Але він відсидів свій реченець до кінця, «від дзвінка до дзвінка», як кажуть в'язні. Не просив пощади у ворогів, залишився вірним собі і своїм поглядам.

Після звільнення, в грудні 1979 року, на нього наклали адміністративний нагляд, за ним також таємно стежили. Не зважаючи на хворобу, його змусили працювати в об'єднанні «Дезинтегратор». Намагаючись знайти під кінець життя сприятливі умови життя і доброякісні засоби лікування, він в останні роки добивався дістати дозвіл виїхати на Захід. Мене з дружиною дослівно вигнали на Захід, не зважаючи на наші протести й бажання дочекатися звільнення сина з Вяземського табору. А важко хворому Артемові, який домагався можливості виїхати, садистична влада відмовила. І хто знає, може, коли б він був на Заході, не було б того трагічного 5 січня 1982 року і на сумлінні радянської влади було б однією смертю менше. Цього дня виключився і три тижні пізніше перестав працювати мозок, який так багато думав про сучасні біди і про щастя будучих поколінь. Рівночасно перестало битися серце, в якому палала любов до свободи всіх людей і народів.

Між нами були деякі розбіжності в поглядах і суперечності. Життя є життям, боротьба — боротьбою, і в площині духовій також. Проте після смерті Августа Мельдера і Юрі Кукка, втрата Артема Юскевича була для мене найтяжчим ударом долі за останній рік.

Якось Артем повіз мене своїм мотоциклом до лісу. Там, поміж струнками соснами розкинулося забуте кладовище в'язнів Харківського табору, ще з часів Сталіна. Показуючи на прогнилі дощечки з номерами могил і на білі кістки в жовтому піску, він сказав: «Подумай про ці безіменні жертви і запалися до боротьби!» Ці слова виявилися пророчими. Він сам став жертвою і надихає нас, живих, на дальшу боротьбу. Квітень 1982.

За «українським голосом»

ДО ІСТОРІЇ СВУ — СУМ

(з архівів ОУН - написано в рр. 1947-48)

На Кавказі ростуть різнофарбні й розкішні квіти, що зветься гортензії. Вони ласкають око своїми фарбами й розносять в повітрі радість і втіху. Слава про їх духмяно-запашині пахощі з давніх-давен розносилась ген-ген по всьому світі. Багато різних чужинецьких вчених, туристів та ботаніків приїздили з-за далеких морів та океанів і серед вічного гобелему божественної рапсодії старанно викопували гірські квіти і з великою втіхою везли їх до себе.

Але як тільки зірвані гортензії потрапляли до чужої країни, вони чомусь відразу втрачали увесь чар своїх пахощів. Чужинці чимало дивувалися з того і ніяк не могли збагнути одного — що квіти ті пахнуть лише вдома, на своїй рідній Батьківщині.

* * *

1930 року, напровесні, в Харкові, на Римадській вулиці, в приміщенні Української Державної Академії Опери розпочався прилюдний процес над членами СВУ—СУМ. Вістка про цей процес не лише із швидкістю блискавки облетіла тодішню столицю - Харків, але й громом пронеслась по всій Україні.

* * *

Снажить, будь ласка, чи є щось жахливіше в світі, як доля сторозтерзаної України в період першої сталінської п'ятиріччя?

Царство кривавого Нерона, середньовічні інквізиції горезвісного Тарквемада, жорстока диктатура в окупованій Україні зарозумілого диктатора Гілера — все це маліє і залишається блідим в порівнянні з добою примусової колективізації.

Незадовго до процесу СВУ—СУМ московські окупанти вирішили повести жорстоку боротьбу проти українського селянства, намагаючись шляхом колективізації вирвати його з корінням з рідної землі. Враховуючи можливість спротиву на місцях, і щоб послабити внутрішній фронт поневолених народів, совєтська влада застосувала диявольську методу диференціації, ділячи селян на батраків, бідняків, середняків, куркулів та натравлюючи один прошарок на другий.

Передових українських селян, що мозолястими руками вели культуру господарства, вирощували племінну худобу, насаджували високоякісні овочеві сади, розводили взірцеві пасіки, за що отримували на рокових сільсько-господарчих виставках від місцевої влади різні нагороди та похвальні листи і раптом їх першими почали масово розкуркулювати, відводячи для них поза оселями пустирі, глинища та провалля.

Там, куди нолись стягали дохлих коней та собак — там у земляних норах знаходили собі притулок тисячі родин разом з малими дітьми. Ніхто не мав права допомагати їм і переховувати їх. Люта зима жорстоко помстилась над ними і спричинила смерть тисячам голодних дітей. Холодні й голодні вони мерли як мухи по-осени на очах у своїх матерів.

Бідні українські матері! З тупим відчаєм в очах вони розгрібали біля землянок сніг і тут ховали своїх мертвих дітей. А коли прийшла «большевицька весна» і сніги перетворились в бистрі потоки води, тоді матері з божевільним жахом бігли по річках, виловлюючи з брудних калюжок своїх дітей.

Ця невимовно жахлива дійсність викликала серед людей масове обурення і тоді за цю справу взялося «прозірне око» ГПУ. Сотні тисяч розкуркулених селян почали примусово вивозити геть, подалі від України. Батьків стали розлучати з дітьми, чоловіків з жінками і Україною набрели, народжені советською системою, тисячі безпритульних дітей, які й залляли більші й менші міста. В Харкові на Блазі і на Рибному базарах, в парках в центрі міста, де панує ЦК КП /б/У, можна було бачити цілу армію безпритульних. Вони ючували під асфальтними назанами, в «парках культури», по станціях у нльозетах - усюди, де тільки можна було схилити голову. Советська влада зовсім цією справою не цікавилась: гинули батьки, чому не мали гинути й діти, які б не забули своїх батьків і знущання над ними? Майже щодня можна було бачити, як через Павловську площу, під посиленою вартою, переганяли сотні розкуркулених селян у подертих свитках, убогих і страшних. Іноді траплялося, що якась безпритульна дитина випадково зустрічалась очима з рабом-батьком і тоді, кидаючись поміж вартових до нього в обійми, можна було бачити незабутні сцени, повні трагізму й одчаю.

Політб бюро ЦК ВКП /б/, розв'язуючи проблеми колективізації, зовсім не цікавилось питанням дітей розкуркулених батьків. І дивним є, що до кінця затяжної війни в нацистській Німеччині ніхто не бачив навіть безпритульної собаки, а скільки таких дітей блукало по «стране советов»? А коли ця безпритульна повинь набула масового й загрозливого характеру, тоді фактично почався сталінський пролог, який завершив Гітлер. За дітьми почали полювати органи міліції, робилися постійні «облави» і арештованих дітей відправлялося до будинків - колоній або «по ізоляції» за статтею 35 карного Кодекса УСССР судили до концтаборів терміном на три роки.

Проте доба примусової колективізації оброблена була советською пропагандою, як початок рожевого майбутнього. Але це не зменшувало лиха. Селяни, бачучи свою руйну, почали масово вирівувати худобу, свиней, курей, а мільйони гектарів землі залишилися не засіяними. Зимою 1930 на 31 рік полями блукали тисячі коней з прив'язаними до хвостів ярликами на зразок «ходжу-блукаю, колгоспу шукаю». Ця доба була жорстока не лише для українців, але й для українських коней... За пару вовняних рукавиць циган міг вимінати собі пару коней, а за найкращого коня давали 3 крб., в той час, коли за злуплену з нього шкіру держава через «Заготшкір», платила аж 11 карбованців. Згодом московські окупанти спохватились і заборонили різати худобу без дозволу місцевої влади, але вже було запізно. Розпочинався голод і навіть введені харчові картки нічим не допомагали. Всюди по містах біля магазинів почали навіть з вечора вистоювати величезні черги - «хвости».

Здавалося, що могутня і горда Україна навіки притихла і покорилася. Здавалося, що вона розчавлена московським лаптем і навіть думка про

свободу – умерла. Але саме в цю лиху добу над Україною пронеслася вістка про процес борців Спілки Визволення України - Спілки Української Молоді

Спілка Визволення України - Спілка Української Молоді...

Вістка ця передавалася із цеха в цех, з установи в установу, з міста в оселі і особливо великий відгук мала серед української студентської молоді.

Москва добре знала, що всі симпатії не лише українців, але й усіх поневолених народів будуть по боці підсудних. Тому вона пустила в рух всі засоби пропаганди, щоб довести, що члени СВУ-СУМ це ніщо інше, як члени спілки «поневолення України», які намагалися шляхом інтервенції одірватися від «братньої» Москви і продати Україну панській Польщі.

Скрізь по наказу партії почали відбуватися загальні протестаційні збори та летючки-мітинги і скрізь, як це водиться в Советів, одногolosно ухвалювано заздалегідь приготовлені резолюції з домаганням суворо покарати наймитів буржуазії.

Але народньої душі не одурити.

Найперше й найвиразніше на це zareагували студенти Харківського Університету /бувше Хіно/. Вони під час мітингу вирвали рубильник і погасили світло в приміщенні. Після того студенти демонстративно залишили клуб «Червоний Учитель» і чергового дня всі «похворили» і не прийшли на лекції. Це була масова прихована контрдемонстрація, як протест на знак солідарності з членами СВУ - СУМ. Це був початок того кінця, де починаються концтабори...

Всі члени СВУ - СУМ сиділи по спецюрпусах Холодногорської в'язниці і коли розпочався процес, їх щодня возили в автобусах до будинку опери. І тоді сотні студентів з різних Вузів вистоявали годинами, тупцюючи біля опери на морозі, щоб бодай одним оком побачити героїв. Будинок опери був охоплений озброєною вартою частин ОГПУ. Центральний вхід був доступний лише для підсудних, військових та поліційних службовців. На процес впускали лише бічними входами й по окремих перепустках, які було розіслано для партійного активу заводів і установ та для невеликої частини інтелігенції.

Підпільна студентська організація Харківського Університету, що вже діяла два роки в системі СВУ, доручила мені за всяку ціну дістатися на процес і скласти потім звіт. Завдання було нелегке й ризиковне, але його слід було виконати.

До мене в Університеті прикріпили тов. Лучанську, яка погану вчилася, але належала до високопоставленої родини партійців. За допомогу в науці вона мене годувала так, що я наїдався, як верблюд, з запасом наперед, але я міг навіть вкрасти й сховати в кишеню шматок білого хліба для моєї вагітної дружини, що кінчала медінститут і голодувала.

Ця Лучанська дістала мені перепустку без фотографії, на яку я ходив в урядові льонжі головного кіно, в оперу і оперету. По тій перепустці я вирішив піти на процес СВУ — СУМ. Ризикувати було необхідно, бо наша організація зосереджувала всі інформації про

підсудних, про арештованих і про стихійні й організовані повстання селянства. Ми мусіли мати й безпосередні відомості про цей процес.

Я мав нагоду по тій перепустці бути на процесі кілька разів і бачити пригноблені обличчя підсудних, знесилених духово й морально попереднім слідством. Серед 45 підсудних бачив: акад. С. Єфремова, професорів Гермайзе, Ганцова, О. Черняхівського, В. Підгаєцького, В. Удовиченна, письменників—Старицьку-Черняхівську, Івченка, а поруч них— В. Дурдуківського, А. Ніковського, В. Чехівського, Голоскевича, Шарна, Кривинюка, Товчака, М. Павлушкова, Токаревську, Заліського та інших.

Відомо, що Москва не любить прилюдних процесів. Далеко легше за закритими дверима ламати ребра, вибивати зуби та, кладучи пальці між двері, вимагати потрібних зізнань, а щось інше як стати око в око на прилюдному процесі. Але тих, що виводять на прилюдний процес—бити не виходить, бо ж їх треба показувати людям. Проте й вони на попередньому слідстві пройшли такі тортури, які важче знести, як брутальне биття. Але вони й на процесі фактично довели провідну роль СВУ-СУМ, не як розрахунок на інтервенцію, а з орієнтацією на внутрішні провідні сили та на народні маси.

На процесі були присутніми провідна партійна еліта, частина української інтелігенції і деякі члени чужоземних дипломатичних корпусів. І тому на ньому московські сатрапи намагалися за одним пострілом убити двох зайців: продемонструвати перед світом свій «пролетарський гуманізм» і довести громадській думці, що на лаві підсудних сидять «вороги» українського народу й запроданці польської буржуазії. Обвинувач й прокурор, за всяку ціну намагалися довести підсудним, що вони політично орієнтувалися на Польшу і що СВУ прагнула зробити Україну польською колонією. Але підсудні, як уже сказано вище, не заломилися. Тоді обвинувач поставив С. Єфремову питання:— Правда, що СВУ стояла в наймах буржуазії? На це академік підвівся і відповів:— Ні. Спілка Визволення України боролась за демократичну республіку, а не за буржуазію і сам я вірю в сили українських мас, а не в інтервенцію. /Питання обвинувачів і відповіді підсудних дослівно відповідають стенографічним протоколам процесу./

Після такої мужньої відповіді в залі почулось якесь психологічне відпруження. З очей багатьох присутніх можна було вичитати вдовolenня і полегшу.

Слід пригадати, що на лаві підсудних був навіть один жид, прізвища якого я тепер не пам'ятаю. Але, якщо пам'ять мені не зраджує, то здається це був професор Гермайзе. Але пам'ятаю, як над ним глузували обвинувачі, що він, як жид, устряв між українців боротися за якусь самостійність. Цей факт на процесі був живим доказом того, що українська нація є далена від чорносотенних поглядів, які російські шовіністи прищеплювали в народі гаслами «Бей жидов, спасай Расію!»

На лаві підсудних поруч Єфремова сиділи і Старицька-Черняхівська з своїм чоловіком. Маленька й худорлява, вона своєю мужньою поставою виникала в багатьох глядачів співчуття і подив. І дійсно, де в неї бралось стільки мужності й відваги так героїчно триматися на процесі, попри того, що слідчі ГПУ кілька разів брали її на окремий допит,

Сергій Єфремов

Микола Павлушков

Володимир Чехівський

Л. Старицька-Черняхівська

сугестіюючи її рідною донькою...

На еміграції, в Парижі, перебувала заміжня дочка Черняхівських - Вероніка, разом з своїм чоловіком. Вона власне і заважала прийхати в Україну і бути присутньою на процесі своїх батьків. Після деяких формальностей вона отримала візу й відїхала до Харкова, щоб бути свідком, як старі її батьки приймали удари червоної Москви. З того

сюрисалося ОГПУ й вирішило сугестіонувати появу доньки і через неї вплинути на Черняхівських в потрібному їм дусі.

Тихо і млосно опівночі на Чернишевській вулиці.. Мало хто ходив там навіть із сусідніх будинків. І лише студенти-підпільники поодиноці, подвоє, проходжають темними ночами, і задивляючись на багато освітлені вінна катівні, прислуховуються — чи не почуються на допиті зойки людських душ.

Туди »Чорні ворони« ночами доставляють на розтин синів України і туди »Чорний ворон« доставив свою жертву...

— Товариш Черняхівська, ми вже можемо парадувати... До вас з Парижу приїхала ваша донька Вероніка. А ви ж напевно її любите?.. Ми все зробимо для вас і для неї... Зізнайтеся... Визнайте себе на процесі винною, що ви були в наймах польської буржуазії... Все тепер залежить від вас і вашого чоловіка...

Старицька-Черняхівська стояла перед слідчими у великій сюрботі, але мовчазна й велична, як Мати Божа над своєю дитиною...

— Ви може не вірите нам?.. Ми теж маємо серце і душу... Ми дозволили вашій донці приїхати до Советського Союзу, ми полегшимо вам долю, визнайте на процесі, за яку ви Україну боролися...

Старицька-Черняхівська думає, як може думати лише мати і патріотка України в таку критичну для неї хвилину. Здається, що коли б у кімнаті та висіла іюна Божої Матері, вона б не витримала і впала з молитвою навколішки. Але огидний портрет »батька народів« виликає в неї дух спротиву.

— Ви може не вірите нам? Ми навіть можемо показати Вам доньку. Вартовий!..

Вартовий міліціонер, з трьома кубиками на петлицях, величезної атлетичної будови, що стояв у кутку, відчинив двері і на порозі на очах у матері появилась Вероніка.

— Ма-а-амо! - і божевільний зойк дочки зирвався в кімнату. Але вартовий хутко відтяг її назад і двері мов на глум на віки роз'єднали їх.

— Тепер ви переконалися?.. — спитав слідчий Лісицький з одним ромбом на петлицях і його очі вперлися на Черняхівську. — Від вас усе залежить... Подумайте і дайте на процесі інший хід...

далі буде

Ідеологічні Темі

Матеріали й документи з поневоленої України

ПРО «ДЕРЕВО НАЦІОНАЛЬНИХ ЗАДАЧ»

ФІКСАЦІЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ ОКРЕМИХ «ГІЛОК»

Степан Говерля

(2)

ЗА СКРІПЛЕННЯ ЗОВНІШНЬО—ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНЦІВ

Клопотання про необхідність визнання українського питання актуальною політичною проблемою європейської політики і включення українського питання в порядок денний роботи Європейського Парляменту і проведення слухань з цієї невідкладної проблеми, а також й розробка та подання відповідних офіційних Документів — це ще одна нагальна задача Національно-визвольного руху України.

Назріла потреба показати світові дійсний стан в українській науці, абсолютну відсутність суверенних правових повноважень її інститутів як національних закладів, повний контроль можливостей наукових та інших контактів українських учених з колегами зарубіжних країн, тотальне й безпощадне придушення їхніх устремлінь та прав на свободу думки, незалежної творчої праці у сфері гуманістичних наук. Тож перед Національно-визвольним рухом стоїть задача систематизувати багатий фактичний матеріал, а на його основі розробити й вручити національним Академіям наук країн-учасниць ООН та світовій науковій громадськості офіційні Документи, що відкривали б імперську політику Москви в сфері науки і водночас ставили б вимоги про статус Академії Наук України як суверенного і незалежного від Москви національного наукового організму і вимогу про необхідність повноцінної участі українських учених у науковому житті Об'єднаних Націй, про припинення політики грабежу інтелєктів Москвою та нахабного й злодійського привласнення нею чужих духовних цінностей і наукових здобутків, про потребу запрошування українських учених для участі в міжнародних форумах і обмінах ученими з метою ознайомлення та спільної праці у спільних програмах не в рамках загальноімперських делегацій, коли Москва визначає їх кількісний та національний склад, виходячи не стільки з наукових досягнень того чи іншого вченого, як його комуністичної благонадійності й коляборантської вірнопідданості Москві, а запрошення самостійних і повноважених наукових делегатів України.

Ще драматичнішим є становище української культури. З огляду на це існує особливо нагальна потреба в розгорнутому документі, що розкривав би воістину трагічну ситуацію в царині нашої культури.

Розроблений як акт звинувачення і підкріплений фактажем, його слід внести (й зареєструвати) як офіційний Документ Національно-визвольного руху в національні та міжнародні організації діячів культури. Документ оскаржить імперську адміністрацію за плундрування національних культур, викриватиме жорстокий гніт і деспотичну колоніально-русифікаторську політику Москви на ниві освіти, в сфері духовного та культурного життя нації в царині кожного з мистецтва. Він показуватиме жахливе буття діячів української культури, в тому числі письменників, поетів, журналістів, мистців кіна і театру, композиторів і т.д. як «людей зі страху», їх дискримінаційне й принизливе становище як творців і носіїв національного духа. Документ показуватиме світові їхнє безправ'я з погляду свободи творчості, гніт цензури, її абсолютний контроль над публікаціями, сценою, кіноекраном, повну залежність діячів культури від Москви та її партійно-політичного апарату на місцях при вирішенні питання особистих контактів і офіційних відносин з діячами культури зарубіжних країн, особливо західними та українськими емігрантськими.

З актуальних задач, що чекають на вирішення, волає про себе невідкладна потреба в Документах — звернення до країн-учасниць Олімпійських Ігор, до Міжнародного Олімпійського Комітету, до Національних Олімпійських Комітетів, до спортсменів та молоді світу і насамперед до української молоді про законне право українців на утворення Українського Олімпійського Комітету як окремої національної суверенної одиниці, створення і включення Українського Олімпійського Комітету в Міжнародний Олімпійський Комітет, а на основі цього — участь України в Олімпійських Іграх національною командою.

З аналогічним, прте окремим Документом, Рух, очевидно, звернеться до Міжнародних спортових організацій — європейських і світових — про необхідність прийняття України в конкретно зазначені організації як повноправного й суверенного члена і включення українських національних команд до участі в спортових змаганнях на тому ж статусі, що й інші національні команди суверенних держав, зокрема команда т. зв. СРСР. В разі незгоди Москви задовільнити такі вимоги Українського Національно-визвольного руху та пропозиції міжнародних спортових організацій перед світовою спортивною громадськістю, виникає обов'язок бойкотувати до міжнародних змагань загальноімперську команду.

Світовій громадськості, урядам східних країн для політичного й правового обґрунтування декларованого ними права України на самовизначення, потрібні матеріали й документи, що підтверджували б наші та їхні вимоги на суверенітет України. Звідси ще одна фундаментальна задача Руху. Стоїмо перед необхідністю зібрати, упорядкувати й видати книги матеріалів та документів, які всебічно висвітлювали б і розкривали б кожен з аспектів української національної трагедії. Оформити й опублікувати це видання слід очевидно як «білу книгу» і вручити її урядам усіх суверенних держав-членів ООН, а також розіслати державним і політичним діячам, впливовим міжнародним організаціям, політичним асоціаціям і партіям, науковим та публічним бібліотекам, редакціям національних засобів масової інформації як один з визначальних офіційних Документів Українського національно-визвольного

руху. При активній участі територіальної частини національно-визвольних сил і від їх імені в повному об'ємі та на відповідному науковому й дипломатично-представницькому рівні цю роботу зможе виконати наша діаспора. У свій час була проведена величезна робота різними організаціями й окремими людьми по збиранні та опрацюванні таких матеріалів. Проте вони жодного разу не були систематизовані, зведені в один Документ і подані в офіційні міжнародні інституції як Офіційний Документ України, що в сучасних умовах є вкрай потрібним.

БІЛА КНИГА ПРО ЧОРНІ ЗЛОЧИНИ МОСКОВСЬКИХ ОКУПАНТІВ

«Біла Книга України» мусить об'єднати матеріали й документи про Українську національну революцію 1917-1920 років, утворення повноважної Центральної Ради, проголошення незалежності, широку підтримку, триумф та загальну піднесеність народу, державну суверенність України і її територіальну недоторканість. Документи й матеріали про неспровоковану агресію Москви, збройний опір, становлення української армії та воєнні дії молоді держави, її дипломатичні заходи, спрямовані на припинення агресії. Документи й матеріали про окупацію, загальнонародний опір, масово розгалужене підпілля та партизанську боротьбу, спрямовані проти окупанта — боротьбу, що не припиняється від перших днів окупації аж до наших днів. Документи й матеріали про маріонетковий характер сформованої окупантом місцевої адміністрації, про її суто адміністративно-територіальне, а не національне призначення і характер; про густу мережу гарнізонів окупаційної армії та загальне недовір'я до українців (взаємні, зрештою, недовір'я і ненависть), про неправомірність утворення т.зв. Союзу ССР. Зібрані документи й матеріали, після належної систематизації з науковою передмовою, що давало б документам оцінку такого рівня, спрямованості та сили, аби сама передмова стала ще одним документованим звинуваченням злочинної агресивності та воєнно-політичного бандитизму російського комунізму і разом з цим доказом правової та політичної чинності і в наш час тих актів про державність і тих державних інститутів України, які функціонували в момент агресії, окупації та анексії цілої української території й були незаконно ліквідовані окупантом у наступні роки.

Опрацьовані та систематизовані за таким підказом документи з нашої історії й опубліковані як «Біла Книга України» потрібні сьогодні і як актуальний збірний документ Українського національно-визвольного руху, і як історичний вивід та обґрунтування прав України на самовизначення і державність, і як офіційні матеріали та документи (чи сукупність таких документів) Руху для іноземців та для посилення на них урядів Західних країн, їхніх парламентів, конгресів, міжнародних форумів, компетентних органів ООН чи сесій Генеральних Асамблей під час дебат, використання їх як джерел політичними і громадськими діячами, засобами масової інформації при висвітленні або порушуванні тих чи інших українських проблем. Така «книга» дуже на часі, не зважаючи на те, що для детальнішого оперування та знайомства з величезним комплексом українських питань, фактами нашої історії Захід, окрім низки ґрунтовних монографій, має «Енциклопедію Українознавства» — об'ємний і всеохоплюючий академічний довідник. Та це —

академічна праця, а потрібен звід документів і матеріалів, що має бути оформлений і поданий світові, як офіційний Документ Національно-визвольного руху.

«Біла Книга» прислужиться також молодому поколінню українців, що по-синівському цікавиться тією (найбільш прихованою за ширмою блюзнірських спотворень та фальсифікаційного мотлоху) добою української історії, що охоплює собою і тріумф до національних устремлінь — роки державности, і нашу трагедію — агресію та ліквідацію суверенного життя нації, і буття нації в неволі аж до наших днів. Вона насвітлювала б причини втрати незалежності і закликала б до пошуків шляхів її відновлення. «Книга», хотілось би думати, стане і належною відповіддю окупантові, який у пропагандивній лихоманці наше право та вимоги на самовизначення і суверенітет називає «посягательством на расчлененіє Россіи» (!!) і який посилається на «історическі словішхся ґраніци» (!!). Уточнимо: «ґраніци» прокреслені окупантом ріками української крові та вистелені 20 мільйонами мучеників під час і вже після неспровокованої агресивної війни та анексії української суверенної держави. Нагадуючи, що терміну давности за злочини проти людини, нації, людства не існує, така «Біла Книга» стала б разючим викриттям підступности, віроломства й безпрецедентного розбійництва і нахабства агресора та окупанта, попередженням та «дзвоном на сполох» для християнського вільного світу: «Люди — будьте пильні!»; гаслом: «За нашу і вашу свободу!»; під кличем: «Поможіть нам і ви врятуєте себе!». А якщо вона буде опрацьована на належному рівні, то стане й одним з найвагоміших і найцінніших документів нашої доби, рівнем політичного і національного мислення, мірою запитів та політичних вимог того покоління, що яскраво заявило про себе в 60-ті роки і самовіддано працювало задля державности України в наступне десятиріччя. Варто пам'ятати, що розповсюджуючись, «Книга...» водночас набула б вартости цінного навчального посібника та історичного джерела, бо розбудова у великих містах України нелегально функціонуючих університетських центрів, у яких молодь систематизовано доповнювала б свою освіту в галузі історії, соціології, політичних наук, нам покищо не до снаги.

Нюрнберзький процес над злочинцями нацизму створив юридичний прецедент. Комунізм та нацизм — дві ідентичні у своїй сутності та цілях моделі імперіялізму. Зараз годі статистично точно співставити та зважити у всій повності, яка з цих політичних систем накоїла більше злочинів супроти людини, націй та людства. Проте давно вже безсумнівним є те, що російський імперіялізм має цих злочинців не менше, ніж нацизм.

Наближається час організації та проведення міжнародного суду над російським комунізмом. Україна, виступаючи водночас як найбільш потерпіла нація і як один з основних обвинувачувачів, має що пред'явити злочинцеві. Під цим оглядом перед Національно-визвольним рухом стоїть задача такої ваги, що як і заповіт про волю та державність передається із покоління в покоління замученими, убитими голодом, замордованими в тюрмах і концтаборах, і зібрати в декілька самостійних і в той же час об'єднаних спільним призначенням тем

матеріалів і документів, що викривали б злочини і слугували звинуваченим актом комуністичній імперіялістичній Москві. Кожна така тема мала б об'єднувати документи й матеріали, що ґрунтуватимуться за специфікою злочинів. Наприклад:

1) Примусова колективізація і штучно створений голод;

2) Масове депортування українців у страхітливих і жорстоких умовах до голих неосвоєних сибірських закутків імперії в 1930-их роках; смерть сотень тисяч людей;

3) Геноцид і терор на території України 1930-40 рр., смерть мільйонів людей;

4) Варварське нищення національних реліквій та культурних цінностей, тобто злочини проти культури;

5) Злочини проти віри; Насильницька ліквідація Української греко-католицької церкви та Української православної автокефальної церкви;

6) Грабунок національних природних багатств;

7) Тотальна примусова асиміляція і пляномірне переселення мільйонів українців з території України на чужинецькі землі в післявоєнний час.

Це грандіозна праця! Грандіозна як за значенням для України й витвореному нею впливові на нашу світову громадськість, так і масштабність самої праці. Вона складе десятки томів. Дати їй поштовх і почати публікацію документів, матеріалів, оскаржень потерпілих, свідчень очевидців до кожної з тем, реалізувати бодай і не в повному об'ємі, але на високому науковому рівні (в тому числі й юридичному) — одна з найбільших і найвідповідніших задач покоління. Документи й матеріали про скоєні Москвою злочини також мають публікувати у формі «Білої Книги», точніше «Чорної Книги» криваво-червоних комуністичних злочинів. Кожен індивідуальний чи груповий документ сьогодення, що викриватиме злочини імперської адміністрації в Україні чи за її межами над українським загалом і в московських тюрмах зокрема — кожен такий документ, що його опублікував Національно-визвольний рух на території України або за кордоном либонь доцільно було б подавати під девізом «До книги злочинів російського імперіялізму проти українського народу. Для реєстрації грубих порушень прав людини та прав нації в сфері (такій — ось...)».

Вище ми зупинились на деяких ескізно окреслених ілюстраціях — задачах, що стоять на порядку денному двох складових національно-визвольних сил, тобто спільної діяльності територіального руху та української діаспори, на ілюстраціях сказати б зовнішньо-політичних задач нації.

КГБ І ЇХНІ КОЛЯБОРАНТИ

Львівське КГБ, хизуючись своїм досвідом, досконало організованою оперативною службою, високою кваліфікованістю кагебістів, їхньою «всевидючістю» і т.п. (а ми скажемо: і насамперед крайньою формою жорстокости, свавілля та повною безкарністю, з такою ж повною та всіх-і-всеохоплюючою системою кругової поруки і винятковою і навіть серед найбільш скопромітованих у світі аналогічних служб нерозбірливістю засобів, які застосовує КГБ до учасників Руху) хвалиться, що поставило у Львівській області роботу на такий рівень, якого не

мають і столичні, тобто московські кагебісти, і що до обласного управління КГБ відряджають для «обміну досвідом» фахівців від КГБ навіть з Москви та багатьох інших міст імперії. Може московські кагебісти справді їздять підучуватись і «шліфувати» своє уміння до Львова. Про це в нас немає перевірених даних. Проте досвід львівських учасників Руху свідчить, що все це, як правило, лиш хизування!.. Вони — досконалі майстри хіба з погляду нетерпимости, фабрикації справ, підробки протоколів допитів та висновків експертиз, безпідставних звинувачень і тероризування родичів політ'язнів! І все ж львівське КГБ справді працює на високому рівні: «специфічні», як їх називає КГБ та імперські адміністратори, умови цієї частини України, тобто висока національна свідомість, політична активність населення, традиції Національно-визвольного руху з його феноменом птиці Фенікс змушують зосереджувати на Львівщині і звичайно насамперед у Львові найкращі сили, що їх має КГБ. В Україні на такому рівні працює, очевидно, ще Київське управління. Враховуючи це та ряд інших чинників, можна вважати, що оптимальні можливості для виконання друкарських робіт — як з погляду технічних можливостей, так і конспірації — мають великі центри.

Останнім часом підняли голос коляборанти й кагебітські борзописці, що розробляють так звані націоналістичні та дисидентські теми в пресі. Власне голос цей не їхній — вони лишень ляльки в пропагандистському вертелі імперської машини, якими просто маніпулюють як блязнями, намагаючись заповнити їхньою писаниною ідеологічний вакуум у середовищі мас, що існує вже давно, а нині шириться та наростає наче гірська лявіна. Усвідомлюючи колосальний потенціал тієї сили, бюрократичний апарат та його лакеї панічно бояться народу й намагаються залякати його й задурманити. Тож на службу для виконання цієї найбруднішої роботи рекрутують перевертнів, дегенератів, покидьків суспільства. Безперечно, пискливим «хором» усіх цих Мигалів, Гамольських, Топоровських чи то пак Тороповських і Ко не зупинити тієї лявіни — народна сила раніше чи пізніше їх просто змете, не залишивши й сліду, як не залишає по собі сліду всяке сміття. Що вони — пряма і в той же час найпослідовніша агентура КГБ — не сумнівається ніхто. Одначе викриття такого ганебного становища їм не загрожує: поперше, вже давно вони нидіють в атмосфері загальної зневаги та бойкоту українським суспільством; по-друге, спекулюючи на всесильності КГБ, аби застрахуватись від бойкоту в безпосередньому оточенні, ці перекінчики з цинічною відвертістю самі «хизуються» приналежністю до завербованої агентури, то ж аморальність і безчестя такої ролі їм байдужа. Зрештою, у покидьків та дегенератів атрофовані поняття чести, гідности, патріотизму. Їм близький лиш вовчий патріотизм — патріотизм власного шлунку.

Та йдеться, власне кажучи, навіть не про них чи їхні людські якості. З точки зору оцінки суспільної ситуації оте прогресуюче тиражування та гарячкове штампування опусів надійної тематики та щораз частіше організування різних «зборів», «митингів», «лекцій», антиукраїнських вечорів і т. ін., на які під примусом зганяють людей, особливо, коли йдеться про виступи на них з осудом національних змагань до державности або крайн-учасників Руху, є доброю ознакою, питомим доказом

ЧИ ЇХ НА ЗЕМЛІ НЕ БУЛО?

Молодим до надуми...

Молодь національної спільноти, фізично відірваної від рідного духового материка-батьківщини, приневолена на чужині постійно відгребувати свіжі соки життя зі скоро зникаючого джерела. Питання тієї молоді — це тема для безконечних, часто розпачливих дискусій між старшими заслуженими українцями. Такі дискусії, а радше пошуки за магічною панацеєю, яка мала б розв'язати всі проблеми довготривалості національного роду на чужині, завжди майже закономірно ведуть до одного ностальгічного епілогу: «ми були якось інакші».

Згодом розпочинається новий зачарований цикл безконечних дискусій ведених на різних конгресах та зустрічах СУМ-у, Пласту, Комісії молоді в СКВУ і т.д.

Молоді, як тільки почують той батьків — «ми були якось інакші...» відразу готові ще гостріше відповісти... І раптом з'являється підозріла відповідь молодих, що каже: «ах, ви старі нас не розумієте». Кінець дискусії!

Почуваючись сильними в цьому наскрізь фальшивому твердженню, молоді завжди готові звалювати вину на «старих» батьків за якусь, десь ніби існуючу «прогалину між поколіннями». А батьки, скулені під тягарем відповідальності за виховання тієї молоді та під додатковим тягарем викидів сумління за «невирозуміння до молоді», наполегливо намагаються надолужити свій брак «розумності» в цій наклепливій ерудиції.

В міжчасі молоді підростають, чи як мовиться — «мужніють», самі стають батьками, а то й дідами, але такі зачаровані коломийки все наново розколючуться, здавалося б, без кінця.

ненависти до окупанта та його примусово організованих антинаціональних заходів. Разом з тим вони переконливо свідчать про величезну притягальну силу матеріалів Руху, про масову зацікавленість програмами радіопересилань з-за кордону, про тугу людей за національною свободою. Таким чином ні та зграя лакеїв-параноїків, що намагаються осквернити сонце, не їхня маніякальна брехня серйозної контрсили не становлять. І, звичайно, не варто стріляти з гармати по горобцях. Та коли ці виродки за помахом імперської диригентської палички злітаються в шакалячу зграю і користуючись величезними можливостями засобів масової інформації та повною безвідповідальністю за написане намагаються осквернити священні цілі власної нації — її стремління до суверенітету й державности, або образати й публічно знущатись над самовідданими носіями цих ідей, то народ мусить знати, що за покидьки тримають у руках перо, під чию дудку вони витанцьовують свій зміїний танок та на кого спирається окупант у своїй колоніальній політиці.

Дехто, після якогось часу задуми над цими питаннями, здвигнувши раменами скоро готовий приписати це явище «прогалини» на конто природи, бо, мовляв, відколи світ існує так довго існують «сварки» між поколіннями, між батьками й синами. Але для національної спільноти на чужині, де в чужому довіллі її грозить загибель, таке вияснення не розв'язує дилеми і не доводить дискусій до кінця. Мабуть коріння всього того лиха в самому підході до «молоді» є те, що не враховується того, що існує спільний знаменник, який невід'ємно лучить молодь усіх часів — її ідейність, її одержимість, її тонко вироблене відношення до вселюдських ідеалів справедливості й свободи та, у зв'язку з цим, її різке обурення всяким покривдженням, а рівночасно і тим «покривдженням», яке вона зазнала від того, що народилася і виросла на чужині.

Отже, тут ми розуміємо поняття молоді не як якусь фізіологічну чи стисло вікову категорію, а радше як ідейну, духову, і головню — як етичну категорію. Кожна людина при остаточному оформленню своєї особистості, що завжди відбувається у молодому віці, переходить певний етап, в якому в її душі викарбовуються ясні вартості життя, а найголовніші з яких — це ідеї справедливості й свободи. Цей процес не раз настільки сильно діючий, що людина остається «омолоджена» на решту свого життя, не зважаючи на випадкову фізіологічну «старість».

Сучасний український політв'язень Євген Сверстюк присвятив цьому питанню один зі своїх есеїв п. з. «Слідами казки про Іванову молодість». Він пише: «А, може, взагалі світ належить молодим а зухвалим, що вірять у неймовірне і несуть у життя свою радісну й одверту віру, і заражують інших своїм дитячим сміхом?» Сверстюк утотожнює «молодість» з Дон Кіхотами, які «одержимі ідеєю справедливості і мрією про оновлення життя» — «порушують інертний плин». Ім він протиставляє для уточнення суті питання «ситих» пристосованців-реалітетників, додавши: «На боці пристосованіших був і практичний глузд, і споконвічна сила «золотої середини». І все ж таки історія бере великих романтиків в основу духової культури і з їхніх гарячих візій та пророцтв творить фундамент».

Молодь — це та внутрішня етична сила людини, яка дає спроможність, ні — яка прямо вимагає вийти на герць на полі чести народу в захист того, що є справедливе. В площині справедливості немає місця для тої «золотої середини», обміркованої «практичним глуздом» пристосованців. Сверстюк пише: «крізь дірявий донкіхотський плащ проглядає наївна впертість і односторонність натури, схильної для полегшення справи ділити все на біле і чорне».

«Ділити все на біле і чорне» — оце єдина мова, яку Дон Кіхоти знають. Це мова тих героїв народніх легенд, тих франківських «вічних революціонерів», які хоробрі передусім в тому, що знають, що вони приречені вийти на герць в ім'я правди, вийти сам-на-сам на бій з силами Тьми. Вони не годні збагнути пристосованську логіку «тактичних компромісів», яка животіє в своєму «інертному плині» скарних правдоподібностей. Той, хто пошукує правди, віднайде її лише в споконвічному двобою між «білим та чорним», в донцівському «або-або».

З сірих лябіринтах «реалітетів», змайстрованих прагматичними ремісниками правдоподібностей, світло правди розпорошується і є здалене. Тому, для молодих Дон Кіхотів, в їхній альтруїстичній наївності, хитрощі є анатомою, з якою нікуди виходити. Єдине, з яким можна виходити на герць на полі чести народу — це віра. Більш нічим не треба Дон Кіхотові озброюватись.

Таким пристосованцям-опортуністам, наркоманам, ця чиста, до наївності альтруїстична віра Дон Кіхотів завжди пахла чимсь підозрілим. Тому вони постійно старалися дискредитувати цю одержиму віру, пришиваючи їй наклепницькі ярлики, як «безумство хоробрих», «лицарство абсурду», «дурні діти», і т.п. Однак, цікаво, що в найкризовіших моментах випробування нація завжди знаходить ту моральну, етичну силу, якої потребує для оновлення життя, якраз у такому «лицарстві абсурду», простеленого свіжо-білими сніжинками нової віри Дон Кіхотів. З їхніх великих всевимагаючих дороговказів, що на ділі застосовані в їхній власній спартанській суворості життя та з їхніх «гарячих візій» та «пророцтв», нація на її шляху до свого великого завжди творила й творитиме споконвічні легенди, як знамено власної міці, яка не дасть їй загинути.

У сфері легенд молодь — це те зveno у ланцюгу вічності нації, яке в'яже мертвих зі ще ненародженими. Історичне покоління, яке не засіяло жодних плодючих зернят-легенд, з яких грядущі могли б виростати, в етичному змислі самодискваліфікує себе як молодь, позбавляє себе ореолу одержимости.

Наймаркантніша зовнішня ознака молоді — це її вміння обурюватися, коли бачить кривду, коли пізнає в спільноті щось таке, що суперечить їй до тонкості вироблене почуття справедливости. Молодь — це сумління народу. Спільнота, в якій виростає байдужа «молодь», «аполітична молодь», себто таке покоління, яке хоч оптично «молоде», але вже десь втратило властивий молоді інстинкт обурювання — така спільнота етично загибає. Така «молодь», цитуючи з «казки» Сверстюка одного пристосованця, завжди каже: «Не кажіть мені про легенди. Легенди дуже довгі». Така «молодь» на кілька десятиліть перестаріла.

«Легенди дуже довгі» — от в квінтесенції маємо етичну формулу загибелі нації. Словами Сверстюка, у відповідь всяким пристосованцям: «Ви не доглянули основного в житті — молодости. Вона завжди однакова. Вона (коли справжня) не заокруглюється, ранить себе, ранить інших і в муках народжує себе, як черепашка перлину. Вона не захищена, вона нездоланна... І вона потребує легенди, щоб творити... Її підсилює скупа старість, її розкладає внутрі поміркована молода трухлявість, а вона все одно прокладає дорогу, бо вона має силу міцних весняних паростків, що пробивають навіть каміння. Думайте про цю силу. Якщо ви не вірите в те обличчя, яке воліє в прірву, ніж у фальш усталених правдоподібностей, — повірте в цю силу».

Золотими нитками в українській історії записана героїчна епопея таких молодих Дон Кіхотів, таких шевченківських «сизих орлів-беркутів», таких франківських «каменярів», чи таких Лесиних «месників дужих», які виходили на герць, на чисте поле бою за справедливість. Виходили..., бо мусіли. Питаєте — звідки бралася їхня сила, їхня од-

чайдушна хоробрість? Власне, з того «я мушу», з того невідкичного закону життя, який каже: «Лиш боротись, значить жить», себто з тої самосвідомості (яка дає тверду самовпевненість), що ти живеш лише під умовою, що будеш боротися за Правду, за Батьківщину. Це тверде «я мушу» є тою первинною сировиною, з якої герої творять легенди, як глибоко закарбований на душі народу заповіт для грядущих поколінь.

Той, хто не в силі зрозуміти це «я мушу», той по суті етичний льозунг життя, і кпить з нього, щоб відвернути увагу від своєї слабости, той є духово старим, а навіть мертвим. Бо в цій твердій, суворій етиці знайдемо правдиву молодість, яка здібна жити, а не лише доживати в інертному плинні реалітетів, яка взагалі єдина має право на життя, бо готова захищати це право навіть ціною власного життя.

В житті є курйозний парадокс: той наймогутніше, найбільше цинить і любить життя, хто готовий загинути, захищаючи своє й інших право на життя. Однак, цей самий парадокс ставить життя вище від єхидного, в егоїзмі збоченого доживання, виповнюючи прірву між «мертвими й ненародженими» у безперервній тяглоті національного роду. В усіх мовах світу існує одне слово, яким людство окреслює цей парадокс. Просто, воно — героїзм. Але, його можна замінити іншим словом, що в нашому розумінні тотожне з первісним поняттям героїзму, а саме — молодь в нами насвітленому етичному змислі.

А вертаючись назад до нашого первісного питання, яке називаємо «дилемою української молоді на вигнанню», ключ до розв'язки цієї дилеми, мабуть, зможемо віднайти в 1930-их роках на Західніх Українських Землях. Автор цих рядків заздалегідь зазначає, що він сам в пошуках за цим «ключем». Однак, йдеться про те, щоб ми зрозуміли за чим шукаємо, себто за молоддю як етичною категорією. А 30-ті роки тим актуальні, що молодь тої декади, зокрема молоді творці молодого революційно-націоналістичного руху, який виник з постановням Організації Українських Націоналістів (ОУН), залишили за собою могутню легенду, з якої українська нація по нинішній день черпає «свіжі соки життя». Тому, ця легенда «тридцятників» тим більш актуальна для «молоді» тут на чужині. З розмислом радимо слова «чужина» читати як «вигнання», бо власне з етичної точки зору це поняття найкраще характеризує те почуття духового відірвання від материка-батьківщини, що його відчують не лише старші вигнанці, але тим більше ті молоді «вигнанці», які ніколи в Україні не жили, а на чужині мусять вести постійний бій самим зі собою серед грізних затісняючих кліщів асиміляції.

Молодь — «тридцятники» вмiла обурюватися, бо в неї кипіла ненависть за покривдження української нації. Це вказує на її поглиблене відчуття ідеалів справедливості й свободи, що найбільше характерне власне для молоді, знову ж, з етичної точки зору. Це відчуття, чисте у своїй альтруїстичній наївності, було таке сильне, що один польський письменник, коли проаналізував цю епоху, писав, що коли б не існувала українська нація, то це покоління могло таку націю створити. Кожен «тридцятник» твердо знав одну незаперечну істину: що його шлях життя веде або до героїчного загину на полі слави, або, в най-

гіршому випадку, до тюрми. Пишемо про тюрму як про найгіршу з двох можливостей, бо ця справжня молодь воліла загинути, ніж ризикувати тим, що після жорстоких тюремних знущань «сипне» своїх друзів і тим самим зрадить те, що для неї було святістю.

Так, тоді молодь жила святощами, з яких багато з теперішніх етично перестарілих молодих напевно кпитимуть собі. Тоді молодь вміла вмирати, щоб народ міг жити. Тепер наші лише оптично «молоді» паразити народу думають, що жити — це означає у збоченому вигідництві доживати, чи прямо гнити. Тоді немов прямо з іще незасохлого чорнила пера нашого Генія-Кобзаря вилонилися і літали над Україною «сизі орли-беркути», окрилені незламною вірою в краще майбутнє.

Ця віра була настільки сильна, що ці молоді воїни ОУН увели революцію в самому розумінні етичних понять. Для них героїка в житті не утотожнювалася з самозапереченням, самозреченням, самоспаленням, самовідреченням. Героїзм — означав для них самозавершення, самовизначення, себто — ушляхетнення божественного елемента, що в кожній людині унааявнюється в служінні ідеї, в змагу за неї.

Колись, власне в 30-их роках, молодь ставила вимоги старшим, а в тому ставила ще гостріші вимоги собі. Сьогодні, в обставинах чужини, все перевернулося догори ногами. Тепер нам «молодим» ставлять вимоги наші «старші» батьки, а ці вимоги безперечно легші, менше вибагливі, ніж ті, що вони ставлять самі собі. Коли серйозно задумаємося над цим явищем — хто між нами молодий тоді не буде такої підлої відваги звертатися до наших батьків, як до «старих»?!

Колись загинути в боротьбі за Ідею уважалось найвищою честю. Тепер між «молодими» вирощуються такі «лідери», які цілком переплутали етичні пріоритети, бо кажуть, що краще молоді не говорити про те, що для України треба бути готовим загинути, бо, мовляв, відстрашимо. Такі лжепровідники пропонують менш сувору формулу: жити для України. А коли молодь не схоче жити для України, то хіба скажемо їй — потанцюємо за Україну, вип'ємо за Україну..., аж поки нічого з тої України не залишиться. Великі ідеї перемагають лише тоді, коли перемагають її носії, готові за них загинути! Ця готовість загинути за Ідею — це барометр могутності й потужності тієї Ідеї.

Так, коли проповідуватимемо високий етичний льозунг — будь готовий загинути за Україну — то безперечно ми не одного відстрашимо. Відстрашимо струсів! Таких струсів, що коли надійде пора взяти зброю в руки, то вони ховатимуть голови в пісок у розпачливій надії, що історія якось про них забуде. А коли проповідуватимемо етично фальшивий льозунг — виключно жити для України — то ми й струсів не матимемо, бо вони й так байдужі, а тих дійсних «орлів сизих» серед молодих зневіримо!

Україні струсів не потрібно, їй потрібні радше титани волі, велетні духа й ідеї, які могутні передусім у своєму етично суворому підході до життя, для яких огидний всякий вигідницький стиль життя. Очевидно, не кожний годен дихати дужим повітрям, що призначене лише для окрилених Вірою беркутів. Кожна велика ідея матиме своїх ненависників. І не треба цим дивуватися. Ліліпути у своїй боязливості не

годні окрилитися і тому вони завжди будуть шукати способу збаламутити народ своїми апелями до поміркованости, до толерантности, до єдності задля самої єдності. Ми, українці, не раз маємо дивну манію, коли йдеться про єдність. Тому напевно не один із нас буде заскочений, коли скажемо, що Україні не так єдності потрібно, зокрема коли маємо змайструвати механічну єдність коштом відречення від суворих етичних вимог у боротьбі за велику ідею, коштом розводнення цієї ідеї. Нам, радше, потрібно єдності високої етичної якості, себто єдності довкола великої ідеї, великої візії, що ставить великі, суворі вимоги, що вимагає великих зусиль, а й навіть жертв.

Це все тим більше стосується молоді. Псевдо-гаслами про «толерантність», про «єдність задля єдності», молоді ми не здобудемо. Можливо, матимемо оптично віково «молодих» українців (хоч й це загадкове), а української молоді не виплекаєм, себто молоді в етично-героїчному змислі.

Тепер на вигнання ми творимо умови, щоб вдержатися, себто, щоб затримати нашу українську ідентичність і передати її нашим дітям та внукам, немов би готуємося поселитися на чужині надовго, навіть назавжди. Тому при кожній нагоді творимо різні культурні ансамблі і кожен із нас гордиться, коли наші діточки вийдуть на сцену у вишитих українських сорочках і затанцюють якогось козачка та задеклямують кілька рядків з Шевченка. Чванимося, бо думаємо, що будуємо свою Україну на вигнання. А при всьому цьому будівництві, що безперечно потрібне, ми нехтуємо основним у житті: Любов'ю. Але не половинчасту любов, яка лише скніє при теплому притулку буденности, а навпаки — Любов, що вимагає жертв, згідно з Божим заповітом, що «ніхто більшої любови не має, як той, хто віддає життя за друзів своя». Словами Сверстюка ця справжня одержима любов «горить і сплює, а не тихенько втягує в тепло і затишок». Це та любов, що з страшною люттю обурюється на покривдження власного народу. Це любов, яка вимагає вийти на герць. Отже, любов найвищої етичної якості. Це така любов, яка твердо знає, що при всіх потрібних спробах збудувати «українську хату» на вигнання, дійсний таки «Собор українських душ» знаходиться на рідному духовому материнсько-батьківщині. Це нетерпелива любов, що не годна вутримати кілька десятиліть на вигнання, а наставляє людину тяготити до рідного, що саме виявляється у всецілій боротьбі за право своєї нації на життя.

Таку любов нам треба щепити в серця нашої молоді. Це любов тих Шевченкових «сизих орлів», що з гордістю за рідне ненавидять все, що вороже, а навіть брутально викидають з гнізда тих «орленят», яких доторкнулася ворожа рука. Така любов ставить виклик нашій молоді — жити спартансько-суворим, противігідницьким життям, життям високої аскетичної етики, бо лише в такій суворій етиці до життя можуть родитися й плекати справжні «орли».

Така любов ніколи не дасть забути молоді, що вона відповідатиме перед майбутніми поколіннями за долю народу. І за словами Василя Симоненка:

*«І хочеться
Бути дужим,
І хочеться так любити,*

*Щоб навіть каміння байдуже
Захотіло ожити
І жити!*

Поезія · Проза

В РОКОВИНИ ГЕРОЇВ ЛЬВА – ГОРОДА

Василь Симоненко

УКРАЇНСЬКИЙ ЛЕВ

Бубнявляють думки, проростають словами,
Їх пагіння бринить у завихренні днів.
Цілий тиждень ходжу і живу між левами,
Недаремно і місто називається Львів.

Є міста ренегати, є просто байстрюка,
Є леви, що мурликають, ніби коти,
Божевільно безглуздо облизують ґрати,
Ще й пишаться з власної сліпоти.

Але думати про них я сьогодні не хочу,
Бо мені трішечки повезло:
Я побачив у Львові Шашкевича очі,
Кривоносові плечі, Франкове чоло.

Сивий Львове! Столице моєї мрії,
Епіцентре моїх радощів і надій,
Вибухає душа, я тебе розумію,
Але, Львове, хоч трішки мене зрозумій.

Я до тебе прийшов із захопленням сина
Від степів, де Славута легенду снує,
Щоби серце твоє одчайдушне левине
Краплю сили вдихнуло у серце моє.

Зі збірки «Берег чекань»

Воскресайте, камінні душі,
Розчиняйте серця і чоло,
Щоб не сказали
Про вас грядущі:
— Їх на землі не було...»

Це виклик Воюючої України до нашої молоді. Чи сміємо дозволити на те, щоб наші діти, внуки й правнуки колись про нас говорили: Їх на землі не було!?

ЛИСТОПАД

*Мов перший грім з небесної аркади,
Що шле землі розмаю ніжний день,
Пройшло над краєм Перше Листопада
Каскадом волі, радості й пісень.*

*І в кожному домі вирости фронтони,
Здійнявсь, завирих, помолодшав Львів,
Коли струскує його гранітне лоно
Ритмічний крок маршуючих стрільців.*

*Стрілецький спів!.. А з ним світліші мури,
І сонце в барвах Княжої Гори,
Гудуть дзвіниці срібно-сиві Юра,
І чутно їх в найдальшому дворі.*

*Прокинувсь Чортків, Галич, Коломия,
Тернопіль, Збараж. До Дністра-ріки
Лунають дзвони, листопад леліє,
Ідуть, ідуть і йдуть січовики.*

*А їм назустріч пісня журавлина
Несе привіт крилатий з-за Збруча,
Співзвучний шум безкрайої рівнини,
Нестримний лет одвічного клича.*

*То — клич Дніпра, то сила Ненаситця,
Осанна круч, лиманів, міст, станиць,
То Лаври дзвін з далекої столиці,
То голос Володимира дзвіниць,*

*То тріумфальна рокотинь Софії
І велич днів, і слава і бої
Звіщають всім, що чином стала мрія,
Про край воскреслий відомлять краї.*

*І в дню осіннім зеленіють луки,
І, наче в травні, кожний квітне сад, —
сьогодні міцно і сердечно руку
Потис як брату Січню Листопад...*

*...Хай спомин це... А Край — нехай руїна,
Та в серці в нас ніколи не вмира
Ні німб святий страждальної України,
Ні дух цілющий рідного Дніпра.*

*І ми — закинуті в чужинні гради —
Стійкі, незламні віримо в одне:
Прийде ще день і Січня й Листопада,
Свою вогненну руку простягне*

*І оживить Богдана й Княжих Левів,
І проти стягу молота й серпа
Підуть у бій із Тризубом сталевим
Нащадки Січі — лицарі УПА.*

*І знов заллється дзвонами Софія,
Печерськ і Лавра, Володимир, Юр, —
Від міста Льва по Злотоверхий Київ
Сколище землі перегук бандур,*

*І встане Він, мов ранку зітх духмяний,
З розмайним співом гір, степів і рік,
Наш гордовитий Край князів-гетьманів,
Щоб вічним квітом квітнути повік!*

Олена Теліга

З А С У Д Ж Е Н И М

(На пошану сл.п. В. Біласа і Д. Данилишина

*Як ми можемо жити — сміятись і дихати?!
Як могли ми чекати — не битись, а спать
Вніч, коли у в'язниці спокійно і тихо
Ви збирались умерти — у шість двадцять п'ять?
І коли приволікся заплаканий ранок
Вас покликала смерть у похмурій імлі —
А тепер наші душі і топчуть і ранять
Ваші кроки останні по зимній землі.
А тепер в кожнім серці пожежу пригаслу
Розпалили ви знову — спаливши життя —
І мов гимн урочистий, мов визвольне гасло
Є для нас ДВОХ ІМЕН нерозривне злиття.
Над могилою вашою тиша і спокій,
Та по рідному краю — зловіщі вогні.
І піти по слідах ваших скошених кроків
Рвучко тягнуться сотні окрилених ніг.*

ЗА ҐРАТАМИ (5)

(З переживань українського націоналіста-революціонера,
в'язня польської тюрми)

Все по-старому: »І ніч іде й день іде«... Шість діб уже за мною. Поліційні методи вже не викликають у мене реакції, мене окрилює тільки одна думка: мовчати. Дозорці, як звичайно, приносять мені »саламаху«, я випиваю тільки воду. Мимохіть спадає на думку, чи не почати голодівку? Швидше ослабне організм, швидше втрачу притомність, швидше прийде кінець усьому. Але відкидаю таку думку, як і прагнення покластися на долівку і взагалі не підноситися. Ні, треба непохитно видержати все, що тільки мене зустрине. Не буду робити і жодних »комедій«, які є виявом нервової реакції на поліційні методи допитів, і деколи навіть помагають.

Комісар нагло ставить переді мною питання про моє звільнення з тюрми за ціну заяви, що я осуджую ОУН і революційну боротьбу (таку заяву хотіли використати на процесі).

— Своєю мовчанкою ОУН не врятуєте..., пишіть заяву, а я вас сьогодні звільню. Суддя погодився.

Дає мені папір і чорнило, — показує карту звільнення («наказ звольнення»).

— Пишіть, що осуджуєте ОУН (присунув до мене стіл і папір) і йдіть додому.

Відсуваю папір. Він пише сам. (Зміст таких заяв відомий із варшавського та інших процесів).

— Тільки підпишіть заяву і йдете додому. Розумієте про що я говорю? Про волю, про рідний дім, про свободний сон, про життя, про здоров'я, про радість, про красу, про ваше майбутнє...

Він хоче розбудити в мене іскри життя. А мені стають перед очима всі радісно-творчі, хоч інколи й важкі, моменти революційного життя...

Я взяв заяву, подер її і звернув йому.

Комісар осатанів:

— »Глупець!« — крикнув і вийшов.

Тепер заговорили агенти. Почали зневажати мене за зневагу комісара... Крики, прокльони, лайка. Обливають мене водою, щоб »не спав«. Штовхають...

В мене в голові колючий біль, жахливо болять ноги, печуть очі. То зимно, то гаряче, бо вдень я біля вікна, а увечорі біля печі. Жахливий мозковий біль, моє обличчя палає вогнем...

По полудні прийшло більше агентів і оточили мене. Один із них щось тримає в руці й постійно наближає до мого обличчя, а те »щось« жахливо смердить, аж до нудоти. Обертаю головою — то сюди, то туди, а він далі робить своє. Чи хочуть мене запаморочити? Зриваюся із стільця, свідомо паду на двері й »вилітаю« на подвір'я (кімната мала безпосередній вихід на подвір'я, яке було багато нижче від входу до неї). Знову втягнули мене до кімнати.

— Досить цієї комедії, вона вам також нічого не допоможе! — кажу.

— Он юж зварйовал! — кричить. — Якесь нонсенс муві!

Не знаю, що було, чи дійсно якийсь середник, щоб запаморочити мене, чи тільки хотіли «трюком» морально мене заломити і послабити мою волю? Тепер я більше схильний до цієї другої можливості. До речі, треба сказати, що деякі в'язні, які заломилися, потім не могли вияснити причини свого заломання, ані нелогічностей у їхніх зізнаннях. Їхня відповідь була коротка: «Я не знаю, чому заломився».

Вечорі знову «розмова» з комісаром: він говорить — я мовчу.

Прийшла сьома ніч. Я намагаюся показати агентам, що в мене ясна думка, що всі їхні заходи заломити мене даремні. А вони регочуться, котрийсь із них каже:

— он юж навет не потрафіл би нас пшеслухівачь, так хце спачь! — І сміються з «дотепу».

Заперечую, кажу, що можу і їх допитувати.

Зраділи, думають, починаю говорити. Витягають папір, чорнило. Мені смішно, я нібито комісар, а вони — в'язні.

— Чи належите до ОУН? — питаю.

— Так! — відповідає один із них.

— Від котрого року?

Він подає рік, менш-більш той самий, відколи я належу до Організації. Зручна тактика.

— А хто вас «втягнув» до ОУН?

Вони регочуться:

— Скажемо пізніше, а тепер будемо вас питати. Реванж!

— Ні, — відповідаю — ваш реванж триває вже сім діб. Маєте доказ, що добре почуваю себе і можу ще чергових сім днів тут сидіти!

Відчуваю, що я морально ще сильний, може й сильніший, ніж сім днів тому. Думаю ясно, але колючі болі в мозку постійно посилюються.

Восьма доба. Зголошують комісареві: «Мільчи! А дзісяй навет нас пшеслухівал».

Агенти кажуть, що хтось із наших (котрась товаришка) вже 5 діб не спала, «але юж муві». Запевняють мене, що я вже «всипаний», про мене все знають... Приносять мені «зізнання» товаришів, читають з них фрагменти. Немає сумніву, хтось із друзів заломився, але я далі вперто мовчу. Тоді показують мені «зізнання», щоб я, мовляв, сам «дещо прочитав», коли їм не вірю. Кидаю оком — серія псевд. Орієнтуюся, що заломаний товариш не подав всього, що знав, видно, що рятував себе, як міг, від страхіть «покою пшеслухань».

— Нема глузду далі заперечувати вашу приналежність до ОУН, — кажуть агенти. — Все розкрите, зрештою, самі бачите, — подайте тільки кілька «доповнень» і врятуєте своє життя, свою волю! За «щире зізнання» — малий присуд. Вас і без «зізнань» засудять, бо повірять «сипачам», а не вам. Ваші «зізнання» Організації не пошкодять, бо поліція вже знає про все від інших. Ви нічого нового не скажете, тільки себе врятуєте. Зрештою, ви не мусите признаватися до того становища, яке мали в Організації, — піддає мені «думну» агент, — подайте нижчий пост. У справі відвідин у Н., не подавайте організаційної мети, тільки підтвердіть, що були в неї просто як товариш. Адже вам вільно в товариських справах бувати в різних людей.

Агент називає свідків, які підтвердили правдивість поліційних «за-

кидів« проти мене. Словом, тепер будь-яке заперечування безглузде. Від інкримінованих чинів — каже він — ви вже не можете себе захистити, є свідки, ви знаєте їх особисто. Як бачите, товариші «сипнули», заперечення на суді їхніх «зізнань» — неможливе. Суд повірить «сипачам». Ось складайте «зізнання» і йдіть спати. Коли ж не вірите, що товариші «сипнули» вас, то зробимо конфронтацію. Скаже вам котрийсь до очей.

І справді, зарядили конфронтацію з моїм колишнім товаришом. Мене обернули лицем до стіни. Його посадили біля дверей, позаду мене. Хоч глянути на нього, щоб схаменувся, але мене оточили агенти. Поки його привели до кімнати, то під дверима поліцаї відбули з ним довгу «розмову». Догадуюся, тероризують його, щоб повторив своє вимушене «зізнання».

Сидимо так: я спереду — він за плечима. Паде запитання агента, чи він мене знає. Я не бачу навіть його профілю. Відповідь глуха, мов із гробу: «Так!» Подає моє ім'я і прізвище. (Я твердив, що взагалі його не знаю).

Агенти питають далі, чи я мав таке й таке становище в ОУН? Мовчанка. Хвилина-дві. В нього відбувається жажлива боротьба, а я не можу глянути йому увічі, бо він за моєю спиною. Мовчить далі, агенти хвилюються... Ось один накинувся на нього криком: «Чого мовчиш, ти ж уже здемаскував його, все записане в протоколах». Називає його підлим «трусем», мовляв, поза очі маєш відвагу «обтяжити», а до очей боїшся сказати. Подруге, йому (себто мені) вже ніщо не допоможе, бо твої «зізнання» і без конфронтації важливі. Чи хочеш, щоб ми «говорили» з тобою інакше?!

Ще хвилина мовчанки. Потім, як з могили: «Так». Агент допитує далі, чи я вчинив це і те? Знову довга мовчанка. Нарешті: «Так».

Агенти відчують, що він не в силі щось більше сказати. Вони бояться, що в нього може нагло прийти моральна реакція (бо й таке було в подібних ситуаціях з тортурованими) і він почне кричати: «Все це неправда. Я брехав, щоб рятуватись від «покою пшеслухань».

Один з агентів сам «доповняє»: «Зрештою, ви відкликаєтеся до всіх ваших зізнань, складених перед конфронтацією», — і, не чекаючи відповіді, протоколує. Каже йому підписати протокол конфронтації і дає наказ: «Одпровадзіть!»

Дивлюсь на свого колишнього товариша. Він ледве на ногах тримається, видно, що багато ночей не спав. Його піддержують агенти, щоб не впав, і виводять.

Я забув і про сон, і про жажливі шпигання мозку, так мене сильно вразила зруйнована постать мого колишнього товариша...

Агенти ехидно підсміхаються:

— Клямалісьми? — питають.

— Але чому не скажете, що ви тортурами зробили з нього руїну?

— А що пан на конфронтацію?

— Не знаю цієї людини, вперше її побачив. Все, що він сказав — брехня!

— Брехня!? — перепитує, іронізуючи, агент.

Під час конфронтації декому, в психічному запамороченні, аргументи поліції видаються раціональними і для в'язня виринає велика небезпека, бо тоді не вільно підтвердити навіть відомих уже поліції фактів. Зовсім інакше признаватися на судовому процесі, бо це вже належить до «ставлення» процесу. Хто раз похитнувся і відійшов від обраної і обґрунтованої ним тактики, той мусить мати велику силу волі, щоб знову вернутися до неї.

Хто сказав поліції хоч би «дещо», того поліція так притисне, що він скаже багато більше. Вона тоді йому «докаже», що його злочин (заломання) перед ОУН такий жахливий, що вона ніколи йому не простить.

Для польського суду — скажуть йому — має значення тільки повне і «щире зізнання», інакше його засудять якнайгостріше, тим більше, що поліція і без нього знає про його «злочини». Отже, спати не пустять, допити будуть тривати. Він і так уже вчинив злочин супроти ОУН, хоч поліції нічого нового не сказав — його чекає важкий вирок. Єдиний вихід для нього, вмовляють агенти, сказати ще два три «здань». І коли він скаже, все повториться від початку, від нього знову вимагатимуть чергових кілька «здань» і так у безконечність. В'язень попадає у вир страшної внутрішньої, моральної боротьби, його охоплює майже божевілля, а поліція все тисне й тисне і він скочується у безвихідне провалля. Хто раз упав, тому важко встати, тим більше, що безсонність пригмарує розум, вичерпує нерви, виснажує фізичну відпорність і в'язня полонює єдине, непоборне прагнення — спати, за всяку ціну спати.

Не вільно й підтвердити «зізнань» такого заломаного в'язня, бо це створює враження, що всі його «зізнання» правдиві, навіть і те, що інші в'язні рішуче заперечують. А коли окремі частини його «зізнань» підтвердять інші в'язні, напр., під час конфронтації, то суд робить висновок, що ціле його «зізнання» вірогідне, правдиве, і тільки ті «вперті» підсудні, які не заломилися, не признаються. Кожне підтвердження «зізнань» заломаного в'язня під час допитів шкодить і тому, хто підтвердив (бо потім відкликаним на розправі чи в слідчого судді зізнанням ніхто не вірить), і всім іншим товаришам, які мовчать, а яких обтяжив заломаний (бо підтверджує правдомовність заломаного), навіть шкодить і самому заломаному, бо він також вже не може відкликати своїх «зізнань» на судовій розправі, захищаючи себе тим, що його зізнання фальшиві, вимушені тортурами. Коли всі інші в'язні заперечують «зізнання» заломаного, то й він ще має можливість відкликати їх. Признатися до «вини» завжди є час на судовій розправі, а під час слідства треба мовчати й заперечувати.

Так само необхідна обережність і тоді, коли поліція під час допитів намагається нав'язати «інтимніший» контакт із в'язнем. Вона робить усе, щоб в'язень забув, що довкола нього поліцаї і агенти, які чигають на нього, як голодні вовки, грають на струні «щирости». Краще, як агент кричить до в'язня, ніж коли говорить до нього, «як батько», українською мовою. У тюрмі між в'язнем і агентом нема сентиментів. Наприклад, деякі заломані в'язні казали: «Якщо б мене були били, я був би мовчав. В мене прийшла б моральна реакція фізично зневаженої людини, мене охопила б лють, яка замкнула б мені уста, скріпила б завзятість. А тут стільки діб не давали спати і східно, граючи на нервах, видобули з мене зізнання» (очевидно, це суб'єктивний погляд,

бо одні легше витримують моральні, а інші фізичні тортури).

Поліція не раз «грає» на «такті» інтелігентної й добре вихованої людини, «грає» так зручно, що в'язень не за примічує, яку пастку йому готують, тим більше, що від безсоння він втрачає обережність і глузд. Не раз краще спровокувати авантюру, ніж бути в атмосфері підступної «приятної» агента. Тому не можна брати від них нічого — ні цигарок, ні яблук, ні помаранч, не можна підтримувати «дружніх» розмов, що їх вони накидають, навіть тоді, коли їхньою темою є погода, родина, астрономія чи африканські джунглі. Не варто надмірно вірити в «гнучкість» свого розуму і думати, що агента можна перехитрити, бо кожна їхня розмова — це пастка на в'язня, це павутиння, яким вони його обмотують, і вирватись потім із цього дуже важко.

Наприклад, одного разу, під час допиту, комісар говорив мені ні про що інше, а тільки про... джунглі, звичайні африканські джунглі. І раптом упало його «невинне» запитання: «А чи не думаєте ви, що такими джунглями є польсько-українська проблема, яку ОУН хоче розв'язати мечем, бо як же інакше можна?»

Не треба забувати, що в агента свіжий ум, рутинна, всебічний досвід із допитів соток в'язнів, вони спільно обговорюють тактику для «розробки» в'язнів. Крім цього, вони на волі, мають силу і відчувають її, — натомість в'язень мусить опанувати свою сонливість, свої болі, побороги холод, голод, завороти голови, нерви, жадобу волі, яка із стихійною силою пробуджується в нього тоді, коли він найменше цього прагне (провокують агента!). В'язень мусить постійно поборювати думку, що вже не вийде живим із тюрми, мусить постійно опановувати себе, щоб уста не промовили зайвого слова, щоб обличчя не задрижало, щоб не змішатися, щоб удавати байдужність до тих справ, які проймають його до глибини, щоб мовчати тоді, коли хочеться кричати. Ворзга не можна ні обезцінювати, ні легковажити. Не можна думати, що він дурень, бо самому можна легко стати дурнем. Доцільніше бачити його сильним і відповідно приготуватися до боротьби з ним, бо тільки тоді його можна перемогти. Вірити тільки в одне: в силу свого духу, у свою непереможну волю, у свою мораль, у свою расію, у перемогу своєї ідеї, своєї нації.

*

Мене привели в тюремному літньому сірянку на конфронтацію. Свідок уважно приглядається мені, мабуть, виглядаю жахливою. Не пізнає.

— Але ж то пшецеж тен! — кричить суддя й подає моє прізвище.

— Але ж он не подобни на человека! — відповідає свідок.

Йому показують фотознімок, який поліція зробила тоді, коли мене заарештувала. Тепер розпізнає. Каже, що того чоловіка, що на фотознімку бачить, знає. «Он пожондни, працювати» й т.д. — коротко подає позитивну характеристику про мене.

Звертаюся до судді, щоб за протоколував свідчення свідка, до якого стану мене доправили поліційні агенти і протестую проти таких метод допитів. «Про це пізніше поговоримо», — відповідає суддя.

Заявляю, що цього запису (себто свідчення свідка) не підпишу протоколу конфронтації.

— А цо пан на зезнання сьвядка? — питає суддя.

Мені важко було закинути свідкові брехню: він же говорив правду, без жодної думки, навіть хотів своєю позитивною характеристикою допомогти мені. Вісім діб я відповідав поліції, що всі її оскарження проти мене — брехливі, а тепер цьому старому, вже над гробом, свідкові я не міг сказати це саме. Але й «так» не міг сказати, бо такий принцип, бо цього вимагає добро Організації.

— Я не перечу, — відповідаю, — що свідок суб'єктивно говорить правду. Але об'єктивно — ні. Я там не був. Може, це якийсь мій двійник — тому об'єктивно свідок помиляється. Це об'єктивна неправда.

Пригадую судді, щоб за протоколував наслідки поліційних метод, застосованих до мене.

— Нех сен пан прендко пшизна, то вшистко бендзе добже, — викручується.

Я знову між агентами. Комісар ходить конферувати із суддею. Агенти також.

В мене в мозку колючий біль, ніби хтось свердлом свердлить. Ніг уже не чую. Крижі, шия — ціле тіло задубіло, тільки десь всередині щось рве й рве. Очі болять, повіки самовільно склеюються. Агенти штовхають. Зимно, гаряче, вікно, піч, вода. Відчуваю гарячку в усьому тілі. Обличчя палає. Починаю відчувати немов якийсь внутрішній роздвоєння, немов душа відокремлюється від тіла, кудись відлітає... В очах дивні блиски, агенти чомусь дуже приглядаються мені, перешіптуються, нарешті пішли до судді. Цікаво, що в моєму вигляді таке розуміє? Чому цей свідок сказав, що я «вже не людина?»

Жахлива втома. Вже довший час відрухово вдаряю головою об гарячу піч або паду із стільця. Щось говорю.

— Що, що пан муві? Що за Америка? — допитуються агенти.

Божеволію! — блиснула в голові жахлива думка. Що буде, як засну проти моєї волі? Як буду говорити, збожеволівши, або заснувши? Коли в непритомному, сонному стані підтверджу поліційне оскарження? Мене обляв зимний піт...

Напружую рештки всіх своїх сил і розпачливо борюся із сном. Потішаю себе тим, що коли втрачу притомність і напівживий упаду на підлогу, то агентам уже ніщо не допоможе — ні зливання мене водою, ні штовхання, ні крики, ні погрози. Мене огорне мертвий сон, мозок перестане працювати, а тоді відпаде й небезпека, що можу говорити у сні.

Агенти зорієнтувалися, в якому я стані, тому тиснуть з усіх сил, щоб я відзався.

— Ти вже не маєш рятунку! — кричить до мене. — Таємниця не збережеш, збожеволієш, крізь сон будеш говорити. Твої таємниці вже наші, рятуй своє здоров'я, своє життя!

Але їхній крик мене вже не хвилює...

Почалася дев'ята доба. Все сильніше відчуваю «роздвоєння». Мені ніби вже легше, вільніше, час від часу моя істота розпливається у якомусь незнаному, безмежному просторі. Здається, що я переступив якийсь поріг і тепер ні агенти, ні суддя не мають на мене жодного впливу — я поза їхнім обсягом.

А агенти тиснуть, короткі стереотипні допити комісара закінчуються запитанням:

— Як длуго єще витшимаце?

— Побачите, я почуваю себе зовсім добре, — відповідаю байдуже. Комісар прислухується до тону мого голосу і виходить, каже, що йде до судді.

Агенти залишилися, говорять різні теревені, недбало, отак, щоб час минав. Вони вже не переконують мене, тільки пильнують, щоб я не заснув. Розумію їхню тактику. Тепер, коли всі їхні заходи заломити мене морально виявилися безуспішними, вони розраховують на моє повне фізичне й нервове вичерпання. Вони чекають кризового моменту, коли мої нерви не витримають жахливого напруження і я почну кричати: «Вже буду говорити!» — Не діндетесь ніколи! — це моє останнє рішення.

Іде останній змаг. Мені не дають заснути. Брутально трясуть мною. Я впав на землю, вдарив об неї головою. Мене підносять, штовхають, зливають водою, кленуть, лаються... А в мене все жахливо болить, ніби тіло моє розривається і розпадається на куски. З болю гризу уста аж до крові.

— Будеш говорити, с... сину?! — кричать агенти.

Прийшов комісар:

— Муві?

— Не, мільчи!

Він сідає біля мене й ще раз з'ясовує мені мою ситуацію: я буду сидіти тут — каже він — так довго, аж почнеш говорити або тебе вивезуть звідси вже мертвого чи божевільного. Тебе чекають ще й інші методи допитів. «Вс пан яке?» — Побої, тортури! Тому він вимагає від мене «останнього слова».

— Я вже сказав і нічого не зміню! — відповідаю рішуче.

Ще якийсь час він пильно мене обсервує. Заглядає в мої очі, в яких ніби застигла незламна рішучість.

— Шнода з панем мувіць. Може пан ісьць спаць!

Я навіть не ворухнувся, далі сиджу на стільці. Кпить собі з мене, — думаю, — а як встану зараз усі почнуть реготатися. Він питає, чому сиджу, чому не йду? Викликає дозорця, отже, не жартує.

Я вже не міг сам іти, хоч і не хотів показати свого повного виснаження. Дозорець взяв мене під руку. (На подвір'ї чекав другий).

— Ілє годзін пан не спал? — питає ще комісар.

— Порахуйте...

— Но, юж 200 міневло... Побіл пан рекорд...

Хоч один «рекорд» маю, — думаю.

— До відзєня пану!

— Чи одповє? — кидає іронічне запитання один з агентів.

Без слова виходжу. Чую за собою: «Невиховани!»

Мене запровадили до келії, у якій я сидів у перші дні. Всі дозорці й багато в'язнів знали, що «якісь українець» уже стільки-то діб на допитах, не спить і мовчить. В келії мене не пізнали, так змінився мій вигляд.

Я не відчував жодної особливої радості, що вирвався живим із кімнати «пшєслухань». Мав хіба тільки сатисфакцію, що витримав і мовчав.

Відділовий (що належав до «білих крунів») не заборонив мені покластися вдень, але я не міг заснути. Виразно відчував далі якесь «роздвоєння», а одночасно мені видавалося, що з мене спав якийсь тягар і мені стало легше. Розмову в'язнів розумію. На везі б'є годинник, рахую, але ворохнутися не можу, лежу горілиць.

Нагло мене будять. Наді мною стоїть дозорець. Викликає суддю. Блиснула думка: не піді! Але ні, подумують, що найшли засіб на мене. Я спав, як потім мені казали в'язні, годину-півтора. Повели.

Конфронтація. Подібна, як попередні. Потім суддя хоче мене «переслухувати». Застосовує такі самі методи допитів, як поліція. Погрожує, що знову піді до кімнати «переслухувань». Отже, мені дали «посмакувати» трохи сну, щоб тепер він ще з більшою силою мене ломив, щоб я побачив безпосередню прірву між спокійним сном і жахливою жадою сну. Все знову може повторитися, після короткого відпочинку. В мені все бунтується проти такої рафінованої підлоти, хоч сила моїх вражень і моєї реакції вже притуплена. Я жахливо виснажений, фізично утомлений, все ж воля моя і мораль не послабли.

Заявляю судді, що ні з ним, ні з поліцією не маю про що говорити і не буду давати жодних «в'яснювань». Хай роблять зі мною, що хочуть, хай знову беруть на чергових десять діб до кімнати «переслухувань», а я не промовлю більше ні слова.

Суддя сердито глянув на мене і гуннув дозорцеві:

— Одпровадзіць го!

Я вернувся до келії. Спав із малими перервами 48 годин. Дозорці одверто говорили в'язням моєї келії, що їм важко зрозуміти, як людина може видержати так довго без сну.

Минув ще один тиждень. Я вже на «проході». У вікнах келій бачу постаті наших в'язнів, хоч дивитися крізь вікно їм суворо заборонено. Помахом руки вони вітають мене. Помало (швидше ще не можу) йду попри вікна келій, з яких долітають до мене оклики: «Слава Україні!» — «Слава!» — відповідаю і додаю: — «Тримайтесь добре!» — «Гаразд!» — чую бадьорий голос із глибини келії.

Тогож дня мені сказали спакувати свої речі, віддали з магазину мій одяг і мене привели на вартівню. Тут повно поліції. «Знайомий» комісар питає, чи знаю, куди їду? Відповідаю з іронією: «Не знаю, мабуть, додому».

Поліцаї силою сковують мене, даремний мій спротив, дістаю за це кілька ударів прикладами рушниць. Одним ланцюгом обмотують мені руки, до нього чіпляють другий ланцюг і поліція навиває собі його на руку й хоче вести мене, як пса. Я знову ставлю спротив, тоді мене вхопили поліцаї, винесли на вулицю і кинули до поліційного авта. Мої руки від напруження і сильного стиснення терпнуть, синіють.

Кудись їдемо.

Дивлюсь на свої найдани, що бряжчать на моїх руках, на озброєних від стіп до голови польських поліцаїв, що тримають мене на ланцюгу, — і в мене ще сильніше бурлить ненависть до окупантів моєї Батьківщини. А авто мчить, везе мене у невідоме...

(Вдруге зредатований і виправлений передрук з «Українського Слова», 1938 рік).

Наука · Культура · Мистецтво

Євген Крамар

ІСТОРИКО—ТОПОГРАФІЧНА МАНДРІВКА ПО УКРАЇНІ

Україна. Про етимологію цієї назви є численна література, існує низка гіпотез. В радянській літературі побутує внормована думка про зв'язок назви «Україна» зі словом «край» у значенні крайня територія, околиця. Такої думки дотримувалися ще І. Срезневський, О. Потебня, А. Кримський, Є. Тимченко та ін. Ця ж думка і в «Топонімічному словнику-довіднику української РСР». І все ж, можна й потрібно зробити ще щось, як писав Т. Шевченко, «на славу імені України». В Ніконов твердить, що ця назва виникла в XII ст. Неточно: у XII ст. (1187 р.) вона вперше фіксується письмово, а існувала задовго до того. Подібні назви засвідчені в різних місцях слов'янщини. В Югославії відома історична область Крайна з жителями країнцями (лат. Карнія — від племені карнів). Подібна назва була й серед полабських слов'ян. Колишнє пруське м. Укермарк означає марку (область) укрів — щось на зразок України. Свого часу Країною (Крайною) називалася частина Закарпаття у складі Угорщини. Ряд дослідників, нап. М. Надеждін бачили зв'язок між цими назвами й назвою «Україна». Якщо це так, то можна б зробити висновок: ці поширені серед східних, західних і південних слов'ян назви походять ще з т.зв. спільнослов'янської доби. І взагалі, якби назва не мала такої глибокої традиції, а виникла десь в XII ст. і до того в келі літописця, то народ, який і не читав літописів, не прийняв би її так швидко, не проніс би її крізь сторіччя й лихоліття. Для офіційного (письмового) поширення назви «Україна» в початкову пору київської державності, вважаю, були міцні рогацьки. Перші князі-нормани офіційно визнавали лише назву «Русь». Що стосується місцевої, народної, неофіційної назви «Україна», то їй не було доступу до князівського двору, державно-адміністративної практики й документації. Рогацькою служила й церковнослов'янщина, яка не могла пропустити на сторінки літопису народної, розмовної стихії*, зокрема простонародної, «крамольної» назви «Україна». Вона, звичайно, побутувала серед народу, в фольклорі, якого, проте, збереглося дуже мало. Правда, в російській біліні «Олеша и Тугарин» при описі подій, пов'язаних з Києвом і князем Володимиром Великим, згадується «Україна — ріка». Щодо ріки, то це янесь непорозуміння, але назва «Україна», тут мала б датуватися чи не X ст. Згодом, коли ослабли всі «цензурні» чинники, а народномовна стихія ставала все настирливішою, в літописах частішають «помилки» — назва «Україна» пробилася собі шлях туди. Тепер вартує зупинитися на мандрівній думці про те, ніби перша літописна згадка про Україну територіально відноситься до Червонослов'янщини і що

в цьому та інших літописних місцях ця назва означає крайню, периферійну, прикордонну територію. Київський літопис під 1187 р., розповідаючи про смерть переяславського князя Володимира, занотував: «И плакашася по немь вси Переяславци... о нем же Украина много постана». Переяславці — це не тільки мешканці м. Переяслава, але, звичайно, все населення Переяславського князівства (прикладів подібного розуміння в літописах багато). Отже князя Володимира оплакувала Переяславщина і Україна. Звідси ясно, що для літописця ці поняття не ідентичні, бо навіщо б було повторюватися. Тут «Україна» — щось за межами Переяславщини, наймовірніше — Київщина з давньою столицею Києвом, бо Переяславське князівство було найтісніше пов'язане з Києвом. Володимирів батько Гліб свого часу князував у Києві, сам князь Володимир характеризується дуже тепло: розсудливий, унікав міжусобиць, активно діяв проти половців, «бьяше же дерз и крепок к рати». За таким князем могли тужити й поза Переяславщиною. Це «поза» і є Україною, тодішньою Київщиною. При такій локалізації «України» вона не може вважатися ні крайньою від самого Києва, ні околицею Переяславщини. Під 1189 р. у тому ж літописі можна прочитати, що князь «...еха ис Смоленска вборзі ко оукраині Галичкой». І тут назва «Україна» не означає крайню територію. Галицьке князівство в той час було самостійним, Київ не мав до нього централістських претензій і в описаний час не вважав своєю околицею. «Галицька Україна» — це частина України, підвладної м. Галичу, тут співвідношення як частини до цілого. Наступна згадка про Україну зафіксована в Галицько-Волинському літописі під 1213 р., коли князь Данило від польського Лешка «...прия Берестій, и Угровеск, и Верешинь, и Столпье, и Комовь и всю Украину». Тут про українсько-околицю відносно Києва годі говорити, бо писав це не киянин, а місцевий літописець з галичо-центристської позиції. Там же в літописі князь Данило скаржиться, що Лешко захопив його «отчину». «Вся Україна» це Данилова батьківщина, всі ці місця України (Галицької), включаючи й перелічені пункти, які захопив був Лешко і які відібрав від нього Данило. Отже назва «Україна» тут значно глибша і місткіша, ніж звичайне «пограниччя, суміжна, крайня територія». Київський літопис під 1280 р. занотував, що Данилів син Лев «восхоті собі части в землі Лядської городи на Вкраини, ехат Ногаеви». На перший погляд, тут щось переплутано (з граматикою — так). Але якщо скористатися попереднім ключем тлумачення, то справа проясниться. Польща знову захопила українські землі («городи на Вкраїні», які, отже, в державному відношенні увійшли до «землі Лядської»). Князь Лев за допомогою хана Ногая захотів повернути їх собі. Привертає увагу така обставина: під 1280 р. маємо не «Україна», а «Вкраїна» (чергування «у» з «в» — характерна особливість української мови). Одним словом, у перших літописних згадках про Україну ця назва не асоціюється з поняттям крайньої території. До речі, таке поняття мало негативний, емоційний відтінок (на задвірках від центру) і малоімовірно, щоб від нього пішла назва краю й народу. Граматично назва «Україна» мала б означити «у края», адже така топонімічна конструкція не характерна (маємо не Улісся, а Полісся та ін.). Правда, є багато випадків, де назва «Україна» дійсно означає крайню відносно якогось центру територію. В них

А. Смилів

ІСТОРИЧНИЙ ШЛЯХ РОСІЙСЬКОГО ІМПЕРІЯЛІЗМУ

*Матеріали I-ї Конференції референтів пропаганди ОУН на ЗУЗ
В днях 14.V. — 18. V. 1944 р.*

ВСТУП.

Здобування самостійної Української Держави і її вільний та всебічний розвиток — не відірване питання. Воно забулюється в першу чергу з справою існування російського імперіялізму, без огляду на його білу чи червону краску.

Погляд — ніби вже саме відірвання України від Росії і утворення Української Держави в українських етнографічних межах так ослабить Росію, що вона визбудеться своєї імперіялістичної політики — нічим не виправданий. Бо тільки повний розвал російського імперіялізму, довершений збудуванням вільних національних держав поневолених Росією народів, збудує міцну основу української державности. Видвигнені гасла: «Воля народам і людині! За вільні національні держави поневолених народів! Поневолені народи, єднайтеся у боротьбі проти імперіялістів!» не подиктовані вимогами лише вузько-агітаційного характеру. В цих гаслах уміщується глибока думка, яка вказує напрямки української політичної стратегії. З другого ж боку — така політична постановка справи являється платформою тісної співпраці і дружби інших поневолених народів з українським народом у поваленні Росії.

Щоб перемогти російський імперіялізм, треба його всебічно пізнати. Сьогоднішня кривава боротьба більшовицьких і німецьких загарбників дає нам найкращу змогу пізнати й оцінити російський імперіялізм у теперішньому. Власне тепер більше, ніж будь-коли ми можемо поробити найбільш правильні висновки про його спроможність, силу, характер. Та імперіялізм — явище історичне. Тимто як слід пізнати його ми не можемо з аспекту сьогоднішнього дня. Ми мусимо пізнати його минуле. Власне в найзагальніших рисах пізнати історичний шлях російського імперіялізму — завдання цієї доповіді. ➔

➔ здебільшого йдеться про російську територію, або про територію з погляду півночі. Там це поняття пов'язано з російським «окраина». Фонетично ці назви тотожні з назвою «Україна», але, вважаю, вони етимологічно різні. Не вартують уваги й сентиментально-патріотичні тлумачення назви «Україна», мовляв, це колишня «обкраяна» Київська держава, чи частина території, яку козакі «викроїли» собі шаблею. Такі тлумачення неприйнятні ще й тому, що відносять назву цієї назви до надто пізнього часу. Непереконливо, що «Україна» це просто «країна, край»: в середовищі даного дуже рідко якась загальна назва ставала власною. У назві «Україна» скривається щось інше, що могло б бути предметом окремого дослідження.

Сталінсько-більшовицький імперіялізм являється дальшим продовженням білого російського імперіялізму, що пройшов свій майже 400-річний історичний шлях. У відношенні до підбитих Росією народів і їх земель зо зміною політичного режиму з царсько-білого на більшовицький червоний мало що змінилося, а вне зовсім недоторканими остались російські великодержавницькі імперіялістичні заповіді. На місце батюшки — царя — прийшов такий же батюшка — Сталін, царську деспотичну владу замінила така ж деспотична влада сталінської кліки, ідею деспотів — царів, що на військовий лад хотіли народом командувати — бажає здійснити Сталін, намагання утворити великий російський народ за царів — точнісінько такі самі, як намагання червоного Кремля — створити один народ советський...

Оце наслідування, переціплювання, відкопування заповітів російської імперії лягло в основу більшовицького імперіялістичного будівництва. І через те для всебічної й повної оцінки сталінського комуно-більшовизму необхідно висвітлити деякі сторінки добільшовицької російської політики.

НАРОДЖЕННЯ І МИНУЛЕ МОСКОВЦІНИ ДО СЕРЕДИНИ XVI СТ.

Формація московського народу довершилась на основі асиміляції /перетравлювання/ слов'янськими племенами урало-фінських племен, розселених на горішньому Поволжі. Рідко заселені фінські /або чудські/ землі приманювали до себе своїх сусідів: північно-західного — ільменських слов'ян, що жили в басейні озера Ільменя з центром Новгородом на річці Волхові, і південного — в'ятичів, замешкуючих верхів'я річки Оки. Колонізація слов'янами земель численних, але водночас і примітивних ловецьких урало-фінських племен розрослась дуже швидко до широких розмірів. Вже в XI ст. на землях фінського племені Меря збудовано слов'янське місто Ростів /ярославський/, а на землях Муроми — місто Муром. Після того колонізаційний рух ще зміцнився, хоч відповідно до нього не приходив процес асиміляції фінського етносу, розтягнувшись на 6 — 7 сторіч. Той факт незвичайно вплинув на формування вдачі москвинів, що характерна особливою нерівністю, меланхолійністю, понурістю...

В середині XII ст. в східній Європі виразно зарисувалися такі три осередки політичного і економічного життя: на українському півдні — Київ, Волинь і Галич, на півночі — Новгород, Полоцьк і Смоленськ, а на північному сході Володимир над Клязьмою, Москва, Твер і Нижній Новгород. На протязі короткого часу Володимир — центр ростово-суздальської землі виріс на знану силу. Скріплення того осередку йшло разом із зростом самодержавної деспотичної влади князів і їх експанзивності. Володимиро-суздальські князі: Андрій Боголюбський /1110-1174/ та його брат Всеволод /1176-1212/ намагались загорнути під своє панування Київ і в рр. 1169-1203 страшно його пограбували; Вони взяли в свої руки найстарший державний осередок у північно-східній Європі — Новгород, що до того часу зумів поширити свої впливи по Волзі, на північ від неї — до Білого моря, і на схід до Уральських гір та далі, пробиваючись до Сибіру.

З наслідок ослаблення володимиро-суздальськими князями Києва на півдні та Новгороду на півночі, почав усамостійнюватись північно-західний осередок, що до того часу був залежний від Києва чи Новгороду. З другої половини XII ст. кривицько-дреговицькі землі /Полоцьк, Вітебськ, Мінськ, Турів/ перейшли в руки литовських князів. Водночас на тих землях завершилась, побіч московського, формація третього східно-слов'янського білоруського народу.

Всі три народи, що поживали на сході Європи, крім віри, не мали нічого спільного між собою. Напр., українці і москвини проживали більш 400 років своїм окремим життям. Москвалі не прозивали українців «русскими», а черкасами. Аж пізніше централістично-імперіялістичні намагання російської великодержавної політики викликала заперечення окремішності українського народу. До поєднання України з Московщиною в середині XVII ст. навели українських козацьких провідників чисто політичне міркування, як доводити до поєднання з татарами, турками чи шведами.

На дальший уклад сил і їх розвиток у східній Європі незвичайно вплинув татарський наїзд. У 1230-их рр. татари в страшний спосіб понищили українські і московські землі, але коли українські землі, внаслідок вимертя старого княжого роду /1240/ принепали, то московські піднеслись швидше.

Московські князі зразу помирились з татарами, признаючи їх зверхність, а князь Олександр Невський /1220-1263/ навіть зумів своєю покійністю забезпечити перед ханами край від татарських нападів. Та водночас татарське панування спричинювало зменшення кількості окремих московських князівств шляхом об'єднання, скріпило княжу владу і через те сприяло об'єднанню московського народу. Збирати данину доручили хани князям. Затверджений і підтримуваний ханом князь, виростав у відношенні до підданих на необмеженого володаря.

Особливе значення припало «великому» князеві, що був посередником між землями Московщини і ханом. За той титул змагались князі володимирський і московський, поки він не залишився в руках московського князя.

Коли московським великим князем став основник Москви і Кремля — Іван Каліта /1328-1341/, Московщина почала могутіти. Каліта, знищивши з допомогою татар своїх противників — тверських князів, почав незвичайно майстерно — то силою, то за гроші, то по наслідству — проводити «збирання руських земель»; його наступники далі успішно продовжували це діло, так що на протязі XIV ст. Московське князівство виросло на велику силу. В XV ст. воно поставило перед собою програму «зібрання» земель старої Київської держави, конкуруючи в тому з Великим Литовським Князівством, що стало на той шлях ще в XIV ст.

Послаблення і розподіл татарської Золотої Орди в другій половині XIII ст. а ще більше в XIV ст. зуміли використати московські князі і збільшитись від їхньої залежності /1480/. Московська політика пішла дальше шляхом територіяльних здобутків. Іван III /1462-1505/, що назвав себе «царем» не зразок цесарів Візантії, яку в той час завойовували турки, — відвоював від Литви землі над Окою, українську

Сіверщину, а з Черніговом і Новгородом Сіверським, прилучив Ярославль, Твер і більшу частину Рязані до свого князівства та повністю завоював новгородську республіку /1478/. Новгородських бояр вивезено на московські землі, а землі новгородців роздано москвинам. Влада Івана III прибрала зовсім самодержавний характер. Уже тоді серед московських політичних кругів почала висловлюватись думка про Москву, як про «третій Рим».

Думка про Москву, як про «третій Рим», стає основою народження російської імперіялістичної ідеології, яку почав здійснювати внук Івана III Іван IV Грізний. Після упадку Царгороду /1453/ і одруження Івана III з царгородською принцесою — поширювано думку, що московська великокняжа родина походить від римських цезарів, що «перший Рим» панував над цілим світом, наслідство тієї всесвітньої держави перейшло відтак на Царгород — «другий Рим», після упадку Царгороду на — «третій Рим» — Москву, а «четвертому Римові» не бути.

Отак народжувалась російська імперіялістична ідеологія. З початку вона продиктовувала «збирати руські землі» — а відтак «панувати над світом».

Слідами свого батька Івана III пішов його син Василь III /1479-1533/, підбиваючи решту рязанського князівства і Псков. Разом з Новгородом попали до московських рук північні землі: басейн північної Двини і Нами. При тому московська царська влада дуже скріпилась, касуючи старі права княжат і бояр, вона ставала — за татарським зразком — необмеженою, деспотичною. Загарбавши від Литви значні пограничні простори: сіверські землі і Смоленськ, московські князі почали зватись «государями всея Руси» та проголосили свої претенсії до земель колишньої Київської держави.

Після недовгого ослаблення московської держави підчас малолітства Василевого сина Івана IV, прозваного Грізним, Московщина вступила на шлях колоніальної імперіялістичної політики.

Минуле Московщини до середини XVI ст. — це доба природного її росту. Її етнографічні межі покривались у той час з малими недокладностями з державними кордонами.

Від часу панування Івана IV в історії Московщини починається нова її сторінка **ШЛЯХОМ ЗАГАРБНИЦТВА**.

Назва «Московщина» укриває в собі зовсім інший зміст як назва «Росія», тим то чітко треба їх відрізнювати. Московщиною називається північно-східний сусід України в своїх етнографічних межах з осередком Москвою.

Московська держава повстала на московських етнографічних землях і проіснувала від XIV до середини XVI ст. Після того в Московщині наступили такі великі зміни, передовсім територіяльного характеру, що ця назва не відповідає новому змістові. Починаючи ще за князя Івана III основника російського самодержавства, а відтак за Івана IV Грізного московська держава вийшла поза етнографічні землі москвинів. А далі за Петра I Великого /1682 — 1725/ колишня московська держава так дуже поширилась і підбила стільки чужих народів, що зовсім утратила свій давній вигляд. Разом з тим за Петра I офіційно змінено

назву «Московщина» на «Росія».

Московська політика до середини XVI ст. ішла по лінії об'єднання московського народу в рамках однієї держави. А такою не була політика російська.

Російська політика, основана на грабунках, гнобленню, деспотії, насильстві. Російська політика – це політичне імперіялістичне знаряддя в руках кучки імперіялістичних деспотів – царів з своїм найближчим довкіллям у минулому, чи верхівки комуністичної партії зі Сталіном у сьогочасному, більше чи менше піддержувана московським народом. І в тому власне трагедія того народу, що не пішов шляхом національного органічного росту, а піддержував штучну імперіялістичну політику своєї державної влади.

Хоч назву: Росія, російський – офіційно впровадив Петро 1, то проте російською, імперіялістичною, треба вважати і називати політику царів від середини XVI ст., бо вона по суті в усіх своїх проявах така сама, якою була пізніше за Петра I, Катерини II, чи сьогодні за Сталіна.

Цар Іван IV Грізний /1530–1584/ типовий російський імперіяліст – поширив своє панування на зовсім чужі, немосковські землі: він підбив і зруйнував Казахське ханство /1552/, а 4 роки пізніше і Астраханське /1556/. На жорстокість колоніальних загарбників татари відповіли повстаннями. Перед Московщиною відкрились нові шляхи політичних впливів і торговельних зносин на Каспій і Кавказ. Для колонізації стали вільними широкі чорноземні простори на південному сході. Простори ті /між верхнім Доном і середньою Волгою/ швидко були заселені москвинами коштом послаблення населення центральних московських земель.

В 1563 р. Іван IV почав пробиватися поріччям Двини на Полоцьк і Лівонію /частину балтійського поозеря між Ризькою затокою і озером Пейпус/ з метою відкрити собі дорогу до Балтійського моря і далі на захід. Та це було проти інтересів сусідніх держав і спричинило війну з Литвою, Польщею і Швецією, що затяглась на 30 років, викликаючи внутрішнє виснаження Московщини. Державна політика не пішла по лінії покращення народного добробуту; величезні багатства йшли для воєнних потреб. Усі верстви і класи були прикріплені до служби державі; нащадки колишніх князів за те, що були опорою державної імперіялістичної політики, діставали маєтки – а селяни були змушені на них працювати. Отак російська імперіялістична політика ішла по лінії упривілювання малочисельної верстви за рахунок колоніального грабінництва, на якій вона опиралася. Згодом закріпачування селян розрослося до таких меж, що в кінці XVI ст. селяни навіть були позбавлені права переселюватись з місця на місце. І московські селяни у власних новостворених поміщицях стали державними кріпаками. Зокрема позначалась неволя жінок, які за російським «правом» були без душі.

В умовах такої імперіялістичної російської політики зродився тип пана підхлібника-вислужника, який ради особистого збагачування і розкішності, здібний був вчинити найбільш протинародне діло, щоб тільки приподобатись своєю покірністю державній імперіялістичній владі і з того особисто скористати.

Чи ж умови теперішньої советської імперіялістичної діяльності не зродили ж такого типу «советського аристократа» /А.Толстой/, що бажає тільки для власного добра якнайбільше приподобатись владі? Скільки ж то хлопців в час голодівки чи масового терору НКВД – дякувало Сталінові за щасливе родинне життя! Звичайно, що такі хлопці не відзеркалювали думок і бажань народу, а йшлося їм про власну наживу і ласку «під сонцем сталінської конституції».

Загарбницьку політику повели російські імперіялісти і в інших напрямках. Загорнувши в XV ст. територію новгородської держави в басейні Нами, вони стали поширювати свої володіння за Уралом. Коли ж в 1560 рр. сибірське татарське ханство почало завзято боронитись, проти сибірських татар, бурятів, якутів, тунгузів і ін. сибірських народів вислано військові експедиції. В 1581 р. така експедиція під командуванням ватажка Єрмака Тимофійовича рушила рікою Іртишом у Сибірське царство. І хоч експедиція вийшла невдачно, то все ж таки царські воєводи зуміли згодом систематично опанувати басейн Іртиша. Звідусіль уже «здобичники» й «ватажки» проторували далі дорогу на схід і північ. В 1620 рр. вони наблизились до Єнісею, а в 1640 р. прийшли до Тихого океану, Амуру і кордонів Монголії.

В другій половині XVI ст. предметом колоніального захвату Росії являється простора Башкірія, що від IX ст. охоплювала територію південного і середнього Уралу і башкірський та калмицький народи. Політика колоніального грабунку і тут вилілась у однакові форми: всякі «охочі люди», відвідуючи Башкірію, грабували її багатства і «підводили її під високу руку московського государя».

При тому розвиток російського імперіялізму приносив тубільному населенню страшну біду. Першою ознакою «приєднання» до імперії був налог - податок - яссак, опісля приходили царські воєводи; вони будували лінії фортець, твердинь царського насильства над пригніченими народами, а відтак ділено підбиті землі поміж «завойовників» і «добичників», які в свою чергу немилосердно обдирали і безжалісно знищували цілі племена і народи, занесеною до них горіdkою і хворобами. Та водночас таким чином імперія здобувала важливе джерело доходу в данини, головню в дорогих футах. Уже при кінці XVI ст. цю данину нараховують на третину всіх державних доходів. Ті доходи зуживалися для дальшого імперіялістичного завоювання вільних народів, та для збагачування кучки завойовників, на яких держалася ціла імперіялістична політика.

Зо смертю Івана IV Грізного /1584/ прийшла доба ослаблення Росії через те, що з його сином Федором вигасла стара династія /1598/. В державі настало велике замішання — «сму́та», «сму́тное время» /1598-1613/, бо до голосу почав приходити пригнічений народ, це найкращий доказ, що народ був тільки під владою державного насильницького апарату і в момент його послаблення протестував проти насильства.

Після того в Москві зібрався »Земський Собор«, складений не з народу, а з упривілейованої верстви, і вибрав царем молодого боярина Михайла Романова /1613-1645/, одного з далених свояків старої династії. В короткому часі поновлену політику поневолювання, хоч в

міжчасі держава понесла незначні територіяльні втрати. Наступник Михайла — цар Олексій /1645-1676/, після переяславського договору з гетьманом Богданом Хмельницьким /1654/, що на його основі Україна мала бути на вільних засадах поєднана з Московщиною — не додержав умови. Спроби завести на Україні російські порядки, викликали страшне обурення і врешті довели до розриву. Гетьман Іван Виговський розгромив царське військо в бою під Конотопом /1659/ а гетьман Юрій Хмельницький дуже спричинився до чергового розгрому під Чудновим /1660/. Ослабнувши в боротьбі за підбій України, цар погодився в Андрусівському мирі /1667/ з Польщею на довернення розподілу України. Росія одержала Смоленськ і Лівобережжя з Києвом, як автономне гетьманство, решту забрала Польща.

За Олексія Михайловича виник релігійний рух, початий за патріярха Нікона — т. зв. рух «раскольників». Розпорядок московського патріярха поправити церковні книги викликав власне цей рух. Раскольники твердо стояли проти поправи помилок, були за те, щоб напр. хреститися двома пальцями, двома складами вимовляти слово «Ісус» і т. д. Не зміст, але зверхня формальність були ознакою релігійного руху серед москвинів, прикмета дуже характерна для московської культури взагалі.

Великодержавницька політика «європеїзатора Росії» Петра I /1689—1725/ пішла тими шляхами, як і за часів його попередників. У висліді двох походів /1695—1696/ Петро I здобув Азов. Використавши боротьбу Швеції з Польщею, завоював Лівонію і Естляндію /1721/, укріпився у Карелії і збудував сильну воєнну флоту. Крім того оснував ще нову столицю Санкт Петербург /1703/.

Розбивши шведів і українські війська гетьмана Івана Мазепи під Полтавою /1709/, на основі укладеного миру в Ніштадті /1721/ Росія одержала Лівонію, Естляндію, Інгерманляндію і частину Фінляндії з Выборгом. З того часу Росія офіційно прийняла нову назву «Росія» і стала зватись російською імперією.

Предметом колоніального заінтересування Петра I був південний схід. Царські висланці успішно поширювали російські впливи на північному Кавказі в сусідстві козацької терської лінії. На основі турецько-російської угоди /1724/ призначено за Росією нові територіяльні здобутки на Каспійському побережжі.

Імперіялістична політика Петра I відідеалізована в пізніших російських творах і тепер у більшовицьких. Для прикладу треба зазначити, що повернувшись з подорожі по Європі, Петро I сам допомагав катові стинати непокірних. В 1721 р. він зніс церковних патріярхів і сам став на чолі церкви, використовуючи її для своєї імперіялістичної політики /клятва на Мазепу/. Нові збільшені за Петра I податки виганяли людей у світ за очі, намножилось багато розбійників.

далі буде

Модерато

УКРАЇНСЬКИЙ ЛЬВІВ

Муз. С. Вонахівського
Сл. В. Симоненка

The first system of the musical score consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. Both are in the key of B-flat major and 4/4 time. The piano accompaniment begins with a series of chords and moving lines in both hands.

The second system introduces a vocal melody in the upper staff, which begins with the lyrics "Буб - ня - ві - ють думки,". The piano accompaniment continues in the lower staff, providing harmonic support for the vocal line.

The third system continues the vocal melody with the lyrics "про - рос - та - ють сло - ва - ми,". The piano accompaniment features more complex chordal textures and rhythmic patterns.

The fourth system concludes the vocal phrase with the lyrics "Іх па - гін-ня бри - нить у за - вих - рен - ні днів. Ці літї тиж-день ход-жу". The piano accompaniment ends with a final chordal cadence.

і жи - ву між ле - ва - ми, не - да - рем - но і міс - то на-зи-ва-єть-ся

Львів. *Є міс-та ре-не-*

га -- ти, є прос-то бай-стря -- та, є ле-ви, що мур-ли-ка-

ють, ні-би ко-ти, Бо-же-віль-но без-глуз-до об-ли-зу-ють гра-

ти, ще й ти - ша - ють - ся з влас - но - ї слі - по - ти.

А - ле ду - ма - ти про них я сьо - год - ні не хо - чу,

бо ме - ні тро - шеч - ки

по - вез - ло: я по - ба - чив у Льво - ві Шаш - ке - ви - ча о -

чи, Кри - во - но - со - ві пле - ці, Фран - ко - ве ' чо - ло.

Си - вий Львове сто - ли

- - це мо - є - ї мрі ї, Е - ні - центре мо - їх ра - до - ш

і на - дії, ви - бу - ха - є ду - ша, я те - бе ро - зу - мі - ю,

А - ле, Льво - ве, хоч тріш - ки ме - не зро - зу - мій.

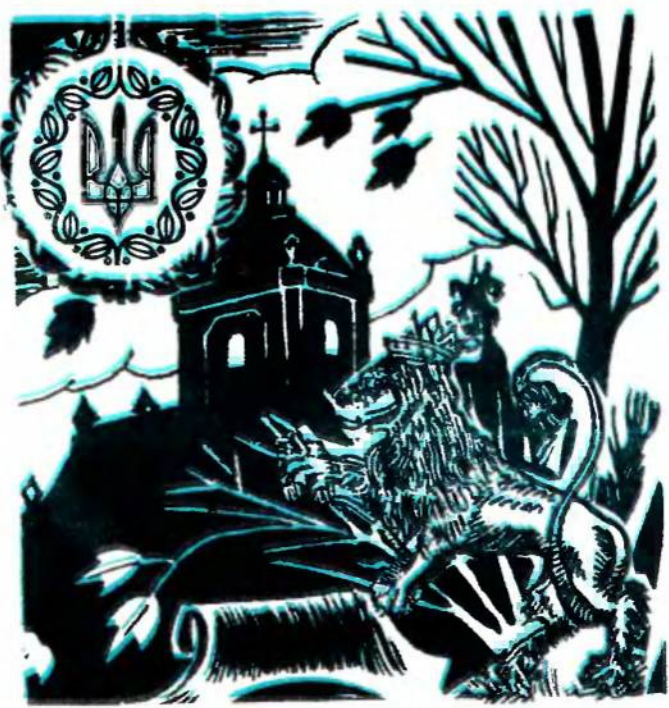
Я до те - бе прийшов із за - хоп - лен ням си - на відс

тів, де Сла - ву - та ле - ген - ду су - є,

що - би сер - це тво - є от - чай - душ - не ле - ви - не Краплю си - ли

вдих - ну - ло у сер - це мо - є, мо - є.

8.10.91
 Jwington
 С.В. Олександрович

У ЛАВАХ

Книжку можна набувати :

Verlag Schlach Peremohy
Zeppelinstr. 67
D-8000 München 80
Germany

ДРУЖИННИКІВ

Mr. Kalba Myroslaw
11454 W. 17 th Pl.
Lakewood, Colo 80215
U. S. A.

СПОГАДИ УЧАСНИКІВ

ДЕНВЕР — 1982 — ЗСА

*Матеріал зібрав і упорядкував Мирослав Кальба
Передмову написав д-р Микола Климишин. Сторінок-160, світлин-20.*

Євген Рен

ЗАМІСТЬ РЕЦЕНЗІЇ

Ядерно і по вояцькому написана передмова до книжки «У лавах Дружинників». Хоч коротко, але переконливо подано ідею, яка пірвала горстку ідеалістів, вірних гаслам ОУН під керівництвом Степана Бандери, щоб зі зброєю в руках здобувати волю своєму народові. Коротка аналіза історії ДУН показує наявно, що вояки сповнили повністю завдання одержати вишкіл і стати зав'язком дійсної Української Армії — УПА, чи інших добровільних військових формацій. Передмова кінчається словами: «Всіх їх зв'язала в непереможну силу світла мрія ідея Самостійної Соборної Української Держави й вони, задивлені в неї, йшли безстрашно в найтяжчі бої, хоч перемога не завжди була певна».

Книжка цікава й тим, що на її сторінках співпрацювало аж 14 авторів. До того приходить звернення Голови Проводу ОУН Я. Стецька та виказ пощере на випуск цього збірника. Добрий добір світлин надає книжці більше проглядности і збільшує зацікавлення в читача.

Книжка починається дуже вдало підібраним віршем Івана Овечка — «Героям», що кінчається золотими словами:

*»За щастя-волю народу і людини
Ви положили душі і серця,
І чести-слави героїв України
Вже не сплести вам кращого вінця!«*

Після передмови йде Звернення Проводу ОУН за підписом Голови Проводу Ярослава Стецька з травня 1981 р., який кінчається словами: «Будьмо незмінно вірні у безкомпромісовій боротьбі — ідеї Самостійної Соборної Держави і національно-визвольній революції — шляхові до неї». Далі поміщений мій апель як командира ДУН, з нагоди Відновлення Української Державности 30.6. 1941 р. і створення Дружин Українських Націоналістів. Своїми споминами поділилися: Мирослав Кальба: «Нахтігаль», Роман Бойцун: «Барвінок», Любомир Колтуняк: «Завберсдорф», Костантин Таланчук: «Соловейки», Степан Котелець: «Мій спомин з Легіону», Семен Лаврушка: «Ще про ДУН», Василь: «Моя участь в Легіоні», М. Кальба: «Чотар Роман Кашубинський», Михайло Хом'як-Дзядзьо: «Розв'язання Легіону», Теодор Крочак: «Піт щадить кров», Євген Рен: «Спогади про Шухевича» (передрук з книжки «ДУН в рр 1941-1942» — «Наша Книгозбірня» — 1953 р.)

Мені, як командирові ДУН, годиться зробити деякі ствердження на маргінесі цієї книжки. Перше, що вдаряє в цих споминах, це велика любов до України як авторів так і тих, про кого вони пишуть. Це не теоретичний патос, а правдива відбитка того, що можна було бачити в дійсності на практиці — в боях у боротьбі. Ця любов до Батьківщини була беззаперечним мотивом до боротьби з окупантом, не зважаючи на кожночасний ризик власного життя. Можу це сказати як той, хто пройшов бойову школу в часі трьох воєн і мав до діла з вояками школеними на протязі років. Тут у відмінну, вояки ДУН — мої молодші друзі, були тільки на кількамісячному, а то й на кількатижневому вишколі. Брак солідного вишколу в тому випадку заступало завзяття, охота і незвичайна любов до Батьківщини — України.

На прикладі спогаду Дзядзя, що мав за собою цілу Першу війну і наскільки цей досвід служив йому і в Другій, бачимо, як вояки це вичували і з його досвіду користали.

Другою властивістю вояків ДУН було те, що вони були бойові друзі з ОУН, де у підпіллі набирали досвіду боротьби, що також служило їм в зустрічі з власним населенням, чи відтак на Білорусі, де несли зі собою національне освідомлення серед білорусинів. Це дало змогу Ген. Романові Шухевичеві вже з Білорусі організувати УПА. В споминах про це є також відповідні згадки.

Про вишкіл вояків пишу обширніше в моїх Споминах, які вневдовзі появляться друком у Великобританії заходами ОБВУ, але тут треба нав'язати до слів одного з авторів. Це стара правда, що молодим воякам виглядає, що від них на вишколі завжди вимагається «забагато» що в боях непотрібне. На стор. 52 в згадці про вишкільника — написано: «Здавалось мені, що клав натиск на певні питання чи явища, які в модерній війні не були вже такими важними. Отже, думав категоріями давньої військової школи. Мені здавалось, що звертати величезну увагу на факт, щоб кожного недокорна присипати землю»

і тим самим внеможливити ворогові орієнтацію в чисельності наших сил, це анахронізм і даремна витрата енергії«...

Хоч спомин написаний гарно й цікаво, то все таки викликає певні застереження. Не знаю, як саме вчив даний інструктор щодо мотивації, чому треба недокурки загортати землею. Мабуть не тому тільки, щоб ворог не міг зорієнтуватися про чисельність, але зокрема тому, щоб з «дрібнички» не виникло щось далеко небезпечніше. Тут мушу навести один факт, коли пізніше в 1. УД УНА пішов запасний курінь на вправи в ліс. Сотенні одержали наказ — заборону в лісі курити. («дрібничка«...). По годині наш курінь повертається на те саме місце, де перше була задержка і саме в час, бо навколо було повно диму і ліс почав займатися полум'ям. Треба було негайно обкопувати зайняті місця і в цей спосіб охоронити решту лісу, а в ньому вояцькі бараки. Якщо ми так були повернулися іншим шляхом, то шкоди були б необчислимі. А все через те, що вояк, який мимо заборони курити, викинув недокурок і його не розтер. Щодо пізнання по недокурках числа вояків, то з цим можна відіслати цікавих до скавтових організацій, де і такі знаки мають своє примінення.

«Дрібничкою» міг уважати друг з ДУН-у, в іншому місці, забезпечити гранату по повороті з боїв (припис вимагав робити це перед квартирою, не в хаті серед вояків). Та «дрібничка», чи непотрібне в «модерній війні» коштувало життя одного друга, коли вояк робив це на квартирі («Помер друг Купяк, поранений Мізерний«. стор. 121). І модерна війна вимагає, щоб вояк на варті не спав. На Фалкляндських островах в недавній війні англійці зайшли незамічені аж до аргентинських окопів, бо вартові... заспали. До того англійці запримитили, що в аргентинських вояків була заржавлена зброя, бо вояки «модерної війни» — аргентинці мабуть уважали, що не треба чистити зброю. Не знали, мабуть, що нечищена зброя влучно не стріляє.

Одне слово, в військовому вишколі «дрібничок» немає. Це можуть сказати досвідчені вояки. Приклад командира Пашкевича в польській армії, на якого рекрути нарікали, що чіпається дрібничок, виявив у домашній війні в 1926 р., що по двох днях боїв його вояки носили свого шефа на руках, так всі ті дрібнички їм стали у пригоді. Цей аспект вишколу є добре показаний хочби в назві одного спомину «Піг щадить кров» і книжка сама з'ясовує чимало ситуацій, як цей досвід здобувався у важких умовах воєнного життя. З великим чуттям описаний також символічний похорон найкращого вояка ДУН-у пор. Романа Кашубинського з села Угринова сокальського повіту, що йому справили Родичі, довідавшись пізніше про його смерть разом з друзями.

Книжку читається з особливим враженням і переживанням всіх подвигів і ситуацій, які так яскраво описані, що читач не чувається, як самий переноситься в той час і умови та бере участь в боях і життю ДУН, в боях за волю свого народу. І хоч на з'їзд кол. вояків ДУН не прибуло багато осіб, то це й не диво, бо більшість з них розсіяні по широких просторах України, де й хреста не було як поставити, а тільки дехто з родини на Сибірі, чи неінде згадають про них з думкою, що прийдуть нові бійці ДУН-у і принесуть «сонце волі золоте».

Буспільники

о. Василь Зінько ЧСВВ

ДЕ КІНЧИТЬСЯ, А ДЕ ПОЧИНАЄТЬСЯ ... УКРАЇНСЬКА МОВА

Багато тепер пишеться і ще більше говориться по нашій діаспорі та й у самій поневоленій москалями митрополії про українську мову. Навіть читаємо, що справа є критична. Але прийдімо до конкретних питань. Як от і де кінчається наша мова?

На це відповідає нам саме життя: там, де її залишають, бо вона сама собою не вмирає. Вона є на устах людей, на моїх та ваших устах і в моїм та в вашім серці.

Дорожимо нею та її уживаємо щоденно та й навіть, як колись казав один простий, але щирий українець, хоч в Україні не роджений, «думаємо нею», то вона живе. Вона є і має будучність.

Та коли одного дня в хаті, де всі уживали нашої мови, починають цвенькати на общепонятном чи й «забули» вже рідну мову, тоді вона кінчається. Хоч дивно, що уст чи язика якомсь забути ні згубити не можна...!

Коли в товаристві, де колись ніхто і не думав писнути по іншому, бо ніби «є такі, що не розуміють», починають по іншому і все ведеться тільки на іншому, тоді мови нема. Її викинули на сміття. Те саме і в церквах! Вони не є винятком.

Є ще й такі, що от мовлять, що ніби наша мова невироблена чи й не культурна, або хтось там говорить нелітературною мовою. Це ніщо не робить. Хай лишиться в нас тільки єдиний лемківський чи гуцульський діалект, то мова житиме. Це тільки лінгвофоби будуть так твердити, як це один у Стейтах не хотів прийняти до української бібліотеки книжок з Південної Америки під претекстом, що вони «не є писані літературною мовою». О, мерзенний каламарю! Нам вистачить заховати тільки один діалект української мови на поселеннях, то з нього виросте згодом висококультурна українська літературна мова! Але на жаль наші деякі сноби, навіть діалекту не жалують, не милують!

А де тепер починається українська мова?! Дуже просто: там де її уживають. Ось одного дня один єврей сказав до жінки: «Від нині говоримо староєврейською мовою». І до синка та й песика навіть почав уживати староєврейську мову, що нині живе знову і зветься іврит і має державний статус в Ізраїлі. Це зробила одна лише особа, що хотіла говорити рідною історичною мовою свого народу. В нас ще набагато більше є таких побожних і відданих для української мови! Тільки треба сили волі почати уживати українську мову.

Ось одного дня в товаристві починає панувати українська мова. У церкві вводять до англійської меси по українськи «вірую», євангелію і проповідь українською мовою і так далі. Якими дверима ввійшла

іншина до нас, такими дверима має і вийти чи її треба випросити!!

Скажу так я, скаже так моя ціла родина, моя громада і моя мова є і мова українська, вишнева, Тарасова живе і росте та й цвіте. Незалежно, де ми живемо, хоч би і в Гонолюю! Бо мова не росте під корчем чи на асфальті, вона живе в мене і в моїх рідних на устах і в серці. А ми й хоч на еміграціях роджені серця не позбавлені, ні уст!

Тільки не даймо себе застрахати і себе не зводьмо і не туманьмо різними софізмами, які вигадали наші противники чи й самі наші малодухи і зміновіховці та дефетисти!!

Це є наше найважливіше завдання під сучасну пору усюди, в краю та й по діаспорі! Перше — наша тотожність, а тоді буде й з ким консолідуватися та й брататися. Які порожні слова, хоч би папи Урбана Восьмого, що мовив: «через вас, русини, сподіюся Схід повернути», коли ми самі навіть під оглядом мови повавилонщені і то добровільно себе зі середини самі вавилонщимо просто без нічиєї принуки ззовні!

Ось тому в нас, в мені починається українська мова. Нею буду говорити зі собою, зі стінами, пташками, з морем, з небом і собі подібними. А тоді й чужі її навчатись та оцінять! 31-го XII. 1982р.

СУМІВСЬКИЙ ДІЯЧ

ЧЛЕНОМ ЕТНІЧНОЇ РАДИ

В НЬЮ-ЙОРКУ

Ігор Дябога

Ігор Дябога дістав призначення до міської Етнічної дорадчої ради від посадника міста Нью-Йорку Едварда І. Кача. Дябога займався етичними справами вже довгі роки. Він — активний діяч Спілки Української Молоді Америки, УНКА — у місцевому й крайовому засязі і член ООЧСУ. Журналіст по професії, І. Дябога працював кілька років заступником редактора «Українського Тижневика», англомовного видання. Він народився в Англії, але вже малою дитиною прибув з батьками і двома сестрами до ЗСА. Він закінчив Міський коледж у Нью-Йорку ступенем бакалавра і здобув магістерський ступінь з наук засобів масової інформації у Новій Школі суспільних дослідів.

Тепер м'р І. Дябога працює редактором у англомовній торговельно-промисловій публікації-тижневнику «Knitting Times/Apparel World», що його видає Крайова асоціація в'язаних і спортових одягів.

І. Дябога, його дружина Ліда і два сини — Адріян і Денис, мешкають у Джексон Гайтс у Нью-Йорку.

Бажаємо успіхів на новому важливому пості!

Фізична Культура

ШЛЯХ ВИРОЩУВАННЯ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ

Др Степан Зошук

Багато писалось і пишеться далі, головню в чужих мовах, щоб дати суспільству, як автори запевнюють, відомості про те, що наукові дослідни виявили на полю харчування людини і що треба пристосувати в житті, щоб бути здоровим.

Ви напевно також зауважили, що ці самі зусилля робить кожне міністерство здоров'я, навіть т. зв. світова організація для справ здоров'я, чи пак хворіб.

Ви, однак, не могли не дивуватися в тому, що незалежно від неймовірних видатків у справі здоров'я громадян, це здоров'я не є краще, а навпаки. Звиродніння, наприклад, звапніння судин займає щораз то молодші річники і стало поважною проблемою в педіятрії. Звапніння, яке уважалось дотепер недугою старости, є масовим явищем серед юного населення.

Пригадаю: в часі першої світової війни знайдено звапніння судин у воїнів ЗСА, які полягли на німецько-французькому фронті, у 40 відсотках. Пересічний вік воїнів був 22 роки. Це був 1918 рік. Зате у корейській війні у воїнів тої самої армії, у влавших воїнів, знайдено звапніння судин різного ступеня і в різних оруддях у 73 і 3/4 відсотка воїнів. Десять років пізніше у понад 80 відсотків. Отже справа поступає з «поступом» у медицині.

Звапніння судин у юному віці є без сумніву зловіщим явищем і тим грізнішим, що воно себе, як таке, не прозраджує, ані не болить, а навпаки молодці себе «добре» почувають і далі роблять те, що це вапніння спричинює.

Ви зрозуміли до чогу я зміряю. Я хочу звернути Вашу увагу на це явище, бо воно торкається Вашої дівтори і взагалі всього юного населення українців у розсіянні. Звапніння є тим широким підложжям до всіх недуг, з приводу яких заповнені всі лікарні, приюти для невилічимо хворих, а решта не вгаває бігати до лікарів та знахорів, до склепів з «чар-зіллям», тощо.

У ЗСА є свідомі цього, але ніхто не важиться тут щось змінити, навіть така для цієї справи американським сенатом вибрана сенатська комісія (The Select Committee on Nutrition and Human Needs) мусіла здатися перед тиском промисловців виробу і перерібки харчів і «харчів», додатків до них, солодоців, «розплуй-хліба» (junk foods), напиків без алькоголю і з алькоголем, ліків і «ліків», наркотиків, тощо.

Всі проблеми серед дівчор і юного населення взагалі є причиново зв'язані зі сьогорднішніми харчрами, їх кількістю та якістю, з напнтками, куренням, наркотиками, тощо.

Де починається лихо всіх згаданих проблем? У лоні вагітної. Дарма що ми про це знаємо, є дуже трудно перекопати населення у погубності сьогорднішніх звичок харчування. Найтрудніше перекопати необразованих і тих з найвищою освітою. Це заявили члени особливої комісії міністерства здоров'я ЗСА.

В старовинній Греції в добу Плятона і Сократа проблеми серед дівчор і юного населення були до подробиць ті самі, що й тепер. Платон описує це у 7-й книзі «Політейя». Коли читаєш його спостереження, то ми неначе маємо теперішню молодь перед собою. Яка причина? Платон, Арістотель і Сократ знали про це уже тоді, але нічого вдіяти не могли, бо за могутніми властью імущими стояли промисловці, які не хотіли тоді, як не хочуть і зараз втратити споживача.

Справа є дуже поважна, бо під покришкою благ і поступу цивілізації молоде покоління є щораз більше пошкоджене і то уже в лоні вагітної; це звиродніння тканів (заялосення, звапніння) далі поступає під впливом нинішніх харчів, якісно і кількісно. Воно сягає й мозку, де зникають всі ті осередки, яких вияв ми окреслюємо збірною назвою особовости. Ось ударяє зник ідейности, творчої уяви в будуєчому напрямі, зате володіє загальна нервовість, непосидючість, напастливість, навіть злочинність, самолюбство, іноді самознищення, або зміна особовости у протилежному напрямі аж до аутизму, тощо.

Одні збочення є заякорені у знам'янцях (gen) і ядрових лентівках (chromosome), або є придбані. Знам'янці і лентівки можуть бути змінені хемічними речовинами, які уже є у нинішніх харчах (всі додатки з кошика хемії), або постають в часі травлення у кормоводі (птомаїни, путресцини, кадаверини, сепсини, мернаптани, сірководень, метан, феноль, індоль, скатоль, сечова кислота, ксантина, надмір амінової кислоти триптофану (який на спілку з гормонами прискорює передчасний розвиток статевих залоз і ріст довгих костей). Тут належать ще сильні збудники нервового уладу і статевих залоз, які виникають при праженні і варенні всіх тваринних білків, головно м'ясив, птиці і риби. На осібне місце заслуговують у нашій увазі гормони, чоловічі й жіночі, які годівець тварин на заріз заприскує, або домішує до корму тваринам. Ці гормони можуть бути у всіх м'ясивах і виробах з них. Іншим джерелом їх є сьогорднішні протизаплідні гудзички. Мати кормить немовля і безжурно дає грудь, а в її молоці є чейже гормони з тих протизаплідних гудзичків. Ці гормони впливають некорисно на розвиток мозку, статевих залоз, ба можуть спричинити пістряка у плоду і навіть вбити плід. Коли жінка тілує (sexual intercourse) в часі вагітності, гормон андростерон проникає й до плоду, збочуючи розвиток у напрямі чоловічих прикмет (masculinized), коли це плід жіночої статі, або (і в іншому напрямі, наприклад гомосексуалізму, тощо). Взагалі можливостям немає тут меж. Наслідки ми бачимо у появі серед нашого суспільства типів жінок з різко сильними прикметами чоловіків, іноді цілою побудовою ці жінки нагадують чоловіків. Ви бачите тут початок всіх цих проблем, які виринають в суспільній площині (втеча

такої жінки з родинного гнізда до б'юра, до пригод, які шукає звичайно хлопець, вона й одягається як він, а іноді може запустити бороду, ви їх бачите на олімпійських майданах... всюди суперничають з чоловіком, несвідомі, що до цього пхає їх та чоловіча частина в них). А в родині приходить на тому тлі до зудару чоловічого первня під впливом тестостерону і того самого чоловічого первня у жінки. Ідеться за першенство в родині, типове суперництво між чоловіками. Якщо до того ще доходять такі чинники з харчів тваринного походження, як високий рівень сечової кислоти, ксантини, птомаїн, вилонних речовин і солі, всі споживані денно у надмірних кількостях, то ступінь нападливості доходить меж пристойності. Починається сварка, а там і бійка, ба й вбивство. У ЗСА статистично унагляднено, що родина є найгрізнішим місцем для життя. В родині є річно найбільше вбивств і найбільше поліцаїв втратили своє життя, розборонюючи членів родини. І це є причиною масових розводів. Статеві збочення є сьогодні дуже поширені і їх причина лежить у сьогоднішніх харчах з перевагою тваринних.

Професор Селіє з Монреалю є творцем поняття «стрес». Він окреслив, що головними чинниками переобтяження нашого нервового і гормонального уладів, отже наших оборонних пристроїв, є м'ясо й сіль (The main stress conditioning factors are meat and salt).

Знаємо понад всякий сумнів, що триптофан (амінова кислота), споживаний сьогодні вагітними, новородками, дітьми та юнацтвом у кількостях, що десятикратно перевищують потребу (триптофану у м'ясивах, курці і рибі є 6 до 10 разів більше ніж у тій самій кількості білкового харчу з рослинного світу, міряному у сухому стані). У молоці людини триптофану і тирозину є найменше в порівнянні з молекулами різних тварин. Це є знаменний дороговказ природи, як дбайливо треба уникати надміру тваринних харчів, що мають більше білків в собі ніж молоко жінки. Також понад всякий сумнів доказано, що це є триптофан у сьогоднішніх незвичайних кількостях споживаний, який спричинює передчасний розвиток статевих залоз, так що приходить до голосу статевий гін на кілька років завчасно, коли особовість ще є наскрізь дитяча. Тут лежить причина ославленої «статевої революції», в обличчі якої всі стоїмо безрадними і безжурно далі перекормлюємо себе, в часі вагітності, потім новородків, дітей і юнацтво, в родинному домі, на таборах, в часі прогульок, ба навіть у церквах, великанськими кількостями тваринних харчів.

Теж ріст довгих костей є прискорений триптофаном на спілку з гормонами, які є у м'ясивах, чи пак на спілку з вилонними речовинами з м'ясив.

Перше явище зємо в біології випередженням (precession), друге прискоренням (acceleration).

Пригадую опит серед пластунів на останньому легальному таборі на Соколі в добрах митрополита Шептицького 1930 року. Між іншими було питання «що кожному подобалося на таборі найбільше зі занять?» Відповіді були всі в межах: гри і забави і (або ватра, прогульки і) або теренові гри, змагання у відбиванці, кошівці, ручному м'ячі, руханці, оповідання друга Мурського про пригоди в часі визвольних змагань, теж

сотника Чмоли, купіль у Лімниці, моя ловля гадюк живими і приношення їх до табору живими в руках, тощо. Ніхто не дав відповіді на повище питання «їсти». Зате на подібне питання у літніх таборах СУМ і Пласту в Європі в році, здається мені, 1969, аж майже 80 відсотків відповіли, що найкращим заняттям в таборах було «І С Т И!».

Знаменне і моторошне явище збочення особовости дітей і цілого юного населення! Того направити годі традиційними способами педагогії і ми це досвідчили тисячу разів, але ми не застановилися, що це ми нашими протиприродними звичками харчування від запліднення почавши, перевернули коміть головою весь упорядкований перебіг правильного розвитку згідно зі записом у знам'янях і лентівках.

Заник ідейности, уваги, здібности скуплення думки, є помітний. Опит серед учителів у школах нашої дівтори під кінець другої світової війни щодо загального рівня дисципліни, уваги, здібности до скуплення думки, охоти до науки, поваги до учителів, тощо, дав незвичайний вислід: не було майже ніяких проблем, всі якості, які я щойно згадав, були на високому рівні, але в міру того, як люди багатіли і надолужували за тих «сім голодних років», переключивши з переважно рослинних на переважно тваринні харчі, а до того алькоголь, ставало з року на рік гірше, так що багато учителів і учительок покинули школи, бо не могли опанувати розгнужаної, нервової, непосидючої, напастливої і опірної всім заходам виховання дівтори і молоді. Такий стан був серед юного населення у старій Греції! (В добу Платона, Арістотеля, Сократа).

Вправді державні чинники визначили зразки належного харчування якісно і кількісно (Recommended dietary allowances – RDA), але їх ніхто не тримається, ані в родинних домах, ані по таборах. Знаю стан харчування в різних чужинецьких таборах юного населення чужинців, в Європі, Африці, на Близькому Сході, у ЗСА і в Канаді. Харчування в тих таборах стало нагодою для несовісних добре заробити на збуті «харчів» і різних напиктів, які доставець не міг деінде продати.

Стан харчування по таборах української з походження дівтори і молоді це продовжування цього насильства, яке й так уже денно відбувалося в родинному домі, в церквах, приютах, садочках, школах, старчихах, тощо.

Тим, що хотіли би все сказане ослабити, або злегкованити, мовляв односторонній підхід, бо є чейже ще психологія і врешті промисловці теж хочуть жити, відповім висказом Платона: *nemo psychologus nisi physiologus*. Це значить, що годі говорити про психологію дитини і підкидати дитиною мов тим м'ячиком від психіатра до психолога, то знову до піклуна поведінки, чи гіпнотизера, не взявши до уваги самої істоти з її щоденними, такими простими, вимогами правильного харчу і напикту, відпочинку і дозвілля; харчу, який був би вільний від сильних, за-сильних збудників, які є у всіх м'ясивах, птиці, риби, сирі і яйці, каві, чоколяді, всіх солодошах, кока-коля і подібних напиктах, всіх солених харчах готових у коробках (картопля у пластинках, земні та інші горішки, «масло» зі земних горішків, всі барвлені харчі, тощо).

Щойно тоді, як привернемо лад у кормоводі тих нещасних жертв наших звичок харчування (ті самі, що призвели всі імперії до упадку)

згідно з біологічними законами про харчування, яке майже відповідає тим «бідним селянським харчам нас самих і наших батьків» та вимозі Сковороди, який проповідував «внутрішню економію» стримуючись від їжі м'ясив і від пиття алкоголю, можемо займатися, чи бавитись у психологів, бо інакше це не буде щире відношення до дітей.

Наука про харчування сьогодні вповні підтвердила вимогу «економії в переміні речовин», яка полягає на тому, щоб кількість тваринних білків обмежити до 15-20 грамів і їх подавати радше у виді молока, білого сира, інколи яйця від здорових курей, а решту білків покривати у виді рослинних (зернові, стручкові, бульбові, горіхові, садовинові) харчів у потрібних кількостях.

Також у Новому Завіті маємо вказівки, як повинні люди харчуватись. Згадаю 14-ий лист апостола Павла до Римлян (стрічка 20 і 21): «Не ниште діла Божого задля їжі. Розумно є не їсти м'яса, не пити вина і не чинити нічого такого, що соблазнило б твого ближнього. »В Новому Завіті є 19 місць, в яких мова про харч, ані в одному немає в грецькому оригіналі слова «м'ясо». Також немає ні в одному місці згадки про те, що Христос їв рибу, лише в одному, а саме по Його смерті, коли з'явився апостолам. Тоді мали подати Христові до їжі рибу і вошину з медом. Як харчувався Христос і Його учні, це Він показав в часі останньої вечері: хліб і сік з овочів (з винограду). Так ще тепер в багатьох місцях Близького Сходу, де я працював хірургом і лікарем, відживляється населення. На цілій кулі земській не знайдете таких людей, щоб на вечерю їли хліб і пили алкоголь-вино. Вино-алькоголь був уживаний лише у можних домах, наприклад, у королів Вавилону. Чи в Юдеї, на королівському дворі пили вино-алькоголь треба сумніватися, бо у притчі про Данила і його товаришів на дворі короля Вавилону Навоходоносора, Данило прохав не давати їм королівської їжі (м'ясо і вино-алькоголь), лише «городину до їжі і воду до пиття, бо, як казав Данило «ми не хочемо осквернитися королівською їжою».

Рятуйте, отже, дітвору у себе в хаті й на таборах і не оглядайтесь, що державні чинники про все це мовчать; вони не можуть нічого вдіяти, бо всі залежні від капіталу промисловців виробі і перерібки харчів і «харчів», солодошів алкоголю і безалькогольних напитків, кави, наркотиків і ліків та «ліків».

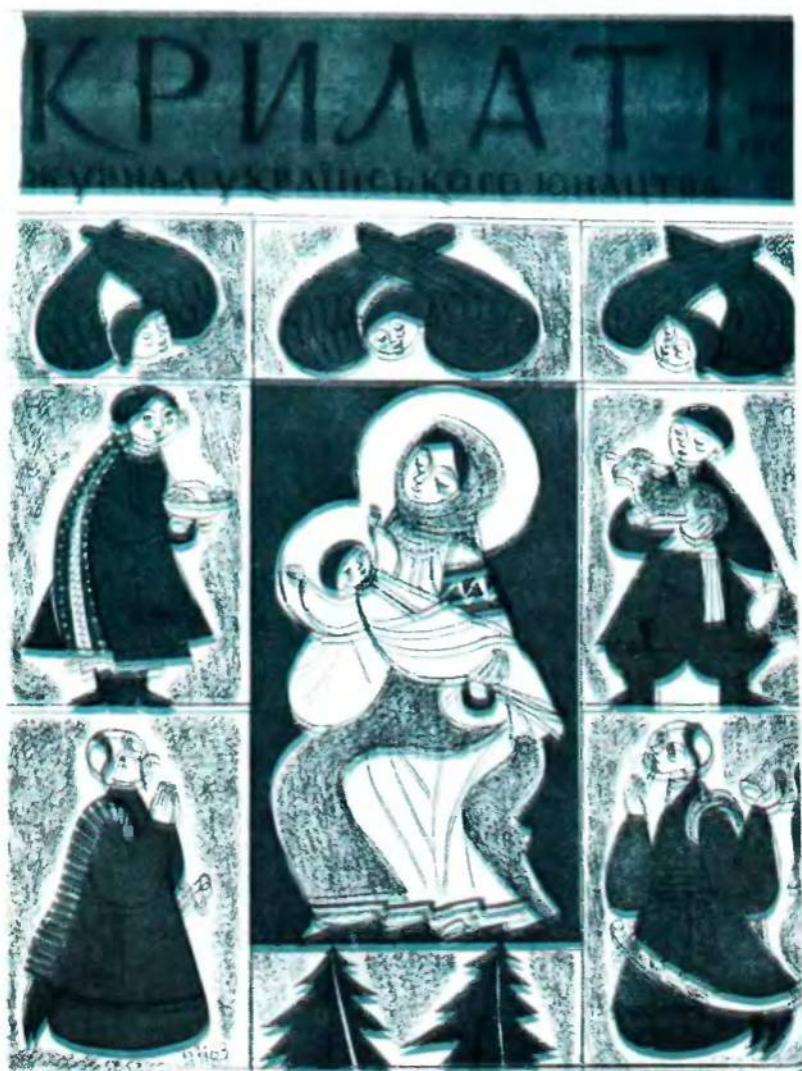
Харч в таборах повинен бути простий і у відповідних кількостях згідно зі сьогоднішнім станом науки про ці справи, без промовчувань і викривлювань.

До помочі Вам незабаром появиться моя книжка, в якій знайдете всі потрібні вказівки для правильного харчування. Цим повинен займатись не той, що знає як злупити гроші, лише завжди інший гурт пань кмітних ідейних! Божесьна душа могла проявлятися у палаті, нашому тілі, а не жила й животіла й ниділа у бараках, які є ділом наших звироднілих звичок харчування! Це є шлях вирощування і виховування молодого покоління, це є справжня культура людини згідна зі законами біології й фізіології, які всі є законами Т В О Р Ц Я!

СУМ в гії

ЦУ СУМ У 20 ЛІТТЯ ЖУРНАЛУ «КРИЛАТИ»

Обгортка 1-го Річника Крилатих за 1963 рік

Під час нарад VII-го Світового Конгресу СУМ, який відбувся в днях 22-25 вересня 1962 року на Оселі СУМ в Елленвіл, Н.І. було присвячено особливу увагу справам Юнацтва, число якого в тому часі становило понад 50 відсотків всього членства СУМ. У висліді нарад доручено тодішній новообраній Центральній Управі СУМ поробити заходи для видавання окремого періодичного журналу для Юнацтва, незалежно від появи журналу «Авангард», який призначений для дійсного і старшого членства СУМ. При тому висловлено також побажання, щоби запланований новий журнал поміщував такі матеріали, що їх виховники Юнацтва могли б використовувати як допоміжний виховний матеріал на виховних сходах, або щоби Юнацтво самостійно могло поповнити свої знання цікавими інформаціями про Україну, а тим самим щоби від наймолодших літ при звичаювалось до читання українських книжок і журналів.

Не гаючи часу, новообрана ЦУ СУМ на другий день після Конгресу відбула ширшу нараду з представниками поодиноких Крайових Управ, де обговорено і прийнято проєкт журналу, що його предложив письменник Леонід Полтава. Прийнято назву: «КРИЛАТИ» — Журнал Українського Юнацтва, а Крайовій Управі СУМ Америки доручено зайнятися технічними і адміністративними справами.

Наладнавши в прискішеному темпі найважливіші редакційні, адміністративні та фінансові справи, перше число «Крилатих» появилось з датою 1-го січня 1963 року і з того часу появляється майже безперебійно кожного місяця протягом 20-ти років по сьогодні. До того часу появилось 220 чисел, які разом творять цінний збірник у бібліотеці виховних матеріалів української молоді.

Протягом 20-ти років мінялися редактори «Крилатих» в такому порядку: після ред. Л. Полтави від місяця квітня 1966 році редакцію очолив Богдан Гошовський — відомий письменник для молоді та доволітній голова ОПДЛ (Об'єднання Письменників Дитячої Літератури). З огляду на те, що головний редактор постійно перебував в Торонто, Канада, Редакцію «Крилатих» вповні перенесено до Торонто, а на Крайову Управу СУМ Канади вправ обов'язок технічної і фінансової допомоги. Після переїзду ред. Данила Чайковського до Нью-Йорку, від січня 1968 року редакцію знова перенесено до Нью-Йорку, яку він очолював до кінця свого трудолюбного життя (помер 3.7. 1972 р.,) вкладаючи в цей журнал максимум своїх письменницьких і журналістичних здібностей. По сл.п. Д. Чайковським редагування коротко перебрав Петро Кізко, а від 1974 року редагування перенесено до Брюсселі, тодішнього осідку Центральної Управи СУМ. Таким чином зведено до одного місця всі справи зв'язані з виданням «Крилатих». Головним редактором став друг Омелян Коваль — доволітній Голова Центральної Управи, а тепер Голова Центральної Виховної Ради СУМ.

За 20 років, крім названих вгорі визначних редакторів, які в кожному числі поміщували свої дописи, літературні твори і т.п., на сторінках «Крилатих» друкувались відомі наші діячі науки, культури, літератури, визначні політичні і громадські особи. Пробували також сили свого пера і молоді автори, сумівці та сумівки — дописувачі. Багато з них уже виростили, створили свої родини, стали батьками своїх дітей

сумівців, стали самі виховниками, очолюють проводи нашої Спілки, або включилися в українське громадське і політичне життя.

Оцінюючи появу журналу з перспективи 20-и років, можна ствердити, що «Крилаті» сповнили і далі сповняють своє призначення, ніколи не схибили з вірної дороги службі національно-християнській ідеї, виховуючи своїх молодих читачів на вірних Богові й Україні людей, готових продовжувати змаг своїх батьків і попередників за українську державність.

На протязі 20-ти років появи «Крилатих» не обійшлося без труднощів, які доводилось кожночасно поборювати. Особливо труднощі фінансового порядку багато заважували на тому, що журнал часом появлявся з деяким опізненням, чи під технічним оглядом не був таким, якого ми всі бажали б. В основному причина була в тому, що журнал не диспонував запасним капіталом, а був фінансований з дня-на-день впливами із післяплат, передплат і пресового фонду. І це тільки завдяки певному числові совісних передплатників, кольпортерів та відданої праці редакторів і адміністрації він міг проіснувати 20 років. З цього приводу ми — члени СУМ можемо бути горді.

Роля і завдання «Крилатих» в майбутньому не менші, як тому 20 років. В нашій Спілці під сучасну пору є ще тисячі Юнацтва. Виховна праця з цією сучасною молоддю чим раз то більше ускладнюється через слабше знання української мови та чимраз меншу наявність дитячих видань. Тому з більшою напругою, старанням, відповідальністю всі ми мусимо постійно дбати про даліше видання «Крилатих», про його розповсюдження та почитність серед якнайширшого кола нашого юнацтва та української молоді взагалі. Це все може статися тільки тоді, коли журнал «Крилаті» матиме тверду фінансову базу. Фінансове забезпечення може наступити тоді, коли: не буде ні одної родини, які мають своїх дітей в СУМ, щоб не була постійним передплатником, коли всі передплати будуть вплачувані на початку кожного року, коли принаймні подвоїться збірка на Пресовий фонд, і коли будуть вирівняні всі дотеперішні залежності.

ЦУ СУМ

ПЛЕНУМ КУ СУМ АМЕРИКИ ВІДБУВСЯ В ДІТРОІТІ

Нью-Йорк, Н.Й./Прес. реф. КУ СУМ/ У днях 13-го і 14-го листопада 1982 р., в Українському Культурному Центрі у Воррені, Мішіган, відбувся Пленум Крайової Управи СУМ Америки. Участь в нарадах брали члени КУ СУМ і делегати сімнадцяти Осередків СУМ, разом 67 учасників Пленуму.

Наради в суботу рано відкрив і ними провадив голова КУ СУМ Аскольд Лозинський, а секретарювала Марійна Гаргай. Після святочного відкриття, голова КУ привітав учасників Пленуму та попросив до привітального слова Віру Куцу, яка привітала зібраних від місцевих Осередків СУМ ім. Пилипа Орлика і «Київ». Відтак приступлено до ділових нарад, які розпочато звітуванням про працю Осередків. Звітували по черзі: Михайло Галатин /Асторія/, Роман Дашавець /Бостон/, Оксана Луков-

ська /Боффало/, Мирон Зелез /Гартфорд/, Стефанія Остапчук /Чікаго/, Григорій Коваль /Йонг'ставн/, Мирослав Почтар /Парма-Клівеланд/, Мирон Федорів /Дітройт/, Михайло Шпигульський /Ірвінгтон/, Юрій Наконечний /Філядельфія/, Богдан Гаргай /Нью-Йорк/, Михайло Бурчак /Йонкерс/, Юрій Дуда /Чікаго/, Степан Данів /Нью-Гейвен/, Ірина Халупа /Пассейк/, Мирон Федорів мол. /Дітройт/, Нуся Вох /Джерзі Сіті/, Федір Ступень /Палатайн/, Микола Бачара /Трентон і Балтіmore/, Григорій Дронь /Чікаго/. Звіт із діяльності Осередків СУМ в Мілкові, Феніксі та Лос Анджелес здав голова КУ, який недавно відбув там організаційну поїздку.

Після звітів відбулась дискусія, під час якої обговорювано ряд питань виховного та організаційного характеру. У пообідній сесії референти КУ СУМ подали напрямні праці на черговий рік. З рамени своїх референтур виступали: Теодор Олещук-організаційний, Євгенія Блага — реф. дружинників, Ярослав Петрик — реф. спорту, Богдан Гаргай — реф. преси та інформації, Ігор Шперналь — реф. батьківських комітетів, Володимир Костик — голова заряду Оселі СУМ в Елленвілі та Корнель Василик — культ-освітній реф. Заключні напрямні та вказівки подав голова КУ СУМ А. Лозинський, між іншим наголошуючи такі першочергові справи, які стоять перед Спілкою в Америці в майбутньому: ідеологічно-політичний табір, який відбудеться на Оселі СУМ від 26-го до 31-го грудня ц.р., справа покликання до життя в Осередках, які є власниками Осель таборових комісії до відповідної підготовки літніх таборів СУМ, відбуття Здвигів СУМ на Оселі СУМ у Барабу та в Елленвілі, поява тижневика ОУВФ «Національна Трибуна» та III Світовий Зліт СУМ, який заплановано відбутися у місяці серпні 1984 року в Лос Анджелес.

Над напрямними праці учасники Пленуму провели довшу дискусію, подаючи багато нових думок, а на закінчення першого дня нарад виснесли свої відповідні постанови.

У вечірніх годинах учасники Пленуму гарно провели час на забаві, яку влаштував місцевий відділ СУА.

В неділю рано учасники нарад були присутні на Богослуженнях у місцевих церквах, а після того почали другий день нарад вислуханням доповіді д-р. Ігоря Мірчука на тему «80-ті роки — цілі і завдання СУМ». У своїй доповіді прелегент, проаналізувавши працю СУМ у минулому, вказав якими методами і засобами наша Спілка повинна йти в майбутньому. Дискусія після доповіді викликала багато цікавих думок, які напевно будуть взяті під увагу у виховній та організаційній праці СУМ. Кінцеві підсумки доповіді та Пленуму в цілості зробив голова КУ СУМ, побажавши всім успіхів у праці, та пригадав усім, щоб вже від тепер пригтовлялися до чергового Крайового З'їзду СУМ, який відбудеться осінню 1983 року. Рівночасно голова в імені КУ та всіх присутніх зложив щиру подяку Осередкам СУМ ім. Пилипа Орлика і «Жив» в Дітройті за гарну підготовку на місці цього ж Пленуму. В податку голова склав щиру подяку Дирекції Українського Культурного Центру за щиру гостинність виявляну учасникам Пленуму на протязі двох днів. Пленум закінчено відспіванням «Боже Великий».

Я. Сербин.

АНСАМБЛІ ОСЕРЕДКУ

СУМ ІМ. ГЕН.

Р. ШУХЕВИЧА —

Т. ЧУПРИНКИ В ТОРОНТІ

м-р Василь Кардаш

Мабуть немає сьогодні української людини в Західньому світі, яка б не знала або бодай не чула про сумівські ансамблі в Торонті. Цими ансамблями є чоловічий хор «ПРОМЕТЕЙ», дівочий хор «ДІБРОВА» і оркестра «БАТУРИН» під мистецьким керівництвом відомого й невтомного маестра Василя Кардаша. Не тільки українська спільнота в діаспорі, але й чужинці з різних країн Європи та північної Америки мали нагоду бачити наші ансамблі на їхніх виступах, захоплюватися красою української пісні й музики та подивляти високий мистецький рівень. Тому на сторінках української і чужинецької преси появляються вряди-годи фахові рецензії музичних критиків, які високо оцінюють мистецьку вартість наших ансамблів і дають належне признание мистецькому керівникові як теж і членам ансамблів...

Яка ж роля і завдання покладені до виконання нашим ансамблям під сучасну пору? Щоб відповісти на поставлене питання, треба нам перенестися хоч на хвилину в рідну Батьківщину Україну — поневолену Москвою. В Україні московський окупант усякими засобами нищить українську культуру, а тут, у вільному Західньому світі, Москва своїм культ-обміном намагається нашу діяльність обернути у міжукраїнську громадську війну, яка зовсім не сприяє нормальній праці не тільки наших ансамблів, але і всіх наших національних організацій, а зокрема організації української молоді. Та серед великої гущі нашої громади є ще в нас ідейні і свідомі своїх відповідальних завдань одиниці, які своє життя і знання поставили на службу рідного Народу.. Одним з таких є наш мистецький керівник Василь Кардаш, який не тільки є добрим знавцем свого діла, але який любить українську молодь і вміє її організувати та втримати при українстві. Він при активній допомозі Управ Осередку СУМ і добрих членів того ж Осередку зумів притягнути до всіх трьох ансамблів понад 200 осіб обох полів, які залюбки віддають свій час і труд, а часто й свої власні гроші, щоб

Виступ всіх трьох ансамблів

вивчати українську пісню й музику, приходячи кожного тижня раз, а то й два рази, на проби хорів чи оркестри. Для них — наші ансамблі — це вогнище, до якого вони пристають, щоб обігрітися своїм рідним українським духом. За останні 17 літ через «ПРОМЕТЕЙ» пройшло около 150 осіб, через «ДІБРОВУ» понад 300 осіб, через «БАТУРИН» понад 200 осіб... У кожного з них щось залишилося із часу їхнього побуту в ансамблях. Бо мистецька самодіяльність наших ансамблів не провадиться лише в естетичному, виключно музичному пляні, а час-до-часу включаються компоненти національно-виховної натури. Крім мистецького рівня і виховних моментів, наші ансамблі служать також як репрезентативний засіб, як чинник політичної інформації і пропаганди. На доказ того можна навести багато фактів із виступів наших ансамблів на терені Канади, ЗСА і Європи. Наші ансамблі були першими, які проломали льоди міжконтинентального українського культурного спілкування.

В репертуарній політиці ансамблів є літургійна, класична, народня і сучасна музика, як вияв українського християнського і національного світогляду. Спеціально опрацьовується революційно-повстанська, підпільна героїчна тематика. В межах можливостей наші ансамблі засобами музичного мистецтва стараються передавати велич нашого минулого, утривалити у видах звукових картин зокрема період 2-ої Світової війни і після неї. Наші ансамблі бажать бути літописцем доби, яку співтворили, в якій самі жили і котру продовжують наші Нескорені в Україні. З того погляду, цебто з погляду тематичної актуальности, ідейної чіткости і політично-виховної спрямованости репертуару, наші ансамблі є унікальними. Репертуару, що про нього мова, готового нема. Його треба творити: опрацьовувати тексти, гармонізувати мелодії, робити акомпаніменти, інструментувати, переписувати, помножувати, а це неабияка морока і витрата часу. В цій роботі дуже багато

допомагає нашому маестрові його дружина і активний член ансамблів п. Лариса Кардаш.

Крім цієї важкої праці часто треба висилати ноти в інші країни чи міста для українських хорів. Це додаткова робота, бо нераз треба переробляти з чоловічого на мішаний хор пісні, або й шукати за ними в архівах. Перед кожним виступом наших ансамблів треба виготовляти програми, а це теж забирає багато часу, а звичайно такої роботи не помічується.

Одним із основних завдань наших ансамблів, а тим самим їх обов'язків є: зберігати і плекати українські традиції, а тому треба вишукувати, аранжувати і розписувати гаївки, розучити їх та підібрати до них відповідні фігури. Завдяки нашим ансамблям гаївка повернулася із діточої сцени на своє первісне місце і середовище: під церкву для всієї молоді і старших. Концерти колядок і щедрівок та ходження з колядою це теж один зразок повороту української молоді до рідних народніх традицій...

Окрема діяльність наших ансамблів — це випуск платівок, як документація осягів праці і передусім моральна підтримка наших людей в Україні і в діаспорі. Очевидно, продаж платівок приносить і матеріальну користь. Та видати платівки, не така легка річ, це потрібно багато тяжкої праці мист. керівника і ансамблів, а до того треба поважного вкладу грошей, яких у нас звичайно бракує...

Наші ансамблі втримуються виключно своїми власними зусиллями і засобами, включно із придбанням потрібних одностроїв та інструментів. В цьому дуже багато допомагають свідомі українці, які розуміють, люблять і доцінюють велику й корисну працю сумівських ансамблів...

В загальному скажемо коротко: «Прометей» віслужив українській громаді повних 33 роки, «Діброва» 16 років а «Батурич» 15 років...

Як бачимо з цього короткого нариса, завдання наших ансамблів великі й відповідальні. З приємністю можемо ствердити, що ансамблі ці завдання в міру своїх скромних можливостей виконали чесно й гідно не тільки для добра сумівської організації, але не менше для добра і слави української спільноти в діаспорі. Тому ці ансамблі мають повне моральне право на дальшу всебічну допомогу української громади.

емблема «Батурина»

Щастя Дажаємо

В суботу 9.10. 1982 р., в церкві Успення Божої Матері в Монтреалі, звінчалися сумівська пара НАТАЛКА БЛИЩАК і БОГДАН БОЛЮБАШ. Тайку подружжя довершили отці митрати І. Гаврилюк і Я. Гайманович.

Молода Пара — це провідні члени монреальського О.СУМ і ансамблів хору «Боян» та оркестри «Трембіта». Весільна гостина відбулася в Домі Молоді при великим числі гостей. Весільною гостинкою вміло провадив п. Ігор Блищак. Вітання зложили: о. митрат І. Гаврилюк, голова О. СУМ д. Г. Швець, голова хору «Боян» п. Р. Романуцишин і дружба Ю. Кулицький.

Переведена збірка в висліді дала 818 дол. з чого на прес-фонд «Авангарду» і «Крилатих» призначено 100. дол. Щира подяка жертводавцям, а Молодій Парі бажаємо щастя на новому життєвому шляху.

21. 8. 1982 р. звінчалися Славка КОЧУЛАБ і Степан ЛАЩУК в церкві св. Юрія Переможця в Ошаві, Канада. Молоду Пару звінчав о. крилош. Р. Набережний.

Весільна гостина при великому числі гостей, відбулася за українським звичаєм в Культурному Центрі «Дніпро». На другий день там же відбулися поправини, на яких за ініціативою М. Зубрицького й Д. Скоробогача проведено грошову збірку, яка дала 155 дол. З того призначено 75 д. для «ГУ», а по 40 дол. на «Авангард» і «Крилаті».

Молода Пара — це вихованки СУМ і є всі вигляди, що й далі залишаться активними в організованому житті нашої спільноти.

Ініціаторам збірки і Жертводавцям наше щире Спасибі, а Молодій Парі бажаємо Многих і Щасливих Літ!

З ВЕСІЛЬ НА СУМІВСЬКУ ПРЕСУ

Катруся ГРАБОВА і Денис ЗЛІПКО звінчалися 19.6. 1982 р. в Саскатуні, Канада. Тайну вінчання довершив о. Максим Олесюк в правосл. катедрі св. Духа, при співі катедр. хору під упр. Л. Клапоуцака.

Молодята — це діти свідомих українських батьків, а Катруся вихована в СУМ, була виховницею і скарбничкою О-ку в Саскатун.

Весілля відбулося в українському дусі на протязі двох днів. На попра-винах в «Українському Клубі» «Дніпро», якими провадив п. М. Бойчук, вітала Молоду Пару голова О-ку п-га Леся Горбай і передала їм пам'ятковий дарунок та побажання на дальший життєвий шлях. На заклик М. Бойчука, гості склали 200 дол., з яких 75 дол. призначено на прес-фонд «Авангарду» і «Крилатих».

На Многі Літа Молодій Парі і щира подяка Жертводавцям та ініціаторові.

Ірина ФАРІОН і Богдан ДАНИЛЕВИЧ звінчалися 19.6. 1982 р. в церкві св. Йосафата в Пармі, Огайо, ЗСА. Акту вінчання довершили о. монс. М. Федорович і о. І. Синів.

Молода Пара — це активні сумівці. Ірина — абсолювентка школи Українознавства і Фахової Школи Медсестер. Працює в шпиталі, а в СУМ є Виховницею. Богдан продовжує свої студії в Метрополітен Госпітал. Обидвоє з дитинства беруть участь в СУМ.

Весілля відбулося за українським звичаєм, на якому старостували Голова О-ку СУМ д М. Почтар та М. Гіщак. З їхньої ініціативи була переведена між гостями грошова збірка, яка дала 416 дол. З того призначено 316 дол. на Визвольний Фонд, а по 50 дол. на місцеву українську Радіопрограму і «Авангард».

Ініціаторам і Збирачам та Жертводавцям наше щире Спасибі, а Молодій Парі бажаємо Многих і Щасливих Літ та дальших успіхів у сумівській та професійній праці.

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД «АВАНГАРДУ»

Німеччина

Бонн: М. Трач — 12 нм

Мюнхен: Осипа Демчук — 20 нм

Мюнстер б. Дібург: В. Мосса — 5 нм (також на «Крилаті» — 5 нм)

Гановер: М. Кловак — 20 нм; З. Терешкун — 5 нм (також на «Крилаті» — 5 нм)

Дюссельдорф: В. Ковальчин — 3 нм

Бельгія

Льєж: І. Федько — 1000 бфр (також на «Крилаті» — 1000 бфр)

Вам: С. Бойко — 250 бфр. (також на «Крилаті» — 250 бфр)

Шарлеруа: М. Лопатчак — 150 бфр.

Канада

Саскатун: 3 весілля К. Грабової з Д. Зліпком — 40 дол. (також на «Крилаті» — 35 дол.)

Тандер Бей: В. Мазничка — 6.50 дол. (також на «Крилаті» — 6.50 дол.)

Віндзор: Р. Гавадзин — 10 дол.

Кіченер: О. Малко — 7.50 дол. (також на «Крилаті» — 7.50 дол.)

Монтреаль: 3 весілля Н. Блицак з Б. Болюбашем — 50 дол. (також на «Крилаті» — 50 дол.)

Етобіко: М. Ружило — 19 дол.

Норвегія

Осльо: П-тво Чавси — 500 бфр.

ЗСА

Чікаго: О-к ім. М. Павлушкова — 50 дол. (також на «Крилаті» — 50 дол.)

Джерзі-Сіті: Григорій Бура — 5.50 дол

Франція

Круа: П-тво Свідерські — 40 ффр (також на «Крилаті» — 40 ффр)

Жібєрвіль: Псуї Наталка — 14 ффр (також на «Крилаті» — 14 ффр)

Великобританія

Редінг: 3 весілля Марійки Зварич і Я. Дормерн — 10 ф.ст. (також на «Крилаті» — 10 ф.ст.)

Всім Жертводавцям наше щире Спасибі а Молодим Парам бажаємо Многих і Щасливих Літ!

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ В-ВА СУМ

ВШановні Відборці «Авангарду»!

Це число «Авангарду» висилаємо, як останнє тим, хто не вирівняє в першому кварталі 1983 року післяплати, згідно з упісненням з попереднього числа «Авангарду». Кошти друку і енспедиції збільшуються з номиним роном, а тому будемо змушені здержати висилну журналу, янщо під час року не буде внесена належність за біжучий рін. Пригадуємо, що до нінця міс. березня можна вносити передплату по зниженій ціні, а відтан у післяплаті треба платити дорочке згідно з цінником на другій сторінці обкладинки.

З уваги на підвищені ношти оплати за баннові чеки, просимо індивідуальні передплати полагоджувати через Осередни СУМ, а де таких немає, то через Представництва, адреси яких поміщуємо на стор. 2 обкладинки журналу. Також Осередни, яних вплати є менші від 100 дол., або їх рівновартости в валюті даної країни, мають розчислюватись через Крайові Представництва. Янщоб хтось нонче хотів платити безпосередньо до В-ва СУМ, тоді до ціни передплати належить додати ще рівновартість 3 ам. дол. на ношти виміни чена. З європейських країн можна, одиак, слати до В-ва СУМ безпосередньо при помочі міжнародних поштових маидатів.

Будемо вдячні за постійну підтримку жур.ла при допомозі збірок і датків на пресфонд та приєднювання нових передплатників з-поміж друзів і знайомих.

Гартуйсь!
Адміністрація «Авангарду»

З М І С Т

стор.

ЗАГАЛЬНІ ТЕМИ

<i>Послання Блаж. Патріярха Йосифа в 40-ліття УПА</i>	321
<i>Звернення Проводу ОУН в 50-ліття смерті В. Біласа і Д. Данилишина</i>	326
О. Рожка: <i>Власновладство нації зобов'язує</i>	328
С. Солдатов: <i>Пам'яті Українця — Борця за волю народів</i>	334
Степан Піднова: <i>До історії СВУ — СУМ</i>	337

ІДЕОЛОГІЧНІ ТЕМИ

С. Говерля: <i>Про «Дерево національних задач» /2/</i>	343
Маркіян Беркут: <i>Чи їх на землі не було?</i>	349

ПОЕЗІЯ — ПРОЗА

Василь Симоненко: <i>Український Лев</i>	355
Микола Верес: <i>Листопад</i>	356
Олена Теліга: <i>Засудженим</i>	357
Аскольд: <i>За ґратами /5/</i>	358

НАУКА — КУЛЬТУРА — МИСТЕЦТВО

Євген Крамар: <i>Історико-Топографічна Мандрівка по Україні</i>	366
А. Смилів: <i>Історичний шлях російського імперіялізму</i>	368
В. Симоненко — С. Вожаківський: <i>Український Львів</i>	375
Є. Рен: <i>Замість рецензії — «У лавах Дружинників»</i>	381

СУСПІЛЬНИКИ

о. В. Зінько: <i>Де кінчиться, а де починається українська мова</i>	384
...: <i>Сумівський діяч — Ігор Дябога в Н. Йорку</i>	385

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

Д-р С. Зошук: <i>Шлях вирощування молодого покоління</i>	386
--	-----

СУМ В ДІЇ

ЦУ СУМ: <i>У 20-ліття журналу «Крилаті»</i>	391
ПР КУ СУМ: <i>Пленум КУ СУМ Америки в Дітроїті</i>	393
Я. Сербин: <i>Ансамблі О-ку СУМ в Торонті</i>	395

ЩАСТЯ БАЖАЄМО

<i>Наталка БЛИЩАК і Богдан БОЛЮБАШ, Монреаль, Канада</i>	398
<i>Славка КОЧУЛАБ і Степан ШАЩУК, Ошава, Канада</i>	398
<i>Катруся ГРАБОВА і Денис ЗЛОПКО, Саскатун, Канада</i>	399
<i>Ірина ФАРІОН і Богдан ДАНИЛЕВИЧ, Парма, Огайо</i>	399

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД 399

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ В—ВА СУМ 400

На обкладинці: *Едвард Козак: «А ми тую червону калину підіймемо»*.....I
 Едвард Козак: *«І снилося зночі дівчині»*.....IV

